

LES CARNETS DE L'AUMONIER MILITAIRE JULES CHAPERON :

un témoignage sans concession sur les drames arméniens de la période 1915-1922

LE SAUVETAGE DE VIEUX PAPIERS

L'histoire de la découverte des carnets de l'abbé Chaperon commence comme un récit de Marcel Pagnol. Un petit-neveu de l'abbé, Claude Olchowik, originaire de la Martre, un village du haut Var, venu faire ses emplettes, il y a quelques années, chez un négociant en tissu de Draguignan, Edouard Maloyan, lui apprend, au détour d'une conversation, qu'il a trouvé au fond d'une vieille malle les carnets de son grand-oncle l'abbé Chaperon, et qu'on y parle des Arméniens. Modeste et réservé, Claude Olchowik hésite à livrer à des mains étrangères des carnets qui n'ont pas été destinés à la publication. Mais, président-fondateur des Amitiés franco-népalaises, association qui, entre autres, défend les droits d'un peuple écrasé par l'histoire, il comprend vite que son grand-oncle a témoigné, dans le même esprit, en faveur du peuple arménien. Une rencontre organisée à Nice, à l'initiative de Monseigneur Daron Géréjian, Prélat du Diocèse de l'Eglise apostolique arménienne du Midi de la France, mais, à cette époque, en charge de la région Nice-Côte d'Azur, permet au signataire de ces lignes de rencontrer non seulement Edouard Maloyan, mais aussi le savant abbé Raymond Boyer, historien de l'Eglise et archéologue de réputation internationale, mais aussi orientaliste distingué par sa maîtrise de l'hébreu et sa connaissance de l'arménien; cette connaissance est doublée d'une sympathie si fraternelle pour la communauté arménienne qu'il est Président d'Honneur de l'Amicale des Arméniens de Draguignan, qui le sollicite à l'occasion, pour des homélies en arménien.

Toute l'exigence scientifique qu'il manifeste dans la publication de chartes monastiques ou dans la restauration des reliques de saints médiévaux, l'abbé Boyer va la transférer à l'«édition» du *Journal de l'abbé Chaperon*, dont il va déchiffrer la minuscule écriture, choisissant les passages spécifiquement «arméniens» des carnets et assortissant cette publication d'une présentation rigoureuse du manuscrit et de notes aussi riches que variées, historiques, topographiques, prosopographiques, voire techniques (l'«éditeur» n'a pas hésité à consulter les spécialistes du Musée de l'Artillerie à Draguignan pour donner les caractéristiques des fusils en usage auprès du corps expéditionnaire français en Cilicie).

Yves Ternon, Docteur en Histoire de l'Université Paris IV-Sorbonne, historien du génocide arménien, de la Shoah et des crimes contre l'humanité, a accepté sans hésiter de faire, sous forme d'un «Etat des lieux», une «introduction historique», présentant la situation de la Cilicie en 1920, celle de Constantinople en 1922 (dernière année de l'Empire Ottoman) c'est-à-dire, précisément en leur temps, les lieux où l'abbé Chaperon exerce ses charges en Orient.

L'équipe éditoriale des carnets de l'abbé Chaperon se complète bientôt de la participation du fondateur du périodique *Arménia*, de bonne mémoire, et actuellement président de l'Institut euroméditerranéen pour l'Arménie, Ohan Hékimian, qui obtient un généreux financement de

la Ville de Marseille et rythme convivialement les séances de travail qui vont déboucher sur une publication.

UNE FIGURE MARTIALE, UN PIONNIER DE L'ACTION HUMANITAIRE: L'ABBE CHAPERON

Arrêtons-nous d'abord sur la puissante personnalité de l'abbé Jules Chaperon. Ce prêtre né dans l'Isère, en 1877, après avoir fréquenté le séminaire de Carthage, en Tunisie, est nommé curé dans le haut Var, en 1902, et fonde à la Martre l'une des premières colonies de vacances en France, un syndicat agricole, un asile pour les personnes seules et âgées et, surtout, son célèbre orphelinat de Notre-Dame de la Montagne qui devait, à partir de 1922, accueillir des Arméniens.

Ce prêtre patriote, déçu d'avoir été classé, au début de la Première Guerre mondiale, dans le service auxiliaire, en raison d'une santé déficiente, et non content d'avoir créé, toujours à la Martre, un hôpital pour les militaires blessés, obtient, en 1916, à force d'insistance, d'être mobilisé sur le front allemand, ensuite sur le front italien, enfin sur le front d'Orient avec deux affectations successives: d'abord, en 1920 (de mars à octobre), comme aumônier de la 2e division de l'Armée du Levant qui occupe alors la Cilicie et doit faire face aux troupes nationalistes turques de Mustafa Kemal; ensuite en 1921 (de novembre 1921 à septembre 1923), à Constantinople, comme aumônier du Corps d'occupation français. Evacuant la capitale du défunt Empire Ottoman en même temps que les troupes françaises, en septembre 1923, il emmène avec lui des orphelins arméniens (ceux, entre autres, de l'orphelinat Saint-Joseph, sa création constantino-politaine) et des réfugiés, qu'il embarque sur le paquebot «Tourville», et se consacre désormais, jusqu'à sa mort en 1951, à ses paroisses varoises et aux maisons (à la Martre, à Grasse) de son œuvre de Notre-Dame de la Montagne. Il y accueille encore des orphelins et des réfugiés arméniens qui l'ont rejoint par d'autres voies et effectuée, de 1924 à 1926, des séjours aux Etats-Unis qui lui permettent, grâce à des conférences et des articles de presse, de se procurer les subsides nécessaires au fonctionnement de son œuvre.

Cet aumônier militaire était un personnage véritablement martial. Ayant plusieurs fois risqué sa vie, lors d'engagements violents, pour sauver des blessés, et fait l'objet de cinq citations sur les fronts d'Occident et d'Orient, titulaire de nombreuses décorations françaises ou étrangères, l'abbé Chaperon, décédé en 1951, eut l'honneur insigne d'être inhumé avec les honneurs militaires.

CILICIE 1920

Des drames des combattants arméniens et français de Cilicie, ou des survivants du génocide de 1915, il est un témoin sans

concession, qui en décrit crûment les horreurs, avec la rude franchise d'un soldat et d'un serviteur de l'Evangile.

Quel est donc le contenu du *Journal de l'abbé Chaperon* (étant entendu que les extraits arméniens qui en sont publiés ne constituent qu'à peine un dixième de l'ensemble). Concernant les carnets «cili-ciens» qui couvrent la presque totalité de l'année 1920, leur trame événementielle doit être rattachée à des faits majeurs :

— le traité de Sèvres (10 août 1920), acte international signé par la Turquie, reconnaissant de jure un Etat arménien libre et indépendant incluant l'Arménie caucasienne, mais étendu aux provinces d'Anatolie orientale. Non ratifié, il suscitera le déchaînement des forces kémalistes contre la première République arménienne indépendante (1918-1920).

— l'accord d'Angora (20 octobre 1921) conclu entre la France et la Turquie kémaliste, par lequel la première renonçait à l'occupation, trop coûteuse, de la Cilicie.

Un rappel est ici nécessaire: la Cilicie avait été placée dans la zone d'intérêt français par les accords secrets Sykes-Picot (1916) de partage de l'Empire Ottoman.

Les clauses de l'armistice de Moudros signé avec la Turquie (30 octobre 1918) autorisaient les Alliés à occuper certains points stratégiques de leur choix. Le pro-

par
Gérard DEDEYAN
Professeur d'Histoire Médiévale
à l'Université Paul-Valéry
Montpellier III

jet de création d'un Foyer national arménien sous protection française put alors prendre corps et environ 150.000 Arméniens furent rapatriés en Cilicie sous administration de fonctionnaires turcs (dépendant alors du gouvernement de Constantinople, contrôlé par les Alliés) surveillés par l'autorité française. Quant à l'armée française elle était surtout représentée en fait par des coloniaux, c'est-à-dire les troupes d'Outre-Mer (Algériens et Sénégalais) et par la Légion arménienne (issue de la Légion d'Orient, arméno-syrienne), ces effectifs étant encadrés par des officiers français.

Mais dès novembre 1919, le haut commissaire de France en Syrie et en Arménie, Georges-Picot, établissait des contacts avec le général Mustafa Kemal qui, au lendemain de l'armistice de Moudros, avait pris en main et galvanisé, en vue d'une reconquête territoriale, celle des troupes turques qui s'étaient repliées en Anatolie.

L'année 1920 est marquée d'abandons et de reculs, les troupes françaises de Cilicie —Légion arménienne comprise— n'étant plus soutenues réellement par les dirigeants de Paris. La ville de Marache est évacuée le 10 février, au prix du massacre des Arméniens restés dans la ville et alors que les Turcs étaient prêts à capituler; Ourfa capitule en avril, au terme d'un siège de près de deux mois; Hadjin en octobre, après une résistance de sept mois, conduite par l'avocat Tchalian; Ayntab, où le quartier arménien, organisé en auto-défense, coordonne son action avec les troupes françaises, quoique tombée aux mains de celles-ci après un siège de près d'un an (c'est, pour les Turcs, «de Verdun de l'Anatolie»), est rendue aux

vaincus en mars 1921, un mois après la capitulation.

L'abbé Chaperon séjourne d'abord à Katma, d'avril à août 1920: cette petite ville, située sur la ligne du chemin de fer Adana-Alep, commande les communications des Chérifiens (les hommes de l'émir Faysal qui entretenait l'agitation anti-française en Syrie) avec les Turcs: elle est donc exposée à des attaques constantes. Une véritable guerre du rail est alors livrée par les Turcs aux Français. Le 20 juin 1920 l'abbé Chaperon décrit une attaque de train parmi d'autres, qui avait eu lieu le 13 mai:

— «A l'endroit précis de la coupure des rails, les Turcs avaient organisé, de chaque côté de la voie, des tranchées et des blockhaus. Quand les wagons se renversèrent, cette horde sortit de ses abris et tira à bout portant sur la troupe française, leur jetant aussi des grenades. Nos soldats résistèrent admirablement, mais non sans laisser sur le terrain plus de 40 morts. Après ce combat, ils purent battre en retraite sur Mamoureh. Quand ils revinrent quelques jours après, ils trouvèrent leurs morts carbonisés. Les Turcs avaient dépouillé les cadavres et les avaient ensuite arrosés de pétrole pour les brûler».

Le 10 juillet, l'aumônier cite avec à propos des extraits du *Journal des Débats* faisant état des troupes françaises et coloniales (pour reprendre le distinguo de l'épopée de Cilicie):

— «Lu une série de "Débats" que m'a prêtés M. Hassendorfer: Nous avons reçu de Cilicie, de source sûre, des renseignements précis et concordants desquels il résulte que les désastres de Marache et d'Ourfa, sans compter de moindres incidents, sont dus à l'insuffisance incroyable de matériel, d'outillage, de munitions et de vivres. Les troupes anglaises que nous avons relevées étaient abondamment pourvues de tout. Les nôtres avaient rien. Encore aujourd'hui, elles n'ont presque rien. Il n'y a pas de toile de tente pour tous les soldats. Les auto-mitrailleuses sont à l'état d'échantillons. Pas de télégraphe sans fil. Que peuvent faire nos soldats dispersés dans des postes lointains avec des munitions et des vivres insuffisants contre des bandes qui les harcèlent? On comprend que dans une proclamation bien connue, Mustapha Kemal ait pu dire: "Les Turcs ont déjà pris un bras au général Gouraud, ils lui prendront aussi la tête"».

Jules Chaperon livre aussi des appréciations de combattant et dénonce, le 30 juin:

— "Nous avons eu tort de ne pas étudier l'organisation militaire turque et de la traiter avec mépris. Cette organisation est allemande. On la retrouve partout la même. Elle se compose de 3 éléments: les forces régulières, les "chatés" (tchétés) ou volontaires, c'est-à-dire armée de réserve, et enfin les bandes de partisans. Les nationalistes turcs ont des centres d'instruction, des munitions, des armes. Si on avait laissé faire le colonel Debievres à Ain-Tab, il marchait sur Marache et dégageait la Cilicie".

Il donne aussi, sans fard, des aperçus sur les mœurs de l'armée d'Orient et, rapporte, le 13 mai, le témoignage d'un officier —Georges, de son patronyme :

— "Soupé avec Georges et Blasy. On parle des infirmières qui doivent arriver. Il y en a 3 pour l'ambulance. Georges raconte comme suit la présentation d'une de

Correspondance croisée

Louise Servicen-Armen Lubin

N.D.L.R. — Chahan Chahnour - Armen Lubin, l'écrivain d'expression arménienne, le poète d'expression française était aussi un remarquable épistolier. Tout au long d'une vie dramatique, trainée d'hôpital en sana et pour finir en maison de retraite, il a entretenu une très riche correspondance avec quelques amis arméniens, mais surtout des écrivains français, tels que Henri Thomas, André Dhôtel, Jacques Brenner, Jean Paulhan, André Salmon et tant d'autres. Dans ses archives nous trouvons la plupart des lettres qu'il a reçues et conservées. Quant aux siennes, après son décès (1974), nous avons pu récupérer les photocopies de quelques unes et surtout les originales de celles adressées à l'admirable traductrice (notamment de Thomas Mann) qu'était Louise Servicen, grâce à la grande byzantinologue Sirarpie Der-Nercessian qui nous les a remises à la mort de son amie (1975). Nous publions ci-dessous quelques unes de celles qu'ils ont échangées, à commencer par la première de Louise Servicen qui a donné naissance à une si intéressante correspondance.

10, Square du Thimerais, Paris
Paris, le 31 Octobre 55

10, Square du Thimerais (XVIIe)
Paris le 7 Novembre

Monsieur,

Cher Armen Lubin,

Je viens vous dire avec quel vif intérêt ma mère et moi nous avons lu votre émouvant «Transfert Nocturne» et combien il nous a été agréable d'en offrir quelques exemplaires à des amis. Etant, nous aussi, d'origine arménienne, je tiens à vous dire combien nous sommes fières de votre talent.

Je crois que vous vivez loin de Paris. J'espère que votre santé s'est raffermie et que nous aurons, quelque jour prochain, le très grand plaisir de vous voir si vous venez dans la capitale. En attendant, je serais heureuse de pouvoir vous procurer une petite distraction. Dites-moi si vous fumez, auquel cas nous vous enverrions quelques cigarettes ? Quel est votre tabac favori ? Voulez-vous des cigarettes turques, ou nos gauloises ?

Etes-vous Arménien de Turquie ?

En sincère admiration,

LOUISE SERVICEN

P.S. Je me permets de vous envoyer un timbre pour le cas où vous n'auriez pas de débit de tabac proche de chez vous.

**

le 3 Nov 1955

A Mademoiselle Louise Servicen
10, Square du Thimerais, Paris

Chère Mademoiselle,

Votre lettre, toute de grâce et de sensibilité, m'a touché profondément. Je ne sais si c'est une illusion, mais je crois qu'une voix aussi claire ne pouvait parvenir que d'une arménienne charmante. Merci d'avoir pris la peine de m'écrire.

Depuis que je suis en possession de votre missive (elle est arrivée avec deux jours de retard à cause de la Toussaint) ce nom de Servicen trotte dans ma tête sans que je puisse le situer dans notre histoire. N'est-ce pas un Servicen (que je prononce ServiTchèn) qui a été, au siècle dernier, un des promoteurs de notre Constitution Nationale ? Mais je peux me tromper.

Oui, je suis originaire de Constantinople, plus exactement de Scutari, et je m'appelle Chahnour Kérestédjian. Si votre maman est d'un certain âge, elle doit se rappeler de mon oncle Théotig dont les «Almanachs Pour Tous» (Aménoun Daréztouytzè) étaient fort populaires.

Je vous prie très sincèrement de ne pas m'envoyer de colis. J'en serais fort gêné, croyez-moi.

Vous qui aimez la littérature, vous prendrez intérêt, peut-être, aux Cahiers des Saisons qui est un peu ma revue. J'ai demandé à notre secrétaire de rédaction de vous les envoyer.

Croyez-moi votre
en toute sympathie

ARMEN LUBIN

Merci infiniment de votre lettre, qui m'a été une joie. Je suis très touchée que vous ayez conservé le souvenir de mon grand-père qui fut, en effet, le promoteur de la Constitution Arménienne. La vie est si fertile en événements de toute sorte et les gens sont si oublieux qu'il est très rare que l'on se rappelle les figures du passé.

Ma mère se souvient parfaitement de l'Oratsouits. Nous sommes donc en plein pays de connaissance !

L'autre jour, nous avions chez nous Mme Klu-Palyi qui a édité une anthologie allemande de poètes français, parmi lesquels vous figurez, et nous avons parlé de vous. Les oreilles ne vous ont-elles pas tinté ? La traduction en allemand de vos vers est d'ailleurs excellente.

Je suis moi-même depuis 25 ans traductrice de langues étrangères et j'ai traduit pour Gallimard, entre autres auteurs, une partie des livres de Thomas Mann. C'est depuis dix ans Albin-Michel qui assume la publication de la suite de l'œuvre du grand écrivain, et je vous envoie «l'Elu» pour vous distraire un peu. Il y a de lui d'autres ouvrages d'une portée plus grande, mais dont la lecture vous semblerait peut-être fatigante.

Merci pour l'envoi que vous m'annoncez du 2e numéro des «Quatre Saisons». Nous possédons déjà le premier numéro, et nous avons beaucoup aimé vos beaux poèmes.

Ne vous «hérissez» pas contre le timbre, je n'ai aucune idée de l'endroit où vous êtes et je pense que vous ne sortez guère. J'ose à peine vous demander la nature de votre mal. Vous laissez-t-il un peu de répit ? Mais nous savons que la souffrance est une des conditions de la création artistique...

Excusez cette longue épître et surtout ne vous croyez pas tenu d'y répondre si cela vous fatigue. Il faut ménager vos forces.

Toutes mes sympathies

LOUISE SERVICEN

Mon grand-père signait ՍԷՐՎԻՍԵՆ en arménien et Servicen en français. Nous avons conservé l'orthographe française qu'il avait adoptée.

**

le 17 Sept 1956

Chère Mlle Servicen,

Vos cartes jumelées m'ont été comme une délivrance, puisqu'elles me permettaient enfin de vous écrire, en me libérant des entraves que nous impose le sentiment de notre culpabilité. Oui, je me sentais coupable envers vous; depuis le jour où Արփիկ Միսսեթանյան m'avait appris qu'elle vous avait vendu un de mes livres arméniens, au lieu de vous l'offrir. Elle croyait que vous étiez une inconnue pour

moi, comme moi-même je vous imaginais en dehors du «domaine» arménien. Aucune allusion dans vos lettres ne m'avait permis de penser différemment. La gentille Արփիկ (que je ne connais que depuis un an) était aussi navrée que moi par ce malentendu, et ne cessait de me dire «Գիտնայի՛ չէի ըսեք». Tout cela aurait été peu de chose, si seulement nous avions pu trouver un moyen de réparer notre maladresse. Mais nous n'avons rien trouvé du tout.

Je suis curieux de connaître l'impression que vous ont laissés mes contes de jeunesse. Il y a plus de vingt ans que je n'ai pas ouvert ce recueil —qu'on vient de rééditer à Beyrouth, sans ma permission et sans droits d'auteur évidemment. Je vous avoue que je n'aime guère ouvrir mes livres arméniens auxquels s'attachent des souvenirs trop pénibles.

Oui, j'ai pris connaissance de l'article de Հայկ Պէրպլեան dans l'Encyclopédie de la Pléiade. Chef-d'œuvre, mon roman ? peut-être, si on le compare aux romans arméniens; mais il fait piètre figure —oh! combien— auprès des chefs-d'œuvre authentiques que vous savez.

Moi-même j'ai grande envie de vous rencontrer, mais je ne sais quand il me sera possible de monter à Paris avec une permission de quatre jours. Les obstacles à surmonter sont grands pour moi, qui suis aussi maladroit que patraque. Je désire également faire plus ample connaissance avec les écrivains de Saisons. Celui d'entre eux que je connais bien —et depuis 14 ans— c'est Henri Thomas. Il est le plus cher de mes amis.

Le vaillant Brenner va sans doute me redemander quelques pages pour la Revue. Si le petit poème ci-joint ne vous déplaît pas, j'aimerais pouvoir vous le dédier. Il me restent des inédits meilleurs que celui-ci, mais ils se rapportent tous à la vie misérable des malades. Les écarter de vous, c'est un moyen comme un autre de maintenir les amis loin de la tragédie. L'idée de l'amitié fait naître en moi un beau soleil doré dans un parc immense. Le parc du sana est nettement exigu et son soleil hésitant. Puissent-ils ne pas vous décevoir trop.

Croyez-moi bien vôtre

ARMEN LUBIN

L'HEURE GRAVE

à Louise Servicen

L'écureuil bondit, l'écureuil s'accroche,
Tout heureux d'avoir reçu
son argent de poche.

Fortune aérienne, lente dérive des nuages,
Et votre mystère, ô bois profond
qui m'engage.

A prendre en main la nature et la méditer,
Alors que mes pensées graves,
dans l'allée du parc,

Au même rythme que mes pas
s'assourdissent et crac!
Un bruit. Je m'arrête. Que s'est-il passé?
C'est toute ma gravité

qui est décontenancée
A cause d'un écureuil qui me montre
son museau,

D'un regard qui me chatouille
de ses pinceaux.

Et voilà le vieux monde
dans une étrange tenue,
Comme chez le tailleur il est à moitié nu,
Par la faute d'une coupure survenue

au moment,
Où j'essayais au monde le pourquoi
du comment.

Ainsi le museau joue avec moi
au cache-cache,
Et déployant son panache,

L'écureuil bondit, l'écureuil s'accroche,
Allégeant ma tête dont il a fait les poches.

**

10, Square du Thimerais,
Paris, le 20 Septembre

Cher Armen Lubin,

J'ai la passion des écureuils... et ce m'a été une grande joie d'accueillir le vôtre —une joie et une fierté! Je ressens vivement l'honneur que vous me faites en me dédiant ce très charmant petit

poème, et vous en remercie de tout cœur! Vous me faites espérer qu'il n'est pas exclu que vous veniez un jour à Paris —je vous serais reconnaissante de me faire signe, si vous le voulez bien— car il va de soi que je ne voudrais pas que vous vous dérangiez pour venir jusqu'à nous si cela doit vous causer la moindre fatigue, mais je crois inutile de vous dire que nous serions très heureuses, ma mère et moi, de vous voir Square du Thimerais. Je pourrais venir vous chercher en taxi et vous ramener, si vous pouviez nous consacrer une petite heure ?

Vous êtes bien sévère pour vos nouvelles en arménien. Je les avais demandées à la Librairie Barsamian où l'on m'a répondu que votre roman était épuisé et que pour les nouvelles, je devais m'adresser à la rédaction d'un journal arménien dont le nom m'échappe. Ce que j'ai fait. Dans ma pensée, je me proposais de traduire une ou deux de ces nouvelles, et (bien entendu, avec votre autorisation) de le proposer à Maurice Noël, le rédacteur en chef du Figaro Littéraire; mais j'ai trouvé que ce qui constitue la saveur de ces récits ne «passe» pas en français —du moins serais-je incapable d'en donner une version qui restitue la couleur de l'original. Mais pourquoi n'écririez-vous pas une nouvelle, directement en français, que je proposerais au susdit Maurice Noël? Je tiens néanmoins à vous prévenir qu'il pense que ses lecteurs demandent surtout à un récit «de l'action» et pas d'allusions politiques de nature à effaroucher son public du Proche-Orient. Il verse de très larges honoraires. Je ne garantis pas qu'il accepterait la nouvelle, parce qu'il a des idées un peu spéciales en matière littéraire, et il lui est arrivé de refuser parfois l'insertion de récits signés de grands noms anglais ou italiens— mais on ne perd rien à essayer.

J'apprécie beaucoup ce que fait votre ami Henri Thomas et j'ai beaucoup goûté notamment ses traductions de Goethe et de Jünger.

Autre chose : depuis quelques mois, on donne au Théâtre en Rond l'adaptation que je faite d'une pièce de Pirandello, qui d'ailleurs a paru en librairie chez Gallimard. Aujourd'hui, 20 Septembre, j'ai été appelée à toucher mes «droits d'adaptation» qui dépassent mes prévisions. Maman et moi, nous aimerions contribuer en petite partie aux frais que comportera votre voyage à Paris. Permettez-nous donc de mettre à votre disposition 20.000 francs —ne vous rebiffez pas, et ne mettez pas de faux amour-propre à refuser! parce que vous nous peineriez infiniment. Nous sommes vos compatriotes, vos admiratrices, —et supposez que nous sommes des parentes inconnues. Dois-je envoyer un chèque ou un mandat— et libellé au nom Armen Lubin ou Chahnour Kérestédjian? Ce n'est pas ma faute si je vous écris cela le lendemain du jour où j'ai reçu votre Ecureuil! Il m'a porté chance —mais je serais désolée que vous puissiez croire un instant que cette offre est la réponse à votre dédicace. Ce n'est pas avec quelques misérables sous qu'on s'acquitte envers un poète. Je vous en prie, ne frontez pas les sourcils, et ne criez pas «Կորսուէ՛!» (vous voyez que je n'ai pas tout à fait oublié l'arménien!). Je le répète, vous nous peineriez infiniment jamais plus je n'aurais le courage de vous écrire. Tout ceci, bien entre nous, je vous prie.

Je suis suffoquée que l'éditeur de Beyrouth ne vous ait pas versé vos droits d'auteur !

J'ai gardé mon Ecureuil, mais voulez-vous que je vous le retourne si vous n'en avez pas copie? Encore et encore, merci.

Maman et moi nous adressons nos pensées les meilleures.

Votre cousine

LOUISE SERVICEN

**

le 30 Sept 1956

Chère Louise Servicen,

J'ai eu tort sans doute de vous parler de mon voyage à Paris, de ce voyage pro-

ՀԻՄՆԱԳԻՆ ԼՈՅՍ, ԼՈՒԻՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԽԱՂԱՂՈՒԹԻՒՆ

Զուգարկություն մըն է որ հեռուէն կու գայ: Վայրը՝ Փարիզ: Զուգարկություն մը, որ մեզի կրկին մտածելու կը մղէ ժամանակէն անդին, գոյու-

թեան րովին մէջ իր անդաժողոմը լուրն է, իր իւրադատութիւնը, ոչ միայն սրագին ինքնատիպ աշխատանքի հե-

Այսպէս, Փարիզ տեղի ունեցող երկու ցոյցահանդէսներ, մին ժողով ար լա թուրի (1593-1652) նուիրուած ու միւսը՝ Վիշնէյմ Համբլըշտը (1864-1916), մե-

ինչպէս ականատր այլ նկարիչներ, Համբլըշտը ինք ալ կը նախ զէպի անց-

եթէ տը լա թուր արդէն լայնորէն վե-

Այստեղ, մոմի լոյսն է որ կը լուսա-

տամ, պատաստը դիտողին ամէնէն մօտը կը գտնուի, մտքին մէջ, լոյսին զէմ

կերամար: Սակայն, ներքնատենեակային իր կարգ մը գործերով, Համբլըշտը երբեմն անոնցմէ կը հեռանայ եւ, կերպարները ջնջելով, կը նկարէ սենեակներ կամ մի-

Համբլըշտը նման գործարկում մը կը րարկած է նաև «Նախափորձ, փուռ» (1889) պատաստին մէջ, որ այն աշխա-

կան նաև բնակարաններ, որոնց մէջ Համբլըշտը նոյնպէս կիրարկած է զէմ առ զէմի եւ հորիզոնական յաջորդական տեսողաչափերու եւ տարբերու զբոյժեր:

blématique qui n'était chez moi qu'un désir de voyage, c'est-à-dire un simple rêve dont il avait revêtu les beautés et les in-

dans votre choix. Soyez sûre que je ne vous dirai jamais («հորսուէ») quoi que vous fussiez.

սիրեմ գիծերն են... երբ նկարելիք ուր- մը կընտրեմ, ինձի կը բուր թէ նախ գի-

Սակայն, այս նուաճումներով հան- գերձ, կարելի չի թուիր Համբլըշտը ղատումը որպէս լիովին նորարար նկա-

Bien cordialement vôtre

ARMEN LUBIN

Oui, j'ai conservé une copie de l'Ecureuil.

LES CARNETS DE L'AUMONIER MILITAIRE JULES CHAPERON

(Suite de la première page)

ces infirmières en Orient. Cette femme entre dans le bureau du médecin-chef, s'assoit cavalièrement, les jambes écartées et la robe retroussée, sur la table où écrit le médecin-chef, demande une cigarette, l'allume, fume, regarde le toubib en disant: «Mon petit, il faut savoir me plaire, sinon on saute dans les 48 heures». A l'armée de Salonique, ces femmes, maîtresses de généraux et officiers supérieurs, ont gouverné selon leurs caprices. Georges, peu souple, a été limogé et puni grâce à elles».

Avant même son transfert à Ayntab (Gaziantep), l'abbé Chaperon, du camp de Katma, le 1er mai 1920, nous décrit la remarquable organisation du quartier arménien de la ville, dont le contrôle administratif devait être confié au lieutenant-colonel Flye Sainte Marie, l'un des principaux collaborateurs de Lyautey au Maroc, qui avait été placé précisément, en mai 1920, à la tête de la Légion arménienne :

— "Aussitôt, les Arméniens ont organisé la défense de leur quartier. Ils ont creusé des tranchées, condamné les fenêtres avec des pierres. En une seule nuit, les femmes et les enfants avaient établi une tranchée de séparation entre la ville turque et la ville arménienne. Les Turcs gardaient prisonniers le lieutenant adjoint du colonel Flye Sainte Marie, gouverneur de la place, et M. Lecoq, directeur de la Banque ottomane. Ils ont fini par les rendre au bout de quelques jours. Disposant de 400 fusils et de quelques grenades V.B., les Arméniens ont brillamment résisté, puis gagné du terrain. Ils ont arboré le drapeau français sur six mosquées dont ils se sont emparés... Leurs ouvriers fondateurs réussissent à couler deux canons de bronze d'un modèle préhistorique, mais tout de même utiles. N'ayant pas assez de fusils, ces hommes, résolument décidés à lutter par tous les moyens, ont forgé les lances. Leur comité exerce le pouvoir avec une autorité aussi intelligente qu'inflexible... La petite garnison française collabore faiblement à la défense, car elle reçoit des ordres équivoques, absurdes, contradictoires. La directive ordinaire est qu'il ne faut pas contrarier les Turcs..."

C'est à Ayntab aussi qu'il est informé du génocide de 1915, comme il le raconte le 31 octobre 1920 :

— "(Un prêtre arménien, Der Nersès, vient se présenter à J. Chaperon). Je lui exprime ma sympathie pour les anciennes

traditions chrétiennes qu'il représente et l'assure de mon désir de collaborer avec lui au bien-être de la population d'Ain-Tab. Ce prêtre me raconte l'histoire de leur déportation. Ils ont été envoyés avec leurs familles d'abord à Homs, Hama. De là, au bout d'un certain temps, devant leur refus d'abjurer, on les expédia au bord de la mer Rouge. Leurs épouses et leurs filles ont été la proie des luxurieux instincts des gendarmes turcs. Der Karékin a vu massacrer sous ses yeux son fils de 20 ans».

L'aumônier militaire témoigne aussi du martyre du clergé par exemple dans le récit recueilli auprès du prêtre arménien d'Enah, réfugié à Ayntab, et rapporte le 13 octobre :

— "Ce bon prêtre m'a introduit dans la pièce commune. Il me parle de sa paroisse lointaine, saccagée par les Turcs, il me décrit les horreurs du massacre où il vit égorger devant lui son ami, le prêtre arménien catholique d'Ain-Tab. Ce prêtre aussi était marié et avait une famille. Sa femme fut violée sous ses yeux par plusieurs soldats turcs, puis poignardée et décapitée. Ce prêtre avait une fille d'une beauté merveilleuse, qui subit en même temps le supplice effroyable de sa mère. Enfin, le prêtre eut le cou tranché avec une hache, après que les bourreaux firent sur son corps les plus effroyables mutilations».

CONSTANTINOPLE 1922-1923

Deux ans plus tard, le séjour de l'abbé Chaperon à Makriköy (aujourd'hui Bakır köy), à 4 km. environ au sud-est de Constantinople, est l'occasion d'autres précieux témoignages sur les rescapés du génocide. Deux grands événements, tragiques pour les chrétiens de l'ancien Empire ottoman, doivent être rappelés :

— en 1922 (après que le traité de Sèvres d'août 1920 eut confié à la Grèce l'administration de la région de Smyrne), la guerre gréco-turque qui se solda par la victoire des kémalistes, marquée par la prise et le sac de Smyrne (en septembre 1922), au cours desquels Grecs et Arméniens sont massacrés, la Grèce ayant été abandonnée par ses alliés;

— le 24 juillet 1923, la signature du traité de Lausanne, annulant le traité de Sèvres, et qui, ne citant même pas le

nom des Arméniens et éludant la question d'un «foyer» ou d'une indemnisation, se contente d'articles sur la «Protection des Minorités» qui ont pratiquement disparu avec le massacre ou l'expulsion des Arméniens et des Grecs d'Asie Mineure.

A Makriköy, l'abbé Chaperon trouve un émule sur le plan des activités caritatives, en la personne d'un certain prêtre arménien, Papazian... "qui vient d'ouvrir à lui seul et sans aucun personnel, un orphelinat de 30 petits garçons arméniens dont il est à la fois le cuisinier, le lessiveur, le tailleur, l'instituteur".

Lors d'un passage à l'orphelinat de filles des Sœurs catholiques arméniennes de l'Immaculée-Conception, l'abbé Chaperon assiste à d'émouvantes retrouvailles, rapportées le 11 octobre 1922 :

— "Je me trouve chez les sœurs (de l'orphelinat de filles), ce soir, quand une bonne paysanne arménienne d'Anatolie se présente et demande ses filles. On les retrouve parmi les orphelines amenées récemment. L'une n'a que trois ans. Joie profonde, pleurs de bonheur chez cette brave femme qui, dans une scène effroyable de massacre, avait été séparée de ses enfants... Nous lui rendons ses fillettes. Elles les emmène avec un bonheur infini".

Il cite des extraits de la presse constantinopolitaine évoquant élogieusement la création de son orphelinat Saint-Joseph, dont la direction est confiée à une sœur arménienne de l'Immaculée-Conception. Il a également des échos des événements d'Ionie (côte ouest de l'Asie Mineure, partie centrale). L'armée turque étant entrée à Smyrne en septembre 1922, au terme d'une avance foudroyante, l'orphelinat Saint-Joseph ne reste pas ouvert uniquement aux Arméniens :

— "Dans l'après-midi, je fais photographier l'orphelinat par Papadopoulo. Ce brave Grec se met à pleurer en voyant de quels soins nous entourons la petite Marika, trouvée à Smyrne après le massacre".

L'abbé Chaperon rencontre également Monseigneur Grégoire Bahabianian, ci-devant évêque arménien catholique d'Angora (Ankara sous la République turque), qui a été déporté en 1915 et qui s'inquiète de l'incarcération, à Brousse, de son neveu, «un jeune prêtre de 27 ans accusé de grecophilie», note-t-il le 11 octobre 1922. Un peu plus tard, le 9 novembre il confie :

— "J'évite de parler à Mgr (Bahabianian) de son neveu, mais je sais qu'on lui a annoncé la mort de ce pauvre martyr, décapité l'autre jour à Brousse par les kémalistes".

La domestique arménienne du Consul de France à Brousse témoigne que les représailles des Turcs n'ont pas toujours épargné les ressortissants étrangers, comme on l'apprend dans le carnet du 21 novembre :

— "Cette femme raconte que 5 religieuses françaises de St-Vincent de Paul ont été violées par les officiers kémalistes, puis brûlées par les soldats à Ismid. Dans «Stamboul», l'ambassade de France a fait démentir le fait pour Brousse, mais elle n'a rien dit d'Ismid et de Smyrne".

Une place non négligeable est réservée au sort tragique de la population arménienne d'Angora, catholique en majorité. Sous la date du 13 novembre, nous lisons :

— "Le curé catholique (arménien) d'Angora a été pendu par les Turcs... La population chrétienne est expulsée de cette ville comme de toute l'Anatolie".

Le 23 novembre, l'abbé Chaperon évoque l'arrivée à Constantinople des caravanes de réfugiés d'Angora. Les carnets de l'abbé Chaperon donnent en outre des listes de noms des familles arméniennes qui ont été secourues ou des enfants et religieuses emmenés en France et pour qui ont été établis des passeports. Certains de ces documents sont reproduits dans les quelque 25 photos qui illustrent le Journal de l'abbé Chaperon.

UN TEMOIGNAGE TOUJOURS VIVANT

Parmi les premiers lecteurs de cette récente publication se sont trouvés des orphelins sauvés par l'abbé Chaperon et qui ont identifié leur nom et parfois leur photo; en parcourant son Journal, un marin du «Tourville» (qui transporta les orphelins), presque centenaire, s'est mis en contact avec l'équipe éditoriale. Des fils de soldats ayant servi dans la Légion arménienne se sont manifestés. Des échanges de correspondance ont eu lieu entre eux et les descendants du lieutenant-colonel (puis général) Flye Sainte Marie qui ont eux aussi fait de brillantes carrières dans l'armée. C'est dire que le témoignage apporté par le Journal de l'abbé Chaperon est un témoignage vivant. Malgré les calculs des politiques, il témoigne de la fraternité d'armes franco-arménienne et du sacrifice de tant d'officiers français et de soldats originaires d'Afrique. Il perpétue les hauts faits de la Légion arménienne. Sans avoir encore reçu du responsable éditorial, Ohan Hékimian, qui se trouve être son parent, un exemplaire du Journal de l'abbé Chaperon, le médecin-commandant à la retraite Vahan Yéghicheyan, ayant appris par Le Monde un décès dans la famille Flye Sainte Marie, présentait ses condoléances à François Flye Sainte Marie, médecin chef des Services Hors Classe et neveu de Pierre Flye Sainte Marie, l'ancien commandant de la Légion arménienne, et justifiant sa démarche en ses termes :

— "Vous devez vous demander à quel titre je vous écris? En effet, mon père Vartan Yéghichéyan, décédé à l'âge de 88 ans en 1982, avait été engagé volontaire dans la Légion arménienne de l'Armée Française d'Orient en 1918, après avoir échappé au génocide des Arméniens de Turquie en 1915 et avoir déserté l'Armée turque où il avait été mobilisé au début de la guerre. Il avait obtenu le grade de sergent dans l'armée française, vu son niveau d'étude (architecture aux Beaux-Arts de Constantinople) et sa connaissance de la langue française depuis le lycée..."

Le Colonel de son régiment avait pour nom: Flye Sainte Marie! Mon père nous en a souvent parlé lorsqu'il évoquait cette période devant nous, ses enfants. Il avait une admiration sans borne pour son courage sur le front face aux Turcs et sa prise de position en faveur des Arméniens après le génocide de 1915..."

Nous avons, de notre côté été recueillir à Montpellier, auprès du général (C.R.) Michel Flye Sainte Marie, frère du précédent, de précieuses informations sur son oncle et la belle photo de ce dernier publiée dans ce livre. Nul doute que les cérémonies qui auront lieu en 1998 à la Martre d'où se déploya la généreuse activité de l'abbé Chaperon susciteront à son égard un regain d'intérêt et permettront de recueillir d'autres témoignages.

GERARD DEDEYAN
Professeur d'Histoire Médiévale
à l'Université Paul-Valéry
Montpellier III

(*) RAYMOND BOYER, Un aumônier militaire français témoin du drame arménien. Journal de l'abbé Chaperon (Cilicie 1920 - Constantinople 1922-1923). Un livre de 160 pages, format 15x21, 24 illustrations et cartes. Index des noms des personnes. Varia, Index géographique. Sans aucun bénéfice pour l'auteur et ses collaborateurs et pour respecter l'esprit qui présida à l'action de l'abbé Chaperon, ce livre est exclusivement vendu au profit des établissements d'enseignement en Arménie. Prix 100 F. Commande à adresser à Institut euroméditerranéen pour l'Arménie, 25, rue Léo Lagrange, 13014 MARSEILLE.

արուեստը նորոյթներու քայքային ենթա- կայ առարկայ մը չէ, ոչ ալ թեթեամիտ խաղ մը այլ՝ անշըջանցելի անդրացում մը, պատաստելի վրայ նոր կամ տարբեր աշխարհի մը կերտումը, իր բոլոր հասարակականներով իսկ: Բայցը Մարիա Բիւրը, խոր կերպով տպաւորուած ըլլա- լով Համալրչոյի դործերէն, Գոփընհա- կըն կ'երթայ անոր հանդիպելու համար ու կը գրէ. «Համալրչոյ մաս չի կազմեր անոնց որոնց մասին պէտք է շուտով խօս- սիլ: Իր աշխատանքը երկար է եւ դան- դաղ, եւ ինչ որ ըլլայ պահը որուն ըն- քացիին գայն կ'ընկալենք, ան միշտ կա- տարեալ առիթը պիտի տայ արուեստին մէջ կարեւորին եւ հիմնականին մասին խօսելու»: Համալրչոյի նուիրուած փա- րիզեան ձեռնարկը լրիւ կերպով կը հաս- տատէ այս հմուտ բնութագրումը:

ՇԱՀԱՐԱՋ

(*) Կ Ե Ն Ա Ս Պ Ր Ա Կ Ա Ն
Բ Ա Ն Ի Մ Ը Ս Ո Ւ Ե Ա Լ Ի Ե Ր

Համալրչոյ կը ծնի 1864-ին, Գոփըն- հակըն (Գանիա): Մինչեւ 1885 նկարչա- կան ուսման կը հետեւի ֆազաիին Գե- ղարուեստից Կանաին մէջ եւ կը փորձէ

ցուցադրել, հակառակ գոյութիւն ունե- ցող կանոնապաշտ համակարգին ծանրու- քեան եւ դժկամութեան: Ասիկա պատ- նառ կը դառնայ որ իր սերունդէն այլ արուեստագետներ «Free Vostilling»ը (Ա- գառ Յուցահանդէս) ստեղծեն, տեսակ մը դաժնակաւ «Մերժումներու Սալօն»ը, մայրաքաղաքին մէջ տեղի ունեցող, 1891- էն սկսեալ: Սակայն Համալրչոյ հետու կը մնայ նկարչական խմբաւորումներէ եւ ինչպէս Բայցը Մարիա Բիւրը կ'ըսէ. «Կը գրանջ որ ինք ոչինչ կ'ընէ բացի նը- կարելէ եւ թէ չուզեր եւ չի կրնար ուրիշ բան ընել»: Երբեմն կը մամբողդէ Հո- լանտա, Փարիզ եւ Իտալիա, առանց որ այս մէկը իր աշխատանքին վրայ նկա- տելի եղափոխող ազդեցութիւն ունեցայ կամ անոր մէջ տեղ գտնէ, որպէս պատ- կերում: 1890-էն սկսեալ, իր գործերը կանոնաւոր կերպով Գոփընհակընի մէջ կը ցուցադրէ, ուր հաւաքողներ եւ իր աշ- խատանքը քարձր գնահատողներ ունի, մինչեւ իսկ պաշտօնական դասին մէջ: Կը ցուցադրէ նաեւ Լոնտոն: Իսկ 1900-ին, երբ 36 տարեկան է, Գոփընհակընի մէջ ի- րեն կը նուիրուի առաջին յետնահայեացք մը, ինչ որ իր վարքին գտած նախաշու- մը, գնահատանքն ու ընդունելութիւնը կը հաստատէ: Կը մահանայ 1916-ին, կո- լորդի ֆազիկեղի պատճառով:

ՅԱՆԱԶԻ ԲԱՐԳԱՒԱԶՄԱՆ
ՀԱՄԱՐ
ՇՆՈՐՀԱՎԱԼՈՒԹԵԱՍԲ ՍՏԱՑԱՆԲ

ՍԱՐԹՐՈՒՎԻԼ. — Տիկին Նազաչեան
150 Ֆր.:

**

ԿՐԸՆՈՊԼԸ. — Տիկին Շաքէ Մանուկեան
100 Ֆր.:

**GRANDE
TOMBOLA**

de la CROIX BLEUE
DES ARMÉNIENS
DE FRANCE
au profit de ses œuvres

Une voiture «Clio Chipie», mais aussi
un voyage aller-retour Erevan, des bi-
joux, un tapis d'orient, des œuvres
d'art, un bagage de prestige, une mini-
chaîne, un téléviseur couleur...

Vous en rêviez ?
Alors tentez votre chance ! Vous se-
rez peut-être l'un des heureux gagnants!
Demandez les billets de la GRANDE
TOMBOLA NATIONALE 1998 aux
membres des sections et du Conseil
d'Administration de la Croix Bleue des
Arméniens de France.

(Prix du billet: 50 F.).
Le tirage au sort aura lieu le samedi
28 MARS 1998, au cours d'un dîner
au «Relais Mercure» d'Evry-Lisses (Es-
sone), 8 rue du Bois Chaland.
Les résultats seront communiqués par
voie de presse.

ՇՆՈՐՀԱՎԱԼԻԲ

Իսի 1է Մուլինոյի Թարգմանչաց Վար-
ժարանը վերջին երկու ամիսներու ընթաց-
քին խորին շնորհակալութեամբ ստացած
է հետեւեալ նուիրատուութիւնները. —

Տիկին Սիլվա Գուլումեան 1000 Ֆր.,
Պր. Նուար Անդրանիկեան 200 Ֆր., Պր.
Կարապետ Աւետիսեան, Տիկին Մարիճա
Տէրտէրեան 500-ական Ֆր., Տէր և Տի-
կին Թիֆէնքեան (իրենց եղբոր Կարպիս
Տէրիֆեանի մահուան 18-րդ տարեկիցին
առթիւ) Պր. Միսաք Պէնիկեան 1000-ական
Ֆրանք, Տէր և Տիկին Նշան Մարկոսեան
500 Ֆր., Տիկին Պէտրիկ Նաւասարդեան
1200 Ֆր., Ոմն 3000 Ֆր., Տիկին Արար-
սի 100 Ֆր., Տէր և Տիկին Ժորժ Կէվ-
րէքեան, Տիկին Մարիտայէվրէքեան 1200-
ական Ֆրանք, Պր. Ստեփան Տամրամեան
1000 Ֆր., Տէր և Տիկին Նուար Արամ-
եան 500 Ֆր., Տիկին Ադիլե Թաշճեան 1200
Ֆրանք, Տիկին Նուար Պոյաճեան, Էն-
տիվիդիոն Տիքմէ 500-ական Ֆրանք, Պր.
Գլազ Ղարաբեան 1200 Ֆր., Պր. Յակոբ
Գաւուքեան 300 Ֆր.:

(Շար.)

Imprimé sur les Presses
du Journal «HARATCH»
83, rue d'Hauteville, 75010 Paris
SIRET : 571 027 317 000 15
Commission paritaire : N° 55935

GRANDE SOIREE DANSANTE

AU PROFIT DE

L'ECOLE SAINT-MESROP D'ALFORTVILLE

Sous la Présidence de Monsieur RENE ROUQUET
Député-Maire d'Alfortville

DINER DANSANT

animé par

Le Chanteur GARO GABOUDAGIAN
Accompagné par le Pianiste Seto BAGHDASSARIAN
Spécialement venus du Liban

Le Samedi 7 FEVRIER

AU GYMNASSE LAPIERRE

allée du 8 Mai 1945 — 94140 ALFORTVILLE

à partir de 20 heures 30

**L'ETUDE
COUTOT-ROEHRIG**

Recherche d'héritiers -
Généalogie

Siège Social : 21, Bd. Saint-Germain
75005 PARIS
Téléphone: 01. 44. 41. 80. 80

recherche actuellement
les membres de la famille
de Mme Vve KHATCHADOURIAN
née Chaké TERZIAN,
fille de Margos TERZIAN
et de SIRVART SAHAKIAN

**CROIX BLEUE
DES ARMÉNIENS
DE FRANCE**

Soirée «Beuregs»

La Croix Bleue des Arméniens de
France Section «Archag Djamalian» de
Décines, organise sa soirée

« B E U R E G S »

à la Maison de la Culture de Décines,
le Samedi 7 Février à partir de 20 h 30.
La participation est de 70 Frs par per-
sonne.

Réservation au :

04. 78. 49. 19. 44 ou 04. 78. 49. 42. 97.

**

Séjours d'été

RECHERCHE

La Croix Bleue des Arméniens de
France recherche pour ses séjours des
mois de juillet et août 1998 pour son
centre de vacances de Bellefontaine et
son camp itinérant :

- Directeurs diplômés BAFD;
- Animateurs diplômés BAFA;
- Assistants sanitaires
(médecin ou infirmier en 2e année);
- Economes;
- Cuisinières.

Ecrire à :
C.B.A.F. — Conseil d'Administration
17, rue Bleue, 75009 PARIS.

**

Section PARIS

**séjour familial
à Bellefontaine**

La Section «Archalouys TATHEOS-
SIAN» de Paris organise son séjour
familial du **Dimanche 22 février au Di-
manche 1er Mars à Bellefontaine (JURA)**.
Ambiance arménienne assurée avec
maintien des tarifs de 1994!!!

Alors n'hésitez plus, venez avec vos
enfants, petits-enfants ou amis mais re-
joignez nous sur les pistes de ski, de
luge ou tout simplement dans le
Centre!!!

Renseignements et inscriptions au :

- 01. 39. 83. 71. 19 (de 19h à 21h);
- 01. 47. 80. 71. 73 (de 9h à 19h);
- 01. 64. 03. 53. 05 (de 10h à 18h).

**ՄՈՐՄՎԱՌՈՒԹԵԱՆ
ՏՕՆԱՀԱՆԴԵՍ**

Կեսարական թէյով և զէթէով
նախադահութեամբ՝
ՎԱՀԱՆ ՆԱԽԱՍՍՐԳԻՅԱՆԻ
Կիրակի, Փետրուար 8, Ժամը 16-ին
Հ. Բ. Ը. Միութեան «Ալէք Մանուկեան»
Կեդրոնի սրահին մէջ
118, rue de Courcelles, Paris 17^e
(Métro Courcelles)

Գեղարուեստական բաժին՝ Հայկական
նուազ, երգ, արտասանութիւն:

Կը մասնակցին՝
Ապէն Շահնուր, Իրմա Պամաճեան,
Բիւզանդ Տընտըզեան, Յովհաննէս Տէ-
միրճեան, Մինաս Տէր Մարգրիտեան, Է-
մէնի Աճէմեան և Ռոզին Նաւասարդեան:
Միտով կը հրաւիրուին բոլորը:
Մասնակցութիւն՝ 60 Ֆրանք:

**CROIX BLEUE
DES ARMÉNIENS
DE FRANCE**

La Section «A s t r i g»
(Arnouville, Gonesse, Sarcelles,
Villiers-le-Bel)

organise un

DINER DANSANT

animé par
A D I S S H A R M A N D I A N
et l'Orchestre ANI

le Samedi 14 Février
à partir de 20 heures 30

Espace «CHARLES AZNAVOUR»
Ave. Paul Vaillant Couturier
Arnouville-lès-Gonesse

Réservation

01. 39. 85. 23. 31 / 01 39. 85. 39. 54

RETENEZ CETTE DATE

7 FEVRIER

La Croix Bleue des Arméniens de France
Section Bagnex-Cachan
organise son **DINER ANNUEL**
à l'Hôtel de Ville de Cachan
(Animation assurée)

— Places limitées —
Réservez vos places en téléphonant au:
01. 46. 63. 48. 74

**Grande Soirée
de la Jeunesse!!!**

au CENTRE CULTUREL
ET DE LA VIE ASSOCIATIVE
234, Cours Emile Zola
69100 VILLEURBANNE

VENDREDI 13 FEVRIER
à partir de 20 heures

organisée par

- LE CLUB DES JEUNES
DE LA MCAV
- LE NOR SEROUND
- L'UGAB JEUNES

à l'initiative de la MAISON
DE LA CULTURE ARMÉNIENNE
de Villeurbanne

animée par le D.J. DIDIER

P.A.F. : 50 F.

Renseignements :

- Maria : 04. 78. 04. 35. 76;
- Lilite : 04. 78. 53. 57. 61;
- MCAV : 04. 78. 93. 57. 43 (AM).

ՅՈՒՇԱՅԵՐ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ-ի Մարտէյլ ըտարքի վար-
չութիւնը ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ
բոլոր ընկերուհիները Շաբաթ, Փետր. 7,
Ժամը 14-30-ին Մարտէյլի Մշակոյթի Տան
մէջ: Կարեւոր օրակար: Բոլորին ներկա-
յութիւնը անհրաժեշտ է:

**

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ-ի Փարիզի մասնաճիւղը
ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհի-
ները, կարեւոր օրակարգ և ընտրութիւն,
Շաբաթ, Փետրուար 7, Ժամը 16-30-ին
17, rue Bleue, Paris 9^e

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆՆԱԼ

ՆԱՐԵԿ Մշակութային Միութեան
հաշ - պարահանդէսը
Մարտ 7-ին
Casino d'Enghien
Մանրամասնութիւններ յետագայից

**Concours de Musique de Chambre
WARDAN SARXIAN**

1997 — 1998 / 2ème année

28 — 29 — 30 MARS 1998

organisé par le Centre Culturel SAHAK-MESROP
Directeur : KHATCHIG YILMAZIAN

Permanence: 339, avenue du Prado — 13008 Marseille
Tél. : 04 91 77 84 70 — Fax : 04 91 77 89 28

Règlement du Concours

- 1) Le concours est public et ouvert à tous les musiciens sans limite d'âge.
- 2) Tous les morceaux seront exécutés sans reprises et dans les mouve-
ments indiqués.
- 3) Le concours comprendra deux œuvres de style différent au choix des
candidats: l'une pour l'éliminatoire, l'autre pour la finale.
- 4) Les décisions du Jury sont sans appel. Le Jury se réserve le droit d'in-
terrompre les exécutions jugées insuffisantes.
- 5) Toute demande de renseignements doit être accompagnée d'une enve-
loppe timbrée.
- 6) Les éditions indiquées sont obligatoires. Les photocopies sont stricte-
ment interdites par la loi.

Le concours aura lieu du 28 au 30 Mars 98
au Centre Culturel Sahak-Mesrop
339, avenue du Prado — 13008 Marseille

Eliminatoires : samedi 28 mars
Eliminatoires : dimanche 29 mars

Final du concours : lundi 30 mars à 20 heures 30

ECHELLE DES RECOMPENSES ET PRIX SPECIAUX
Premier Prix : 5 000.F
Deuxième Prix : 3 000 F — Troisième Prix : 2 000 F

(Շաբ. Ա. էջ 45)

ՀՈԳԵՂԱՆԳԻՍ

Երբայր Գերմանացիները: Ամերիկեան օդանավը շատ ցած էր կը թռչեր...

Թե՛ ԲՍԱՍԻ ներումներու յանձնախումբը մերժած ըլլալով եղած դիմումը, Փետր: 3-ին զիջելով սրբուհի մը գործադրուեցաւ...

ՓԱՐԻԶ ԵՒ ԻԷՏԸ-ՅՐԱՆՍ օդին ապակառուցիչները կրկին վստահուող հանգրուանին մը հասած էր...

ԻՐԱԲԻ ԵՒ Միացեալ Նահանգներու միջև միջոցառումը միշտ լարուած կը մընայ...

FRANCE - CULTURE 93.5 FM Samedi de 11 heures à 12 heures «Grande Angle» Presse parallèle et intégrée.

La Croix Bleue des Arméniens de France Section Bagneux-Cachan organise son Dîner Annuel Le SAMEDI 7 FEVRIER à 20 heures à l'Hôtel de Ville de Cachan

Իսկ Լէ Մուրիսի թարգմանչաց վարձարանը վերջին երկու ամիսներու ընթացքին խորին շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուիրատուութիւնները:

Տէր Եւ Տիկին Խաչիկ Պուռուշեան Եւ զաւակները, Տէր Եւ Տիկին Արմէն Գրիգորեան Եւ զաւակները կը ծանուցանեն որ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի...

ԲԱՐՍԵՂ ՊՈՒՌՈՒՇԵԱՆ-Ի մահուան 5-րդ և Իրենց մօր՝ ԶԱՐՈՒՀԻ ՊՈՒՌՈՒՇԵԱՆ-Ի մահուան առաջին տարելիցներուն առթիւ:

Ի զիտուիւն ողբացեալներուն յիշատակը յարգողներուն:

I'ETUDE COUTOT-ROEHRIG Recherche d'héritiers - Généalogie Siège Social : 21, Bd. Saint-Germain 75005 PARIS

Մարտիկ Մայր Եկեղեցւոյ ՄԱՀԱԿ - ՄԵՍՐՈՊ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ԿԵԴՐՈՆ

ԳՐԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ նուիրուած Նահատակ Գրագէտ ՌՈՒԲԷՆ ՍԵՒԱԿԻ յիշատակին

Կը բանախօսէ՝ ԱԼԵԿՍԱՆԴՐ ԹՈՓՃԵԱՆ Հայաստանի ծանօթ գրական քննադատ և արձակագիր

ԲԱՆԱՍՏԵՂՍԻ 3 ՄՈՒՍԱՆԵՐԸ շարժանկարէն, նկարահանուած՝ Երեւանի հեռուստաընկերութիւնը: ԿԻՐԱԿԻ, ՓԵՏՐՈՒԱՐ 22, ժամը 16-30-ին

Séjours d'été RECHERCHE La Croix Bleue des Arméniens de France recherche pour ses séjours des mois de juillet et août 1998 pour son centre de vacances de Bellefontaine et son camp itinérant:

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ Շաբաթ, Փետրուար 7 Տօն է Սրբոց Սարգսի Զօրավարին և որդւոյ նորին Մարտիրոսին և Զորեմատան Զինուորացի Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ Մայր Տաճարին մէջ, ժամը 10-ին, պատարագ կը մատուցուի:

ՄՈՄԱՎԱՌՈՒԹԵԱՆ ՏՕՆԱՀԱՆԴԷՍ Կեսարական թէյով և զէթով նախադահուածքով ՎԱՀԱՆ ՆԱՍԱՍՐԻՅԱՆԻ Կիրակի, Փետրուար 8, ժամը 16-ին Հ. Բ. Ը. Միութեան «Ալէք Մանուկեան» Կեդրոնի սրահին մէջ 118, rue de Courcelles. Paris 17e

ՅՈՒՇԱՏԵՐ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱԶ-Ի Մարտիկ քաղաքի վարչութիւնը ընդհանուր ժողովի կը հրահրէ բոլոր ընկերակիցները Շաբաթ, Փետր. 7, ժամը 14-30-ին Մարտիկ Մշակութի Տան մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

GRANDE SOIREE DANSANTE AU PROFIT DE L'ECOLE SAINT-MESROP D'ALFORTVILLE Sous la Présidence de Monsieur RENE ROUQUET Député-Maire d'Alfortville DINER DANSANT animé par Le Chanteur GARO GABOUDAGIAN

grande soirée dansante SAMEDI 21 FEVRIER à partir de 20 heures Animée par l'Orchestre « ANI » et le Disc-Jockey « DIDIER » dans la Salle « l'Allégro »

Ս. ՅԱԿՈԲ - ԼԻՈՆ Շաբաթ, Փետրուար 7-ին Տօն է Սուրբ Մարգրիտի: Այս առթիւ Լիոնի Ս. Յակոբ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ պատարագ կը մատուցուի առաւօտեան ժամը 10-ին:

CROIX BLEUE DES ARMÉNIENS DE FRANCE La Section «AstriG» (Arnouville, Gonesse, Sarcelles, Villiers-le-Bel) organise un DINER DANSANT animé par ADISS HARMANDIAN et l'Orchestre ANI

Soirée «Beuregs» La Croix Bleue des Arméniens de France Section «Archag Djamalian» de Décines, organise sa soirée «BEUREGS» à la Maison de la Culture de Décines, le Samedi 7 Février à partir de 20 h 30.

Հայտնաբերվել է 1927 թվականին...

Ինչ կը վերաբերի քաղաքական ներքին կենտրոնի, վարչապետը կ'ըստ...

Գաղտնի թեկնածուներն, վարչապետը քնն...

Անդրադարձնելով շ. Յ. Գ. վերաբերյալ...

Այս մամուլի ասուլիսին ընթացքին, Ռ. Գոչարեան...

Ինչ կը վերաբերի Հայաստանի Կեդր. Դրամատան...

ԱՐՏԱՔԻՆ ԸՆԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

ԱՅՓ Փետրուար 4-ի գանձան հազար դոլարներով...

Նոյն աղբյուրին կը յայտնուի նաև թէ Զորանամ...

Յրանակալը ընտանիքը գործակալութիւնը կ'ըստ...

ԱՂԻՐԱԵՋԱՆ

Հայաստանի քաղաքական վերջին իրադարձութիւններուն...

Թիւններէն մէկը հասած է Բաքուէն: Ն. Ալիև...

ԳԵՐՄԱՆԱ

Արտաքին նախարար Գ. Քրիսթիան Փետր. 4-ին...

ԱՍՏՐԱԿԱՆ

Աստրախանի մարզի նահանգապետ Ա. Գուստովին...

ԱՐՄԵՆՓՐԷՍ

(Փետրուար 4 / 5)

ՆԱԽԱԳԱՀ ԵՆԻՆԻ ԱՓՈՍՏԱՆՔԸ

Ռուսաստանի նախագահը ափսոսանք յայտնած է...

ԲԱՔՈՒԹՅՈՒՆ ԱՌԱՋԻՆ ԸՆԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Բաքուի պաշտօնակալն հակազդեցութեանն առաջ...

Լ. ՏԵՐ - ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ ԸՆԿՈՒԹՅՈՒՆ

Փետրուար 4-ին Լ. Տէր - Պետրոսեան հանդիպած է...

ԱՂԻՆ ՆԱԽԱԳԱՀՆԻՑՈՒՄ

Ազգ. Ժողովրդավարական Միութեան (ԱՄ) խմբակցութեան...

դէպքերէն ի վեր Փետրուար 4-ին առաջին անգամ...

Ռ. ԳՈՉԱՐԵԱՆԻ ԸՆԿՈՒԹՅՈՒՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ԱՆԳՆԱՄՆԵՐՈՒՄ ԵՒ ԹՈՒՐԻ ԳՈՐԾԻ ՄԱՐԿՈՑ ՀԵՏ

Փետրուար 4-ին Ռ. Գոչարեան հանդիպում ունեցած է...

ԱՄԵՐԻԿԱՆ ՄՍՄՈՒԼԸ ՆԱԽԱԳԱՀ ԱԼԻԵՆԻ ՄԱՍԻՆ

Փետրուար 3-ի «Մայնթրիբյուրո»-ն Ազրբեյջանի...

Ն. Ալիև խիստ զբաղմունքի մէջ էր իր արտաքին...

Նախագահ Ալիև շատ կարեւորութիւն չի տար...

ԹՈՒՐԻ ԳՈՐԾԻ ՄԱՐԿՈՑ ԽՈՒՄԱՐ ԵՐԵՎԱՆԻ ՄԵՋ

Հայկ. թուրք. անտեսական գործակցութեան յանձնատնային...

CROIX BLEUE DES ARMÉNIENS DE FRANCE Soirée «Beuregs»

La Croix Bleue des Arméniens de France Section «Archag Djamalian»...

La Croix Bleue des Arméniens de France Section Bagneux-Cachan...

Dîner Annuel

Le SAMEDI 7 FEVRIER à 20 heures à l'Hôtel de Ville de Cachan...

ՅՈՒՇԱՅԵՐ

ԿԱՊՈՅԵ ԽԱՉԻ Մարտի 11 քաղաքի վարչութիւնը...

ԿԱՊՈՅԵ ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղը ժողովի կը հրաւիրէ...

ԿԱՊՈՅԵ ԽԱՉԻ Պոստի Նախիբի մասնաճիւղի վարչութիւնը...

Գտնուի: Թուրք գործի մարդոց նպատակն է Հայաստանէն...

ՍՍՀՄԱՆԱՅԻՆ ԿՐԱԿՈՑՆԵՐ

Փետրուար 2-ի երեկոյան հայկազգայնական կուսակալներ...

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH» 83, rue d'Hauteville, 75010 Paris...

GRANDE SOIREE DANSANTE AU PROFIT DE L'ECOLE SAINT-MESROP D'ALFORTVILLE... DINER DANSANT animé par Le Chanteur GARO GABOUDAGIAN...

Նախկին ՏՀԿԿ-ի նախագահ Կարեն Կարենյանը... Կարեն Կարենյանը... Կարեն Կարենյանը...

Նորամուտ են բերում... Նորամուտ են բերում... Նորամուտ են բերում...

Մարտի 1-ին... Մարտի 1-ին... Մարտի 1-ին...

Պետության... Պետության... Պետության...

Կարգավիճակ... Կարգավիճակ... Կարգավիճակ...

Մարտի 1-ին... Մարտի 1-ին... Մարտի 1-ին...

Կարգավիճակ... Կարգավիճակ... Կարգավիճակ...

Մարտի 1-ին... Մարտի 1-ին... Մարտի 1-ին...

Կարգավիճակ... Կարգավիճակ... Կարգավիճակ...

Մարտի 1-ին... Մարտի 1-ին... Մարտի 1-ին...

« Հայկական Առաջնություն »

Լիբերալ... Լիբերալ... Լիբերալ...

Լիբերալ... Լիբերալ... Լիբերալ...

Լիբերալ... Լիբերալ... Լիբերալ...

Ե Ա Ռ Ա Ջ Ի Օ Տ Ե Ա Ն
ԹԱՂԱԿԱՆՆԻՆ
ԿՆԻԿՐ
Վ Ե Պ ՊՈԼՍԱՀԱՅ ԿԵԱՆՔԻ

Մարտի 1-ին... Մարտի 1-ին... Մարտի 1-ին...

Մարտի 1-ին... Մարտի 1-ին... Մարտի 1-ին...

Մարտի 1-ին... Մարտի 1-ին... Մարտի 1-ին...

թոյս դարեր տեղը հանձարով, երկարած...

Քեզի, որ փարիզը այնքան կը սիրէք...

Առջին ստորագրողները. - Է. Մէլյան...

Տպուած՝ «Լը Թան»-ի մէջ, 1887 Փետրուար 14

Այս պարագան, արդի ժամանակներուն...

ԵՐ Ռ Ի Ա Ն Ե Պ Օ Տ Ե Ա Ն
ԹԱՂԱԿԱՆԻՆ
ԿՆԻԿԸ
ՎԵՊ ՊՈԼՍԱՀԱՅՑ ԿԵԱՆԻՔԷ

Մարզը էֆէնտի թաղականութիւնը...

Վաճառականը, Գարեգինին մեկնելէն...

Լրատու արտահայտի

Տէր - Գէորգեան
Տէր - Գեորգեանի գործերը կը ցուցաբերուին...

(*) «L'Or du Temps», 25, rue de l'Echaudé, 75006 PARIS

Կրօնն թէ ան յետագային փարիզի վրայ...

Միւս կողմէ, այս բողոքագիրը ստորագրողներու...

Այսօր, 19-րդ դարու երկաթակերտ ճարտարապետութիւնէն շատ բան չէ վերացած...

ԱՆՏՈՒՆԻ Բ.

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԹՈՐՈՆԹՈՅԻ Ս. Աստուածածին Եկեղեցւոյ Յովնանեան սրահին մէջ, Յունուար 10-ին...

ՊՈԼՍՈՑ ՄԷՋ, Յունուար 21-ին վախճանած է Շահէ Ա. Քահայ. Ալթունեան...

ՊԵՅՐՈՒԹԻ Հայ Կաթողիկէ Միութեան սրահին մէջ, Յունուար 13-ին տեղի ունեցած է...

ՊԵՅՐՈՒԹԻ Պետական Համալսարանի Բժշկութեան մասնաճիւղի Հանդիսարանին մէջ...

ՆԻԿՈՍԻՅՈՅ մէջ (Կիպրոս) Յունուար 23-24-ին տեղի ունեցած է Միջին - Արեւելի Եկեղեցիներու...

պա աւարտած է Լիբանանի պետական բարձրագոյն Երաժշտանոցը ուր կը դասաւանդէ ներկայիս:

ԹՈՐՈՆԹՈՅԻ Հայ Կեդրոնի սրահին մէջ, Յունուար 25-ին տեղի ունեցած է Հ.Յ.Ս.Մ. -ի օրուան եւ տեղւոյն Ռուբինա մասնաճիւղի վերակազմութեան 35-ամեակի հանդիսութիւնը:

ԹՐԻՓՈԼԻ (Լիբանան) Նաուրա զբօսապայքին մէջ Դեկտեմբեր 27-ին տեղի ունեցած է հայկական դադուլի տանողական ճաշ - պարահանդէսը ներկայութեամբ Կրթական նախարար Փան Օպէյ-տի, կազմակերպութեամբ Ալզաբին Նուպրեան - Որիմեան վարժարանի տնօրէնութեան: Ձեռնարկին բացումը կատարած է Ալզաբին Նուպրեան - Որիմեան միջնակարգ վարժարանի տնօրէնը՝ Վաչէ Հարմանտոյան: Ո՞տը առած է Կրթական նախարարը դնահատանը յայտնելով Թրիփոլի Հայ դպրոցին:

ԹՈՐՈՆԹՈՅԻ Հայ Կեդրոնի սրահին մէջ, Յունուար 24-ին նախաձեռնութեամբ Հ.Մ.Ը.Մ. -ի Մարզական Պորտուգալի տեղի ունեցած է Մարզական խորհուրդի 5-րդ տարեկան ճաշ - խրախմանքը: Այս առթիւ, մարզական խումբերը արժանացած են զանազան մրցանակներու:

ՆԻԿՈՍԻՅՈՅ մէջ (Կիպրոս) Յունուար 23-24-ին տեղի ունեցած է Միջին - Արեւելի Եկեղեցիներու հոգեւոր պետերու ժողովը որու մասնակցած է Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Արամ Ա. Կաթողիկոսը: Ժողովին նպատակն էր ընդհանուր դնահատան քննարկել Եկեղեցիներու ներկայ դրսյակի վրայ:

- Հաւատա՛ որ զեռ բան մը չհասկցայ այդ ամբողջ խօսքերէդ:
- Ծանրմ ինտո՞ր կ'ըլլայ որ այս եղածները կը կլլես, ձայնդ կը քաշես կը նըստիս...
- Ո՞ր եղածները, հարցուց վաճառականը թէ մը համարում իմաստը:
- Սա թաղական խորհուրդի խնդիրը եղաւ, միթէ կարելի՞ բան էր սա եղածներուն հանդուրժել... մարդս, վերջապէս արժանապատուութեան համար կ'ապրէ:
- Ի՞նչ նշանակութիւն ունի Ք. թաղին թաղական խորհուրդը, ոչինչ. տղայական բաներ են ատոնք... Մարզը էֆէնտիին պէս աստիճաններ են որ կարեւորութիւն կուտան աստակ դրոճերու:
- Չէ՛, Պողոս էֆէնտի այդպէս մի՛ ըսեր, զոչեց Սափորեան լուրը զէմը մը անելով, խնդիրը պաշտօնին կամ գործին կարեւորութեան վրայ չէ, խնդիրը պատուի, արժանապատուութեան վրայ է... Ի՞նչ լսել է որ թաղական խորհուրդին դուրս նետեն ու իմ տեղս անցնին...
- Ատանկ բան չէ կղած, դիտել տուա Պողոս էֆէնտի:
- Պարտապ խօսք չեմ ուզեր, ես ըսածս գիտեմ, պատասխանեց Սափորեան էֆէնտի, իբրեւ վարչութեան անդամ մօտէն հետեւած եմ բոլոր իրադարձութիւններուն... դիտեմ թէ ինչո՞ւ ստիպուեցար հրաժարիլ:
Իր հրաժարականին մասին այս անորոշ ակնարկութիւնները վրդովեցին վաճառականը: Ինք այնպէս կը կարծէր որ ընտանեկան դատարանները, որուն զոհ զացած էր մի միայն Ք. թաղի անձուկ շրջանակին մէջ, ծանոթ էր ու աւելի հետունները չէր տարածուած:
(Շար. 102)

(Շաբ. Ա. Էջէն)

ըր ուր ցարգ զոսն - նախագահ էր եւ իր հաւանական յաջորդը կը նկատուէր: Կը թուէ որ 68-ամեայ նախագահը որ շաբա-

Ա. ՊԱՆԱՅԻ ԶԻՆԳ ԳԱՂՈՎԱՆՆԵՐ ԸՔ-րամոյն եղած են խաղաղակամ արեւմտեացի, երկու ուրիշներ ալ անհետացած են երբ նստուի մը կը ջանային ցամաք հաս-

ՄԱՐՈՒԼ

«LE FIGARO»

(10 Février) KOTCHARIAN CANDIDAT A LA PRESIDENTIELLE

Ինչպէս յաճախ կը պատահի միջազգային մամուլին մէջ, խորագիրը չի համարապատասխանը լուրին ուր միայն հա-

«L'HUMANITE»

(10 Février) ARMENIE : UN PARTI D'OPPOSITION SORT DE L'ILLEGALITE

Այս խորագրին տակ, համայնավար պաշտօնակառնի կը հարգուի որ ներկա- շարժի օր, Փետրուար 9-ին, վերջ դը-

«FINANCIAL TIMES»

(Փետրուար 10) BAN ON PARTY LIFTED

Թերթը ազդու ունենալով Ռոյթթըր գործակալութեան երեւանի թղթակիցը կը գրէ թէ Արդարադատութեան նախա-

«IHT»

(Փետրուար 10) FALSE STEPS BROUGHT ARMENIAN LEADER'S FALL

Ինքեթնէշընը 2 շաբաթ թրիպլինը իր խորագրով իսկ Լ. Տէր-Պետրոսեանի սը- խալ քայլերուն կը վերագրէ իր անկու-

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻՉ

ԿԻՐԱՎԻ, Փետրուար 15

Ե. Կիրակի զկնի Ծննդեան Դեռնդեանց Քահանայից յառաջիկայ տօնին առթիւ, Փարիզի Ս. Յովհաննէս- Մկրտիչ Մայր Տաճարին մէջ, հանդիսա-

Այդ հոգեւորականները եղած են՝ Վառճապուհ Արքեպիսկոպոս Քրիստոսեան, Արտաշէտ Արքեպիսկոպոս Մանուկեան, Գէորգ Արքեպիսկոպոս Իւթիւհեան, Տի- րան Արքեպիսկոպոս Ներսիսեան, Գրիգո-

Ջերմապէս կը հրահրուի մեր ժողո- վուրը ներկայ գտնուիլ այդ օր պատա-

ԵՐԵՎԱՆԻ ՓԵՏՐՈՍԵԱՆԻ ՓԵՏՐՈՍԵԱՆԻ ՄԿՐԱՅԻՄ ԱՍԿՆԱՆԻ ՏԵՐՄԵՆԻ ՄԱՅՐ ԵՍԵՆԻ ՏԵՐՍԱԲԵՆԻ

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

La Section «A s t r i g» (Arnouville, Gonesse, Sarcelles, Villiers-le-Bel) organise un

DINER DANSANT

animé par ADISS HARMANDIAN et l'Orchestre ANI le Samedi 14 Février à partir de 20 heures 30

Espace «CHARLES AZNAVOUR» Ave. Paul Vaillant Couturier Arnouville-les-Gonesse

01. 39. 85. 23. 31 / 01 39. 85. 39. 54

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻՉ

ՈՒՐԲԱԹ, Փետրուար 13

Տեսուերնդառաջի Նախատեսակ Կէսօրէ ետք, ժամը 4.30-ին՝ Փարիզի Ս. Յովհաննէս - Մկրտիչ Մայր Տաճա-

ՏԱԲԱԹ, Փետրուար 14 Տեսուերնդառաջ՝ Տօն Բառաստօրեայ Գալստեանի Բրնտոսի Աստուծոյ Մերոյ ի Տաճարն

Ս. ՅԱՎՈՐ - ԼԻՈՆ

ՏԵՍՈՆԸՆԴԱՌԱՅ

ՈՒՐԲԱԹ Փետրուար 13

Երեկոյան ժամը 4-ին ժամերգութիւն կը կատարուի, որու ընթացքին Տեսու- րնդառաջի նախատեսակ Անդատուն եւ մոմալաւուծութիւն տեղի կ'ունենայ:

UGAB - Jeunes Ile-de-France

Soirée Dansante AU PROFIT DES ORPHELINS D'ARMENIE Le Comité des Jeunes de l'UGAB - Paris Ile-de-France vous invite à sa deuxième soirée annuelle dansante au profit des orphelins d'Arménie le Samedi 14 Février à partir de 22h30

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ԲԱՅԱՈՒԻԿ ԵՐԵՎՈՅԹ ՇԱԲԱԹ, ՓԵՏՐՈՍԵԱՆ 21 Ի նպաստ Լիոնի ՄՍԻԳՍԻԱՆ-ՓԱՓԱՉԱՆՆԻ վարժարանին Կազմակերպուած Ծնողական Միութեան եւ Եկեղեցւոյ Ազգ. Միութեան կողմէ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՓԱՐԻՉ Հայ Մշակութային եւ Կրթական Ընկերակցութիւն **ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑՈՒՄՆԵՐՈՒ Ե. ՉԱՐՔ** Կազմակերպութեամբ՝ Համազգայինի «Դիմակ» թատերախումբի եւ Հայ թատրոնի ընկերակցութեան **ԳԵՂԱՎԱՐ՝ ԱՐՔԻ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ** կը ներկայացնեն՝ **ԹՂԿԱՏԻՆՅԻՆ** ԵՒ **ԻՐ ԹԱՏՐՈՆԸ** «Իճնչպէս կը նպաստեն» եւ «Կտակը» Կիրակի, Փետրուար 15, ժամը 16-ին Հայ Մշակութի Տուն 17, rue Bleue, 75009 PARIS

TELEVISION FRANCE 2 Dimanche 15 Février à 9 heures 30 ! La Communauté arménienne de Chypre.

ՄԱՐՍԵՎԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ 12-14, rue Saint Bazile 13001 Marseille **ԹԱՏՐՈՆ** Կիրակի, Փետրուար 15, ժամը 15:30-ին **ՆԱՐԵԿ ՏՈՒՐԵԱՆԻ** խումբը կը ներկայացնեն՝ **«ԵՐԵՎԱՆ Crédissimo»** Երաժշտական կատակերգութիւն 2 արար: Մուտք՝ 75 Ֆրանք:

ՇՈՐՀԱԿԱԼԻՔ Կապույտ Կազի Անիէրի Ակնունքի մաս- նածիւրը շորհակալութեամբ ստացած է 1000 Ձր. Տիկին Նատին Յովհաննէսէ իր ամուսնոյն Թովմաս Թովմասեանի մահ- ան տարելիցին առթիւ: Սրբուհի Մուրատեանի մահուան առի- թով, փոխան ծաղկեպսակի, Արժուրդիլի Կապույտ Կազի էլէն Բիլանդ մասնաձի- րը շորհակալութեամբ ստացած է Տիկին Արեղնայ Չերչեան ընտանիքէն 500 Ձր.:

ՄՐԲՈՑ ԹԱՐԳՄԱՆՁԱՑ ՄԱՐՍԷՅԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

VARTANANTZ — POUN PAREGUINTAN — «CARNAVALE»

Lors des cérémonies consacrées au «Vartanantz - Poun Paréguintan» (Carnaval), célébrées dans nos églises du 15 au 22 février, le Docteur Albert KHAZINEDJIAN est invité à se prononcer sur le thème : «Résistance au Mazdéisme» ou «La Bataille d'Avarair».

Nous invitons en particulier nos jeunes et adolescents à venir écouter le précepte de nos aïeux afin de se retremper dans la spiritualité qu'ils nous ont léguée.

Հիմնադրամի, Փետրուար 19-ին, ժամը 9-ին, Պատարագ՝ ժամը 10-ին: Կը պատարագէ՝ ՍԱՐԳԻՍ ՔԶՆՅ. ԹԱՇՃԵԱՆ կիրակի, Փետրուար 22-ին, ժամը 8.30-ին, Պատարագ՝ ժամը 10-ին: Կը պատարագէ՝ ՉԱՏԻԿ ՎՐԳ. ԱԻԵՏԻՔԵԱՆ

ՊԱՆԴԻ ԱՒԱՆԴԱԿԱՆ ՃՍՇ

Փարիզի Ս. Յովհաննէս - Մկրտիչ Մայր Տաճարին Տիկնանց Յանձնախումբին կողմակցութեամբ, Պահի Սիրոյ Աւանդական Ճաշը տեղի կ'ունենայ Կիրակի, Մարտ 15-ին, յաւրտ պատարագի, նորհանգիստի սրահին մէջ, 15, rue Jean-Goujon, 75008 PARIS Պատրոշ Պահեցողութեան աւանդութեան մասին եւ պատշաճ գեղարուեստական յայտագիր: Ծախքերու մասնակցութիւն՝ Տոմսերը ապահովել հեռաձայնելով հետեւեալ թիւերուն՝ 01-43-59-67-03 01-46-62-01-29 01-43-70-47-31 եւ 01-43-75-78-44

Մարտի Մայր Եկեղեցւոյ Ս Ա Ջ Ա Կ - Մ Ե Ս Ր Ո Պ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ԿԵԴՐՈՆ ԳՐԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ նուիրուած Նահատակ Գրագէտ ՌՈՒԲԷՆ ՍԵՒԱԿԻ յիշատակին Կը բանախօսէ՝ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ԹՈՓՃԵԱՆ Հայաստանի ծանօթ գրական քննադատ եւ արձակագիր Կ'արտասանէ՝ ԱՆԱՀԻՏ ԹՈՓՃԵԱՆ Հայաստանի վաստակաւոր արտիստուի Պիտի ցուցադրուին հատուածներ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾԻ 3 ՄՈՒՍԱՆԵՐԸ շարժանկարէն, նկարահանուած՝ Երևանի հեռուստաթիւն կողմէ: Կիրակի, Փետրուար 22, ժամը 16.30-ին Սահակ-Մեսրոպ Մշակույթի Տան «Ա. Զրբաշեան» սրահը 339, avenue du Prado, Marseille 8^e Այս առթիւ Ա. ԹՈՓՃԵԱՆ կը ներկայանէ եւ կը ստորագրէ իր խմբագրած եւ նոր լոյս տեսած բանաստեղծին ամբողջական երկհատորեակը: Յետ հանդիսութեան տեղի կ'ունենայ ընդունելութիւն ի պատիւ հիւրերուն: - Մ ու տ ք լ ա գ ա տ է -

ՎԱՐԴԱՆԱՆՔ Ա. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻՉ ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, Փետրուար 19 Տօն է Սրբոյ վարդապետ Զօրավարացի Մերոյ՝ 1036 վկայիցն, որք կատարեցան ի մեծի պատերազմին (451-ին) «վասն հաւատոյ եւ վասն հայրենաց» Այսօր անուանակոչութեան տօնն է՝ ԳԱՐԵԳԻՆ Ա. Ծայրագոյն Պատրիարքին եւ կաթողիկոսին Ամենայն Հայոց Ս. Յովհաննէս - Մկրտիչ Մայր Տաճարին մէջ, ժամը 10-ին, պատարագ կը մատուցուի: Կը պատարագէ՝ ՆԵՐՍԵՆ Ծ. ՎՐԳ. ԲԱՊՈՒՃԵԱՆ Մեր ժողովուրդի նկատմամբ: «Պետական տնօրինութեամբ, բոլոր Հայերը (զարոյցական, աշակերտ, պաշտօնեայ, աշխատատեղի եւ ուրիշներ) այսօր կրնան բացակայել իրենց գրադուներէն՝ իրենց կրօնական պարտաւորութիւններուն համար»: ՇԱՐԱԹ, Փետրուար 21 Տօն է Կոստանդնուպոլսոյ Սրբոյ ժողովոյն (381 թուականին) հարիւր յիսուն Սրբոց Հայրապետացն ժամը 4.30-ին Երեկոյեան ժամերգութիւն կը կատարուի, որու ընթացքին՝ Սրբանին վարագոյրը կը դրօշուի՝ ամբողջ Մեծ Պահքի շրջանին համար, ի նշան Ազգային Կրթական արտաբնութիւն: Կիրակի, Փետրուար 22 ԲԱՐԵԿԵՆ ԴԱՆ Բաւն Բարեկեցիկն է սկիզբ Մեծ Պահքի Այսօրուին սկսեալ մինչեւ Ծաղկազարդ Սրբանին վարագոյրը իսկ կ'ըլլայ: Նոյն առթիւ, կը յայտնենք թէ այսօրուին սկսեալ Մեծ Պահքի ամբողջ շրջանին, մինչեւ Ապրիլ 13-ը ներառեալ, պակ օրհնել արգիլուած է: ԴԻՒԱՆ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ

Տիկն ձեռնիկ Մարիամ եւ զաւակները ինչպէս նաեւ ընտանեկան բոլոր պարագաները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր եւ մէծ - մօր՝ ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՌՈՉ. ՀԱՅԿՈՉ ԱՄԻՐԱԼԵԱՆԻ մահը որ պատահեցաւ Փետրուար 12-ին: Յուղարկատրութիւնը կատարուեցաւ Երկուշաբթի, Փետրուար 16, Իսի Սուրբ Մարիամ Աստուածածին Եկեղեցին եւ մարմինը ամփոփուեցաւ տեղւոյն գերեզմանատան ընտանեկան դամբարանը: MME MALPAS 27, rue Morte Bouteille 78140 VELIZY

MOUVEMENT DES ARMÉNIENS DE FRANCE POUR LE PROGRES Communiqué

Un hommage solennel sera rendu au cimetière parisien d'Ivry-sur-Seine, le dimanche 22 février, à MISSAK MANOUCHIAN et ses camarades de combat, connus sous le nom de «L’Affiche Rouge», fusillés par les nazis, le 21 février 1944, au fort du Mont Valérien. Le rassemblement et le départ du cortège aura lieu à 10h45, au métro Porte de Choisy. Après la cérémonie, à 13h, un repas fraternel nous réunira au siège de notre mouvement pour inaugurer la salle Missak MANOUCHIAN : 3, rue de l’Abbé Derry — 94400 VITRY-SUR-SEINE, face l’église de Vitry.

C.D.C.A. Comité de Défense de la Cause Arménienne

COMMUNIQUE Le Comité de Défense de la Cause Arménienne annonce qu'il organise pour les 16, 17 et 18 avril 1998, un colloque sur «l'Actualité du Génocide des Arméniens» dans l'amphithéâtre Richelieu de Paris - Sorbonne, en présence de plus de 30 experts de renommée mondiale, venus de dix pays différents. Ce colloque s'inscrit dans le cadre de la double mission que le CDCA s'est fixée depuis sa création en 1965: faire connaître la réalité du génocide et des spoliations dont le peuple arménien a été victime au début de ce siècle, et le faire reconnaître par la communauté internationale en général et l'Etat français en particulier. Le programme de ce colloque, élaboré par un Comité de Pilotage réunissant l'ensemble des chercheurs et spécialistes travaillant en France, abordera successivement quatre thèmes: — le sens de la recherche historique, — la preuve, — mémoire et déni: un passé à surmonter, — la place du Génocide des Arméniens au XXème siècle: approche comparative. Nous avons sollicité et, dans certains cas, obtenu le parrainage moral et financier d'organismes et institutions prestigieuses, dont la liste fera l'objet d'une communication ultérieure. Cependant, le CDCA se doit d'associer l'ensemble des Arméniens à l'œuvre entreprise. C'est pourquoi, nous en appelons à sa générosité en souscrivant massivement à une campagne nationale de soutien moral et financier, une campagne dont le présent communiqué donne le coup d'envoi. Dans les circonstances présentes, il appartient à la Communauté arménienne de montrer sa capacité d'union sur l'essentiel. Nous invitons toutes les personnes intéressées à se mettre en rapport avec le Secrétariat Général du CDCA.

Comité de Défense de la Cause Arménienne 17, rue Bleue, 75009 PARIS Tél.: 01 44 83 07 02 Fax : 01 42 46 81 59

grande soirée dansante SAMEDI 21 FEVRIER à partir de 20 heures Animée par l'Orchestre « ANI » et le Disc-Jockey « DIDIER » dans la Salle « L'Allégro » Place de la République à MIRIBEL AU PROFIT DE L'ECOLE MARKARIAN - PAPA ZIAN organisée par l'Association des Parents d'Elèves et l'U.N.E.A.A.L.E. Souvenez-vous de l'année dernière l'ambiance est toujours assurée, faites nous confiance! Nous comptons sur votre présence • Buffet arménien, bar, tombola • Réservations au 04 78 89 25 06 Entrée : 100 francs.

GABINET TERZIYAN Toutes Assurances Toutes Compagnies MEILLEURS PRIX — MEILLEURES CONDITIONS AUTO — MULTIRISQUES HABITATION ET COMMERCE MALADIE — PREVOYANCE RETRAITE VIE CAPITALISATION 13, rue Lamartine, 75009 PARIS Tél. : 01. 42. 82. 01. 41 + Ապահովագրական Ձեր հարցերուն համար մի՛ վարանիք դիմելու մեզի

U. ՅԱԿՈՒՔ — ԼԻՈՆ ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, Փետրուար 19 Տօն է վարդապետ Զօրավարացի Մերոյ Հազար երեսուն եւ վեց վկայիցն որք կատարեցան ի մեծի պատերազմին Այս առթիւ Լիոնի Ս. Յակոբ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ առաւօտեան ժամը 10-ին պատարագ կը մատուցուի: Օրուան պատարագը կը մատուցանէ՝ ԻՍԱՀԱԿ ՔԶՆՅ. ՀԻՔԻՄԵԱՆ SAMEDI 21 FEVRIER à partir de 20 heures 30 sous l'égide du Comité de la Cathédrale Apostolique Arménienne Serpotz Tarkmantchatz La Section des Jeunes organise UNE SOIREE CARNAVAL « PAREGUENTAN » à la Salle «A. Tcherpachian» 339, avenue du Prado - 13008 Marseille Animation : Orchestre «MASSIS» P.A.F. 130 F. (Buffet froid inclus) — Costume facultatif — Réservation : Tél. : 04 91 77 84 70 / 04 91 34 77 44 Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH» 83, rue d'Hauteville, 75010 Paris SIRET : 571 027 317 000 15 Commission paritaire : N° 55935

ՅԱՌԱՋԻ ԲԱՐԳԱՒԱՅՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԵԱՄԲ ԱՍԱՑՆԻՔ

ԳԼԱՄԱՐ. - Տէր և Տիկին Ժիրայր Օնուեան 600 Ձր.:

ԻՍԻ. - Տիկին Ե. Պօղոսեան 250 Ձր.:

SAMEDI 21 FEVRIER à partir de 20 heures 30

sous l'égide du Comité de la Cathédrale Apostolique Arménienne Serpotz Tarkmantchatz

La Section des Jeunes organise

UNE SOIREE CARNAVAL

« PAREGUENTAN »

à la Salle «A. Tcherpachian» 339, avenue du Prado - 13008 Marseille

Animation : Orchestre «MASSIS» P.A.F. 130 F. (Buffet froid inclus)

Costume facultatif

Réservation : Tél. : 04 91 77 84 70 / 04 91 34 77 44

ՎԱՐԴԱՆԱՆՔ

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻՉ

ՇԱԲԱԹ, Փետրուար 21 Տօն է Կաստանդուպոլսոյ Սրբոյ Ժողովոյն (381 բուսակմին)

Խաբիբ յիսուն Սրբոյ Հայրապետացի Ժամը 4:30-ին Երեկոյեան Ժամերգութիւն կը կատարուի, որու ընթացքին՝ խորանին վարդապետը կը գոցուի՝ ամբողջ Մեծ Պահօքի շրջանին համար, ի նշան Ս-զամի և Եւայի Դրախտէն արտաքսումին:

Կիրակի, Փետրուար 22

ԲԱՐԵԿԵՆ ԴԱՆ

Բաւն Բարեկեդան է սկիզբ Մեծ Պահօք Այսօրու յետեւ ժինչեւ Ծաղկազարդ խորանին վարդապետը փակ կ'ըլլայ:

Նոյն առթիւ, կը յայտնենք թէ այս օրու յետեւ Մեծ Պահօքի ամբողջ շրջանին, ժինչեւ Ապրիլ 13-ը ներառեալ, պսակ օրհնել արդիւրեւած է:

ԴԻԻԱՆ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ

ՍՐԲՈՑ ԹԱՐԳՄԱՆՁԱՑ ՄԱՐՏԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կիրակի, Փետրուար 22. - Ժամերգութիւն՝ Ժամը 8:30-ին, Պատարագ՝ Ժամը 10-ին:

Կը պատարագէ՝ ԶԱՏԻԿ ՎՐԴ. ԱԻՆՏԻՔԵԱՆ

Մարտիկի Մայր Եկեղեցոյ ՄԱՀԱԿ - ՄԵՍՐՈՊ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ԿԵԴՐՈՆ

ԳՐԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Նուիրուած Նահատակ Դրապետ ՌՈՒԲԷՆ ՍԵՒԱԿԻ յիշատակին Կը բանախօսէ՝ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ԹՈՓՃԵԱՆ Հայաստանի ծանօթ գրական քննադատ և արձակագիր

Կ'արտասանէ՝ ԱՆԱՀԻՏ ԹՈՓՃԵԱՆ Հայաստանի Վաստակաւոր արտիստուիի Պիտի ցուցադրուին հատուածներ

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾԻ 3 ՄՈՒՍԱՆԵՐԸ

Հարժանկարէն, նկարահանուած՝ Երեւանի հեռուեսիւնին կողմէ: Կիրակի, Փետրուար 22, Ժամը 16:30-ին

Սահակ Մետրոպ Մշակոյթի Տան «Ա. Զրբաշեան» սրահը 339, avenue du Prado, Marseille 8°

Այս առթիւ Ա. Թոփճեան կը ներկայացնէ և կը ստորագրէ իր խմբագրած և նոր լոյս տեսած բանաստեղծիկն ամբողջական երկհատորեակը:

Յետ հանդիսութեան տեղի կ'ունենան ընդունելութիւն ի պատիւ հիւրերուն: Մ ու տ ք ա գ ա տ է -

ՊԱՀՔԻ ԱԻԱՆԴԱԿԱՆ ՃՍՇ

Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ Մայր Տաճարին Տիկնանց Յանձնախումբին կողմակերպութեամբ, Պահօքի Սիրոյ Աւանդական ճաշը տեղի կ'ունենայ Կիրակի, Մարտ 15-ին, յաւարտ պատարագի, Նուրհան Ծրէնկեան սրահին մէջ, 15, rue Jean-Goujon, 75008 PARIS

Պօք՝ Պահօքի տանուութեան մասին և պատշաճ դեղարուեստական յայտագիր: Ծախքերու մասնակցութիւն՝ Տոմսերը սպասուելի հեռաձայնելով հետեւեալ թիւերուն՝ 01-43-59-67-03 01-46-62-01-29 01-43-70-47-31 և 01-43-75-78-44

grande soirée dansante

SAMEDI 21 FEVRIER à partir de 20 heures

Animée par l'Orchestre « ANI » et le Disc-Jockey « DIDIER » dans la Salle « l'Allégro » Place de la République à MIRIBEL

AU PROFIT DE L'ECOLE MARKARIAN - PAPA ZIAN organisée par l'Association des Parents d'Elèves et l'U.N.E.A.A.L.E.

Souvenez-vous de l'année dernière l'ambiance est toujours assurée, faites nous confiance! Nous comptons sur votre présence

• Buffet arménien, bar, tombola • Réservations au 04 78 89 25 06 Entrée : 100 francs.

150 Ancienne route de Beaujeu - GLEIZE BP 421 69653 Villefranche sur Saône Tél : 04 74 62 47 00 - Fax : 04 74 68 20 09

GRANDE TOMBOLA

de la CROIX BLEUE DES ARMÉNIENS DE FRANCE au profit de ses œuvres

Une voiture «Clio Chipie», mais aussi un voyage aller-retour Erevan, des bijoux, un tapis d'orient, des œuvres d'art, un bagage de prestige, une mini-chaine, un téléviseur couleur... Vous en rêviez ? Alors tentez votre chance ! Vous serez peut-être l'un des heureux gagnants!

Demandez les billets de la GRANDE TOMBOLA NATIONALE 1998 aux membres des sections et du Conseil d'Administration de la Croix Bleue des Arméniens de France. (Prix du billet: 50 F.). Le tirage au sort aura lieu le samedi 28 MARS 1998, au cours d'un dîner au «Relais Mercure» d'Evry-Lisses (Esson), 8 rue du Bois Chaland. Les résultats seront communiqués par voie de presse.

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH» 83, rue d'Hauteville, 75010 Paris SIRET : 571 027 317 000 15 Commission paritaire : N° 53935

CROIX BLEUE DES ARMÉNIENS DE FRANCE

Séjours d'été RECHERCHE

La Croix Bleue des Arméniens de France recherche pour ses séjours des mois de juillet et août 1998 pour son centre de vacances de Bellefontaine et son camp itinérant :

- Directeurs diplômés BAFD;
• Animateurs diplômés BAFA;
• Assistants sanitaires (médecin ou infirmier en 2° année);
• Economes;
• Cuisinières.

Ecrire à : C.B.A.F. - Conseil d'Administration 17, rue Bleue, 75009 PARIS.

Section St-Maurice de Beynost

CALENDRIER DES FETES Dimanche 22 Mars A l'occasion de la Mi-Carême (Hadig) Dimanche 10 Mai Fête familiale annuelle Dimanche 11 Octobre Repas du 3ème âge Dimanche 20 Décembre Arbre de Noël

Tél. : 04 78 55 28 82

ՕՐԱՐԵՐ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ԵՒՆԱՐՇ ՄԻԱԲԵԱՆ (1884-1957)

LE NUMERO : 6,00 F.

73րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 19-320

Fondateur SCHAVARCHE MISSAKIAN

73e ANNEE — N° 19.320

ՕՐՈՒԱՆ ԴԵՊԻԲԵՐՈՒՆ

ՀԵՏ

ԱՄՆ ԻՆՉՈՒ Կ՛ՈՒՋԷԻՆ
ՀԱՐՈՒԱԾԵԼ ՊԱՂՏԱՍԸ

Հ Ա Յ Ա Ս Տ Ա Ն

Ա Ր Ց Ա Խ

ԱՐՄԷՆՓՐԷՍ

(Փետրուար 23 / 24)

ՆԱԽԱԳԱՀԱԿԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆ
13 ԹԵԿՆԱԾՈՒՆԵՐԸ

Փետրուար 20-ին քաղաք է թեկնածուներու առաջադրումի պաշտօնական թերթիկներով հազար ստորագրութեան յանձնումի պայմանագրով: Այս փուլին դուրս մնացած է Ա. Ազոգեան որուն ստորագրութիւններու թերթիկները ոչ հասած են Կեզը. ընտրական յանձնաժողովին (ԿԸՅ): Առաջադրուած են հետեւեայ 13 թեկնածուները.

- 1) Վիզէն Խաչատրեան — Ու(ԼԴ)Կ
- 2) Տիգրան Սահակեան — Հայահաւաք կուսակցութիւն
- 3) Սերգէյ Բաղալեան — Համայնավար կուսակցութիւն
- 4) Պարոյր Հայրիկեան — ԻՄ
- 5) Հրանդ Խաչատրեան — ՍԻՄ
- 6) Արամ Սարգսեան — Կեմալիստական կուսակցութիւն
- 7) Արտաշէս Գեղամեան — Ազգային միաբանութիւն
- 8) Կարէն Գեմիլճեան — Սոցիալիստական կուսակցութիւն
- 9) Վազգէն Մանուկեան — ԱԺՄ
- 10) Ռոպէր Քոչարեան — Քաղաքացիական նախաձեռնութեամբ
- 11) Դաւիթ Ծահնագեան — Քաղաքացիական նախաձեռնութեամբ
- 12) Եւրի Միլաշեան — Քաղաքացիական նախաձեռնութեամբ
- 13) Ազոտ Բլէեան — Քաղաքացիական նախաձեռնութեամբ

Այս թեկնածուներէն անոնք որոնց առաջադրումը կ'ընդունուի, մինչեւ Մարտ 1 պարտին 25 հազարական ստորագրութիւն, 10 տարուան քաղաքացիութեան եւ քննադատական վճարողութեան եկամտովի փաստաթուղթ ու երկու միլիոն դրամի յատկացումին երաշխաւորագիրը յանձնել կ'ընեն:

ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Փետրուար 20-ին կատարուած ստուգումներով քաղաքացիական նախաձեռնութեամբ թեկնածու առաջադրուած Ռ. Քոչարեանը կը պաշտպանեն եօթը խումբեր, իսկ Ա. Բլէեանը, Գ. Ծահնագեանը եւ Ե. Միլաշեանը՝ մէկական: Իսկ բոլոր թեկնածուներուն — ներառեալ՝ 11 կուսակցութիւններու առաջադրուածները — պաշտպան, նախաձեռնող խումբերուն թիւը 25 է:

Հայաստանի մէջ կայ 1597 ընտրական տեղամաս: Արտասահմանի ջուէրակուներու թիւին ստուգումէն ետք յայտնի կ'ըլլայ թէ քանի տեղամաս կը դադարուին Հայաստանէն դուրս:

Թեկնածու Ռ. Քոչարեանի Կեզը. ընտրական գրասենեակը Գիտութիւններու ակադեմիային նախագահութեան շէնքին մէջ կը գտնուի: Վարչապետ Մովսիսեանի քեզիակազմութեամբ: Ստեղծուած են նաեւ մարդային, քաղաքային եւ համայնքային ընտրական գրասենեակներ:

Գ. Ծահնագեան փետրուար 23-ին պատասխանելով հեռուտեսիլի «Արաբեր» յարցազրոյցին հարցումին, ըսած է թէ Ռ. Քոչարեանի պաշտօնական արձանագրութիւնը որպէս թեկնածու, Սահմանադրութեան համաձայն է: Եւ եթէ թեկնածու-

թեան արձանագրութիւնը կատարուի «կ'ուսկանք Հայաստանի հանրապետութեան նախագահի ոչ լեզիտիմ քեզիակազմում»:

Փետրուար 21-ին, Կեմալիստի նախկին Ա. քարտուղար Կ. Գեմիլճեան հեռուտեսիլի «Արաբեր» յարցազրոյցի հարցազրոյց մը տուած է, հերքելով իր թեկնածուութեան մասին շրջող շուտեղծութիւնները: Անոնց համար մասին իր թեկնածուութեան նպատակ ունի արկածախաչ Ռ. Քոչարեանին: Կ. Գեմիլճեան «անհիմն ու անհեթեթ» որակած է նման կարծիքներ, նաեւ իրեն ու Ռ. Քոչարեանի համար «վիրաւորական»: «Ով էլ լինի նախագահը, բոլորս պէտք է համախոլքուեմք ճշտ շուրջը, որպէսզի մեր ժողովրդին, մեր երկիրը հանձնէ այս ծանր իրավիճակը» ըսած է ան:

Համայնավար կուսակցութեան նախագահ ու թեկնածու Ս. Բաղալեանին զօրակցութիւն յայտնած է Ռուսաստանի կոմկուսի ղեկավար Գ. Զորուբանով ու յանդուրժեան մաղթած:

ՅԱՐԳԱՆՔԻ ՏՈՒՐՔ
ԱՐՑԱՆԵԱՆ ԶՈՂՆԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Փետրուար 21-ին Ղարաբաղեան շարժումին 10-ամեակին առթիւ Հանդիսարարաբողոքի նախաձեռնութեամբ մարտիկներու Եւրոպայի յուշահամալիրին մէջ: Մասնակցած ու ծաղիկապսակ դեմտեղած են Ռ. Քոչարեան, Ս. Յարութիւնեան, Վ. Մանուկեան, Գ. Ծահնագեանն ու այլ գործիչներ:

Լ. ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ
«ԿԱՐԵԻՆՈՐ ԱՅՆ ԶԷ՛
ԱՄՆԸ ՄԵՁ ՀԱՆԱՉՈՐԻՄ Է՛, ԹԷ՛ ՈՉ,
ԿԱՐԵԻՆՈՐ ԱՅՆ Է՛ ՈՐ ՄԵՆՔ ԿԱՆՔ»

ԼՂՀ վարչապետ Լեւոնը Պետրոսեան Ղարաբաղեան պայքարին տանամեակին յայտարարած է. «այսօր մեզինք ոչ մէկը իրաւունք չունի ուղղակի խօսելու փառային կամ փաթեթային ձեւով Ղարաբաղը Ազրբեյջանին ենթադիւնելու, եւայնի մասին: Մեր ազգային ազատագրական պայքարն այսօր իր յաղթական աւարտին չի հասել, բայց մեզի այսօր յաջողութիւն ունենէ մեր կարծիքով այդ պայքարը եւ շարունակելու է տաք տարի, քէ քան, գուար է ասել»: Ան շեշտեցած է թէ Պորհրդային Ռուսաստանը ստեղծուած է 1917-ին, ապա եղած Պորհրդային Միութիւն, սակայն ԱՄՆ զայն ճանչցու 1931-ին: «Այստեղ կարելորը ճանաչելը չէ, կարելորն այն է որ մենք կանք, տէ փաթեթօ յոյութիւն ունենք: Եւ մեզ չպիտի շատ խիստ վախեցնի այն հանգամանքը որ մեզ չեն ճանաչում: Կը ճանաչեն, դա ժամանակի հարց է»:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ՆԱԽԱԳԱՀԻ ԹԵԿՆԱԾՈՒՆ
ԸՍՏ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ

Ռուսաստանի նախագահական խորհուրդի անդամ, ծանօթ քաղաքագետ Անդրանիկ Միհրանեան Երեւանի մէջ լրագրողներու հետ հանդիպումի մը ըսած է թէ Մոսկուայի յարաբերութիւններէ թեկնածու չունի, սակայն անոր համար յարմար կ'ըլլայ այն թեկնածուն որ ա) կանխատեսելի կ'ըլլայ, բ) կրնայ

ԱՆԳԱՐԱ՝
ԱՐԵՒԵԼՔԻ
ՇՈՒԿԱՆԵՐՈՒՆ ԴՈՒՐԸ

Փարիզ այցելութեան, գործի շրջանակին հետ հանդիպումին թուրքոյ նախագահ Ս. Տէմիրէլի ցանկութիւն յայտնած է ոչ միայն Փրանքեթոնը գործակցութեան, այլ նաեւ երկուքով երբորք երկիրներու մէջ գործունէութիւն ծաւալուելու: Ան կրկնած է թէ իր երկիրը 62 միլիոնոց հեռաքարտային շուկայ մըն է, բայց նաեւ կը բացուի 300 միլիոնոց կովկասեան շրջանին եւ եթէ նկատի առնուին կեդրոնական Ասիայ երկիրներն ալ, 600 միլիոնոց հսկայական շուկայի մը, որուն հետ կապուած է պատմական եւ լեզուական կապերով:

Տէմիրէլի կ'ողջ Ֆրանսայի թուրքոյ բնական գործընկեր ընել, «Քաղաքական հիւանդի յարաբերութիւններու» հիման վրայ որոնց զարկ կուտան տնտեսական, բնկերային եւ մշակութային կապերը: Ֆրանսա օտար ներդրումներու երբորք տեղը կը դրուէ հոն ու այլ զերքը արագօրէն կը շեշտուի. 1986-ին Ֆրանսական 5 նախաձեռնութիւն կար թուրքոյ, անցեալ տարի այդ թիւը բարձրացած է 204-ի: Նախագահ Շիրաք հաւաստած է թէ Ֆրանսա Եւրոպայի մաս կազմելու թուրքոյ վաժապը մեծազոյն դորակէցը պէտք է ըլլայ, բայց թուրքոյ շահը կը պահանջէ որ ներկայ դոմուի Մարտ 12-ի Լոնտոնի ժողովին ուր օրակարգի նւթ պիտի ըլլայ Եւրոպայի ընդլայնումը:

Թուրք մամուլը լայն տեղ կը յատկացնէ էլիզի պալատին մէջ նախագահ Ս. Տէմիրէլի ի պատիւ տրուած ճաշին, նախագահ Շիրաքի համակրական արտաստուութիւններուն: Տէմիրէլի ըսած է թէ Ֆրանսա դար մը ետք պատասխանած էր Սուլթան Ապտիլաղիլի ուղղած հրահրին (1868), բայց ինք կը յուսայ որ Շիրաք այդքան երկար չի սպասեր: Ֆրանսայի նախագահը պատասխանած է թէ այդքան պիտի չսպասեն: Ան նաեւ խոստացած է արդեալիկ Կիպրոս — Եւրոպական Միութեան շրջանակին մէջ կիպրոսի պատուրակութեան լեզուները ինքի ներկայացուցել մըն ալ մաս չկազմէ: Եւրոպայի միջին Ռեյնի Եւրոպական Միութեան թուրքոյ օժանդակութեան: Շիրաք բացարկ մեծաբանքներ ալ ուղղած է թուրք իր պաշտօնակիցին, ըսելով. «չեմք կրնար թուրքիւն առանց ձեզի պատկերացնել: Դուք երաշխիքն էք թուրքիոյ որ լախի, ժողովրդավար եւ ըմբերային իրաւական պատերազմ մըն է»:

պահպանել կայունութիւնը, գ) շրջանին մէջ չի հակառակիր ռուսական շահերուն: Ան աւելցուցած է թէ Մոսկուայ կրնայ սարկելութեան լծակներ օգտագործել իրեն յարմար թեկնածուն զօրացնելու համար:

Միհրանեան որ հանդիպում ունեցած է թեկնածուներուն հետ, ղնահատած է Ռ. Քոչարեանի վճարականութիւնը եւ արհեստավարտութիւնը, նաեւ հարցեր լուծելու թեկնիք մտապայմաները: Ըսած է թէ քաղաքական գործիչ մըն է որ ունի նաեւ պետական հասկացութեան համար անհրաժեշտ փորձառութիւն: Վ. Մանուկեանը բնութագրած է որպէս ամէնէն զաւարակութեամբ թեկնածուն որ կրնայ սարկելին զարգացնելու շուրջ գործու-

(Շաբ. Ա. Էջիմ)

նկերների կողմակերպել: Իսկ Կ. Գեորգի... ճանին մասին ըսած է թէ անցեալի կա-

ՄԱՐՏԻ ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ ՄԱՐՏԻ ԿԵՆՏՐՈՆ

ՄԵԾԻ ՊԱՆՈՑ «ՀՄԿՈՒՄ»

Ուրբաթ, Փետրուար 27, ժամը 17-ին Սրբոց Թարգմանչաց Մայր Եկեղեցի

ՄՈՎՍԻՍ Ա. ՔՀՆՅ. ԳԱԼԵՏԻՐԵԱՆ Ուրբաթ, Մարտ 6, ժամը 17-ին Պատիի Ս. Գրիգոր Լուսաւորելի Եկեղեցի

ՍԱՐԳԻՍ ՔՀՆՅ. ԹԱՇՏԵԱՆ Ուրբաթ, Մարտ 13, ժամը 17-ին Ս. Անճուարի

Թաղէոս - Բարթողիմէոս Եկեղեցի

ՂԱՏԻԿ ՎՐԴ. ԱԿՏԻՔԵԱՆ Ուրբաթ, Մարտ 20, ժամը 17-ին

Լա Սիոթայի Ս. Փրկիչ Եկեղեցի

ՎԱՐԻՎԱՍԻ ՔՀՆՅ. ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ Ուրբաթ, Մարտ 27, ժամը 17-ին

Քամի - Ձրէկի Ս. Կարապետ Եկեղեցի

ՄԱԿԱՐ ՔՀՆ. ՆԱՃԱՐԵԱՆ Ուրբաթ, Ապրիլ 3, ժամը 17-ին

Սրբոց Թարգմանչաց Մայր Եկեղեցի

ՏԱՐՕՆ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ԸԻՒԻՃԵԱՆ

Սրբոց Թարգմանչաց Մայր Եկեղեցի

Ք Ա Ն Ի Մ Ը Տ Ո Ղ Ո Վ

Գլխիթէն «այո՛, եթէ» ըսաւ Պաղտատի հետ ստորագրուած համաձայնագրին որ ք. Անան Ապահովութեան խորհուրդին կը ներկայանայ Փետրուար 24-ին: Այլ խօսքով, Գլխիթէն կը յետաձգէ իր նախատեսած գլխիթէնի գործողութիւնը պայմանաւ որ Ս. Հիւսէյն տէրը մտայ իր յանձնառութեանց: Այս յայտարարութիւնը ըրաւ Փետրուար 23-ին Հեռատեսիլին: Ընդհանուր սպաւորութիւնն այն է որ ճակատամարտը յարթակներ չի ստանալ եւ որ փաստը տուաւ որ ընդունելի խօսակից մըն է: Սրբէին մէջ, դանացի ք. Անանն է որ կը ներկայանայ որպէս վարդապետ դիւանագետ մը:

ԱՐԻՔԵԱՆԻ Արտաքին գործերու նախարարին ղէմ դատախազութիւնը դատական հետազոտութիւն ղեկավար է: Հասանելի պահանջները վերջ արեւած էր նախագահ Ալիէի կողմէ երբ ան խոզմուրտութեամբ ու միլիտարի տղամարդի ղեկավարութեամբ ամբաստանած էր այս վերջինին զուարթ: Դատախազութիւնը նոյն ամբաստանութիւնները ներկայացուցած է նախկին նախարարին ղէմ:

ԹՈՒՐԻՔԻՆ ճանաչուած Պատիի 75-ամեակին առթիւ Անգարա հետամուտ է Ձուիցերիայի ձեռք ձգելու այն սեղանը որուն վրայ 1923-ին ստորագրուած է Լոզանի դաշինագիրը: Թուրքիոյ Մշակոյթի նախարարութիւնը ստուգած է որ այդ սեղանը Լոզանի համալսարանէն ուր ստորագրուած էր պատմական դաշինագիրը, փոխադրուած է մթերանոց մը, ապա ծախուած անհատի մը. այս վերջինն ալ սեղանը նուիրած է թանգարանի մը: Թուրք մամուլը լուրը տալով կ'աւելցնէ թէ յոյս կայ որ սեղանը տրուի Թուրքիոյ, որքան ալ դժուար ըլլայ նման բան:

ՆԵԹՆԻԱԶՈՒ Ելոյթ մը ունեցած է Փետրուար 23-ին որու ընթացքին յայտարարած է թէ կ'ուզէ նոր բանակցութիւններ վարել Արաֆատի հետ, ամերիկեան հովանաւորութեան տակ, յանգելու համար պատմական համաձայնութեան մը: Պաղեստինցիք վստահութիւն չունին եւ Արաֆատ կ'ըսէ որ Իսրայէլ թող նախ յարգէ իր ստորագրած համաձայնագրերը:

ԷՍՏՆԱՆԱՆ 20%-ը պիտի սեփականացնուին միջին և արտադրող վերջ և այդ 20%-ին 15%-ն ալ պիտի վերադառնան ընկերութեան աշխատողներուն:

ԱՂԵՐԻՆՍ ԵԺՔ, Փետրուար 23-ին ալ նոր ջարդեր գործուած են: Ռուսի մը պայթուածը Ալժիրէն էլ - ԱՖրոնի ճեպընթացին մէջ 18 հոգիի մահուան պատճառ եղած է, կան նաեւ 25 վիրաւորներ:

ՃԱՓՈՆ մէկուկէս միլիոն տոլարի վարկ մը քացած է Ռուսաստանի:

ԼԻԵՆԻՆՅԱՆ ՎԵՅՍԵՆՆ ուր մերժեց քաշել իր ցանկերը ՓԱՔՍ-ի չորս նահանգներէն (6-ի վրայ) արտաքուստի ընկերավարական շարքերէն:

ՄԱՍՈՒԼ

«LE MONDE» (21 Février)

ՄՈՍԿՈՒԱ ԵՒ ԿՈՎԿԱՍ

Սոֆի Շիհապ երկարորէն կը վերլուծէ Կովկասի վերջին իրադարձութիւնները, ՄԱԿ-ի ղէտերու անեամուցումը, Շիպընամէի մահափորձը, քարիւղի փոխադրութեան վեներական հարցը, անդրադառնալու համար այն վարկածին որ Կովկասի «անկայունացումը» աշխատանք մը կը սանի Ռուսաստան:

Յօդուածին մէջ կ'աւելցնուի նաեւ Ղաւարազի, Ս. Շիհապ կը գրէ թէ կարգ մը Հայեր գիտակից են որ սուսականութեան կը թոյլ տալով հանդերձ իրենց որ պատերազմը չհաշտեցնուի:

տերազմը շահին Աղբիւրի ղէմ, ամէն բանէ առաջ ինք օգտուեցաւ ճակատամարտէն եւ ոմանք կը խորհին որ կ'ուզէ հակամարտութեան վերակումը: Լեւոն Տէր - Պետրոսեանի ճարտարութիւնը կրնայ բացատրուիլ իր իսկ սխալներով կամ արեւմտեան իր բարեկամներուն շատ զորաւոր ճշտումներով, բայց կրնայ ըլլալ որ «լեւոնցյալ» Ռուսաստանի կողմէ որոնումն են Հայաստանի ազգայնականներուն քան իր «արեւմտամէտ» նախկին նախախաղահին: Ելլին ցաւ յայտնելով հանդերձ անոր մեղքները առթիւ, շեշտեց թէ Ռուսաստանն պէտք է շարունակէ զօրավիզ ընթաց Հայաստանի «Քրիստոնեայ Պետութիւն» որ մաս կը կազմէ ռազմագիտական իր շրջանակին» նոյնիսկ եթէ անոր նոր դեկավարները «աւելի խիտ» են Բաքուի նկատմամբ:

Նոյն թիւին մէջ (3-րդ էջ) «Կոչ» մը հրատարակուած էր յանուն հայ կիւլտուրայի և հեղին համայնքներուն ի տես Յրանայի ղերբորոշման թուրքիոյ անհամաձայնութեան առթիւ: Կոչ կ'ըլլար որ Յրանայ, ինչպէս երդպակամ միւս երկրները պահանջեն թուրքիայէն կարգ մը նախապայմաններ, ինչպէս փոքրամասնութեանց իրաւունքները, Հայոց ցեղապանութեան ճանաչումը, թուրք բանակին հեռացումը հիւսիսային Կիւրուսէն:

Թերթը հարցադրոց մը հրատարակած է Փետրուարի 24-ի պարբերականին տնօրէն՝ Փիէր (Պետրոս) Թերթեանի հետ քարիւղային հրատապ հարցերու շուրջ, իրազեակութեամբ կազակցութեամբ: Պ. Թերթեան նկատելի կուտայ որ Ստանուր - Արարիկ ալ իր իր ուղեւոր չի կրնար ընել ՕՓէՓ-ի մէջ (Քարիւղ Արտածող) երկիրները կազմակերպութիւն) եւ թէ անոր մրցակցութիւնը իրանի հետ վերածուած է մրցակցութեան մը վենեցուէլայի հետ: Եզրակացութեան մէջ, Փիէր Թերթեան կը գտնէ որ ՕՓէՓ-ը պէտք է նուազեցնէ իր արտադրութեան սահմանափակումը, իրազեկ դուրս, օրական 2 միլիոն տակառով (պառի) եւ իրական արտադրութիւնն ալ օրական 3 միլիոն տակառով:

Պ. ԹԵՐԶԵԱՆԻ ՀԱՐՑԱԶՐՈՅՑԸ

«LE MONDE» (24 Février)

«LE FIGARO» (24 Février)

ԼԻՈՆԻ ՄԻՁ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳԱՆՁԵՐԸ

Նախալի Սիմոն Թղթակցութիւն մը ըստորագրած է Լիոնի ցուցահանդէսին մասին (նոյնը որ 1996-ին տեղի ունեցաւ Նանթ) որու անդրադարձանք տեսնին:

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH» 83, rue d'Hauteville, 75010 Paris SIRET : 571 027 317 000 15 Commission paritaire : N° 55935

CROIX BLEUE DES ARMÉNIENS DE FRANCE Section «Helen Puzant» - Alfortville présente

théâtre arménien par la troupe de NAREG DOURIAN «RECHERCHONS UN MENTEUR» Vendredi 27 Février à 20 heures 45

ԳԵՐՄԱՆԻԱ Արցախեան շարժման 10-րդ տարեկարձի, Սումգայիթի շարժումը 10-րդ տարեկարձի, և որպէս բողոք Լուսալիկահամարները - Սումգայիթի քաղաքներու դուրսը - Սումգայիթի քաղաքներու դուրսը կ'ըլլայ Սումգայիթի անունով փողոցի անունակոչութեան:

ՀԱՄԱԿԱՅԻՆՄԱՐՑՈՒՄ Լուսալիկահամարները քաղաքի քաղաքատարածքին առջև Շաբաթ, Փետր. 28, ժամը 11-30 - 14: Բարեգապտետարի առջև կը ղետեղւի սեւ ծաղիկապակ մը, քաղաքատարածքին կը յանձնուի բողոքի նամակ մը, ելոյթ կ'ունենան քաղաքական ղեկավար, ինչպէս քաղաքատարածքի անդամ Պր. Կիւնթըր Ռոնդախը - Լիւթ, վտանգուած Ազգերու Ընկերակցութեան Պր. Ժիւրայր Քոչարեան, այս երթ դէպքի Սումգայիթ փողոցը: Հանդիպման վայր՝ Լիւթթուրմ - Ետիլլըրթաւ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ Ամուսնուիլի վարդայ Ս. Կառ Ներքեցւոյ հողաբարձութիւնը, շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուիրատուութիւնները: Վրձայի Կիւնթըր Ռոնդախը 500-ական Քր. Տէր և Տիկին Յովհաննէս Այալին 300 Քր., փոքրիկ Ալէքս Կէլէր, Պր. Անդրանիկ Տուրոպալը 250-ական Քր., Պր. Սարգիս Մահարիու 200 Քր., Տիկին Կիւնթըրան 100 Քր.:

Գումար՝ 10.600 Քր.: (Շաբ.)

Կարոյ Սառի Պուլար Օտտոյի Լէօլա Սասունի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Կիրակոս Սողոմոնեանի մահուան առթիւ (Փարիզ) Տիկին Անահիտ Տէր - Մինասեանէ 250 Քր. և Կիրակոս Սողոմոնեանի մահուան քառասուններու առթիւ՝ Տէր և Տիկին Ալէն Արեւիցեան 200 Քր., Օր. Սեդա Սիմոնեան 100 Քր.:

Լիոնի Սուրբ Յակոբ Մայր Եկեղեցւոյ Միութեան վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուիրատուութիւնները: Եկեղեցւոյ պայծառութեան համար, Մարկիէ Տիւրբէնեանի մահուան առթիւ փոխար. ծաղիկապակի. - Տէր և Տիկին Ստեփան և Արդիիլ Տիւրբէնեան, Տիկին Արիս Գաւիթեան (Պանտուկէն), Տիկին Միլէյ Մանուկեան, Տէր և Տիկին Արթուր Հաճեան (Կընոսպէն) 1000-ական Քր., Տիկին Ժապիթ Մարկիսեան և Տիկին Լուսարեկ Մանուկեան 500-ական Քր., Տէր և Տիկին Շէրլըրեան, Տիկին Մարթին Պատմաճեան, Օր. Նիկողոսեան, Տէր և Տիկին Ժան Աւազեան 300-ական Քր., Տէր և Տիկին Սիմոն Աքարեան, Տէր և Տիկին Սիլվէր Պոյահեան 200-ական Քր., Տէր և Տիկին Սողոմոն 100 Քր.:

RECHERCHE Recherche jeune femme arménienne sur Issy-les-Moulineaux pouvant garder un enfant de 2 ans et occasionnellement un enfant de 3 ans contacter le 01 46 48 75 79 après 19h.

ԿԱՊՈՑ ԽԱՋ Մեծ-ՄԱՅՐԵՐՈՒ Օր Կարոյ Սառի Պուլար Օտտոյի Լէօլա Սասունի մասնաճիւղը կազմակերպած է Բարեկեցանի տօնի առթիւ ինչոյց մը Կիրակի Մարտ 1, ժամը 15-ին C. A. Q. - Bd Denis Papin, Marseille 15 սրահին մէջ խաչուհիներու կողմէ պատաստուած անուշեղէնով հիւրասիրութեամբ:

Կարոյ Սառի Պուլար Օտտոյի Լէօլա Սասունի մասնաճիւղը կազմակերպած է Բարեկեցանի տօնի առթիւ ինչոյց մը Կիրակի Մարտ 1, ժամը 15-ին C. A. Q. - Bd Denis Papin, Marseille 15 սրահին մէջ խաչուհիներու կողմէ պատաստուած անուշեղէնով հիւրասիրութեամբ:

A L'OCCASION DE SON 10EME ANNIVERSAIRE L'ASSOCIATION CULTURELLE «NAREG» organise son GRAND BAL ANNUEL au Casino d'Enghien-les-Bains «Espace et Prestige» - Salon La Pergola LE 7 MARS DINNER DANSANT animé par l'Orchestre «ANI» Avec l'aimable participation de Nareg DOURIAN Attractions Surprises Rencontres jeunes Cocktail à partir de 20 heures 30 Musique et danse jusqu'à l'aube! - Participation aux frais: 300 F. - Entrée jeunes à partir de 23h. Réservations au : 01. 34. 12. 84. 45 & 01. 39. 89. 63. 06 - Parking

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑՈՒՄՆԵՐՈՒ Ե. ՇԱՐՔ Կազմակերպութեամբ Համազգայինի «Դիմակ» Թատերախումբի և Հայ Թատրոնի ընկերակցութեան ղեկավար՝ ԱՐՔԻ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ կը ներկայանան ԹԼԿԱՏԻՆՑԻՆ և ԻՐ ԹԱՍՐՈՆԸ «Իւլի Արտաաւանան» և «Կալիլիս ու Վարժապետը» Կիրակի, Մարտ 1, ժամը 16-ին Ալէք Մանուկեան Մշակութային Կեդրոնը 118, rue de Courcelles, 75017 PARIS

Հ Ա Յ Ա Ս Տ Ա Ն

Ա Ր Ց Ա Խ

ԱՅՍ ԱՌԱԻՕՏ, ԱՅՍ ԵՐԵԿՈՅ

ՊԻԼՊԱՕ (10 ԷԼ ՎԵՐՁԻՆ Ա.)

ՂԱՐԱՐԱՂԵԱՆ 10-ԱՄԵԱԿԸ ԳԻՏՈՒԹԵԱՆՑ ԱԿՈՒԵՄԻԱՅԻ ՄԷՋ ԵՒ

Ռ. ՔՈԶԱՐԵԱՆԻ ԵԼՈՅԹԸ

Փետրուար 24-ին, Գիտութեանց ակադեմիային մէջ ընդլայնուած նիստ տեղի ունեցած է նուիրուած Ղարարական շարժումին 10-ամեակին եւ որովհետեւ զարգացած էր նաեւ վարչապետ Ռ. Քոչարեան: Ան լայնորէն ներկայացուցած է շարժումին ժամանակաշրջանները եւ յիշատակելի ատեւանները: Ոտած է նաեւ այն վասնզանքուն մասին որոնք տեղ գտած են շարժումին մէջ եւ որոնք չեն ընդունել թափուած ջանքերուն գտած են հարկ եղած լուծումները: Պատրաստութիւնը զուգահեռ ստեղծութեան են պետական կառուցման, կազմակերպութեան է բանակը, ապահովուած են ենթակառուցման: Վարչապետը չէ ջոշարկած որ տեղւոյն ժողովուրդի մօտ ապագայի նկատմամբ որոշ մտահոգութիւններ ծագած են, ի մասնաւորի Լեւոն Տէր-Պետրոսեանի մամուլի ծանօթատուելին եւ, այսինքն այն սպաւորութիւնը ծագած է թէ արդէն իսկ բանակացութեանը արդիւնքը այն է որ ձեռք բերուածը կորսնցնելու վտանգ կայ: Այս ստեղծութեամբ Ռ. Քոչարեան շեշտած է. — «Ես չեմ կարծում որ Հայաստանի դիրքորոշումը պէտք է լինի մեղմ, աւելի վերջ կը լինի որ Հայաստանը բանակցութեամբ անելի կըզու դիրքորոշում ունենայ: Հայաստանը իր վրայ չպէտք է վերցնի բանակցային գործընթացի հիմնական ծանրութիւնը»: Իր կարծիքով Հայաստանի մեղմ դիրքորոշումն է որ պատճառ եղած է որ բոլոր միջնորդները փորձեն Հայաստանի հետ գործ ունենալ, ինչ որ Հայաստանի համար ալ հարցեր կը ստեղծէ: Այսպէս, Արքեպիսկոպոս Մարտիրոս Նազարեանի արձակուրդէն ետք, Արքեպիսկոպոս Մարտիրոս Նազարեանի արձակուրդէն ետք, Արքեպիսկոպոս Մարտիրոս Նազարեանի արձակուրդէն ետք, Արքեպիսկոպոս Մարտիրոս Նազարեանի արձակուրդէն ետք...

(Ռ. Քոչարեանի Հայաստանի քաղաքացի չըլլալուն), Ռ. Քոչարեան ըսած է. — «Դա նրա ինքիքն է, ես կարծում եմ որ նա էլ պարզապէս ունի»:

ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎԻՐ ԵՐԿՈՒ ՓՈՍԵ — ՆԱԽԱԳԱՀՆԵՐԸ

Փետրուար 17-ին գաղտնի բուհարուցողութեամբ ընտրուած են Ազգային ժողովի նախագահի երկու տեղակալներ: Ընտրութեան առաջին փուլին ընտրուած է Եւրի Բախչեան, իսկ երկրորդ փուլին «Երկրապահ» երեսփոխանական խումբին նախագահ Արգիշտի Բագխեան: Ե. Բախչեան ծնած է 1947-ին Գորիս: Ռատիֆիկացիոն է: Հանրապետական կուսակցութեան անդամ է: Ա. Բագխեան ծնած է 1956-ին Գեղարքունիքի Լանջաղբիւր գիւղը: Մարմնակրթանքի պետական հիմնարկը աւարտած է, մանկավարժական գիտութեանը թեկնածու է: 1990-ին հիմնած է «Նիկոլ Դուման» կամաւորական ջոկատը ու մասնակցած մարտական գործողութիւններու: 1993-ին ընտրուած է «Երկրապահ» Միութեան փոխ նախագահ, 1996-ին՝ երեսփոխան, իսկ 1997- Հոկտեմբերին՝ «Երկրապահ» երեսփոխանական խումբին ղեկավար:

ԱՐՄԵՆՓՐԵՍ

(Փետրուար 24 / 25)

Ռ. ՔՈԶԱՐԵԱՆԻ ՀԱՆԿՈՒՊԻՄԸ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԱԿԱՆ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ՀԵՑ

Փետրուար 24-ին, վարչապետը ընդունած է գերմանական խորհրդարանական պատուիրակութիւնը զոր կը ղեկավարէր Տիեռլիխ Շփերլինկ: Որակցութեան ընթացքին արժանանալու են գործակցութեան ու նաեւ Ղարարական բանակցութեան գործընթացի հարցերը: Տիեռլինկը յայտնած է որ բազմաթիւ քաղաքագէտներ համաձայն չեն այն տեսակէտին որ Հայաստանի տնտեսական տագնապի զլլաւոր խոչընդոտը Ղարարալին է: Ռ. Քոչարեան ալ համաձայն է այս կարծիքին եւ ընդունելով ծանուցած որ Ղարարական հակամարտութիւնը ինչ որ շարժում կ'ազդէ, բայց կ'ազդէ ոչ միայն Հայաստանի այլեւ Արքեպիսկոպոսին եւ ամբողջ տարածքին վրայ: Հայաստանի ներքինը կ'ազդէ ցած ցուցանիշը, ըստ Ռ. Քոչարեանի, հետեւեալ է յստակ ներդրումակցութեան: Վերջին ութ ամիսներու աշխատանքը, սակայն, արդէն իսկ դրական արդիւնք տուած է այդ ուղղութեամբ: Ինչ կը վերաբերի Ղարարական հարցի կարգաւորման, Քոչարեան շեշտած է Արքեպիսկոպոսին ղեկավարող շիփերլինկին: Հակամարտութիւնը Հայաստանի եւ Արքեպիսկոպոսի միջեւ չէ, այլ՝ Ղարարակի եւ Արքեպիսկոպոսի միջեւ:

ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԱԿԱՆ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ՇՐՋԱՊԱՏՈՅԸ

Ազգային ժողովի նախագահ Սոսրով Երանցեանի ղեկավարած պատուիրակը (Շարք Գ. Էլ)

Ամէն անգամ որ կը նստիմ եկեղեցւոյ «Մահերու արձանագրութեանց Տոմար»ին զիմաց, յուզարկուողուած անձին ծրարազարդ ռեւիզիոնը որ անոր յաջորդող գերեզմանատան վայրն է որ կը դրուէ նախուստ: Կ'արձանագրեմ, ծանր յուզումով մըն է որ վանին կամ Արարկիւրին, Խարբըրին կամ Շապին — Գարահիսարին, Պիթիսին, Կարսին կամ Մուշին զիմաց որպէս թաղման վայր կը գրեմ Փէն Լաշէ, Կուսնայի կամ Կոնէս, կը գրեմ Թիք, Գրամար Գոմիւնալ կամ Անիէն, կը գրեմ, ազգային մեր ողբերգութիւնը մահազարի ընտրութեան սա սխալին մէջ է որ կը կեղծողնացնեմ:

Հայրենի յետամնաց գիւղ մը որպէս ծննդավայր, ապա Արեւմուտքի Լոյսի քաղաքը որպէս թաղման վայր, երբ պէտք էր, ընդհակառակն, պատահական ծննդավայրերուն հետեւէր Երեւանը, վանածորը կամ Մեղրին:

Ման Սէպասիան եմ, նմաք վիճակ պատկերող «Միծեռնակները պիտի չարասափին յարապակիքին» վէպէն քանի մը տարի ետք, ահա կը մտնեմ Հանտայի գերեզմանատունը, այդտեղ, մարմարեալ դամբարանի մը մէջ թաղուած են Միւհրան եւ Հրաչեայ Հանտայեան, դամբարանին վրայ՝ «Միծեռնակները պիտի վերադառնան»:

Նոյն ծիծեռնակներն են, Հէլենին եւ Եւստակիոսն տունը փոքրիկ գիւղի, ահա ահա արձակուրդին ունի երջանկութիւնն ալ, այդ գիւղի մէջ կը հանդիպուիմ «Յատալ»ին, հիւրասիրութիւնը տաքուի, ձուկ, պարսկական ըրոյտ գինի, հայկական «Շիրակ» օղի, պատք երաժշտութիւն, երգերէն մէջը այնքան մօտ մեր «Հինգալլայ»ին, ծովեզրիցը հանդիպում պատք բանաստեղծի մը հետ, կը քայլենք իրար առջեւին վրայէն, կ'երթանք մինչեւ Սէն Ժան օր Լիւզ, Կ'ունկնենք «Je vous salue Marie pleine de grâce»ը՝ անոր Ս. Յովնանիս — Միլտիէ տաճարին մէջ:

Կան մարդիկ, որոնք կ'ընան օր մը համայնագիրտարան մտնել: Կան նաեւ անոնք՝ որոնք արդէն համայնագիրտարանին բնակիչ՝ առօրեան ապրելու պարտաւորութեամբ ամէն օր դուրս կուգան անկէ: Ետեւան անոնցմէ է:

Կան կիներ, որոնք կ'եռեւեփին իրենց ազդուութեամբ, վերածած զայն կ'ընենք՝ կը մտնեն միլիտարիստական յորձանքի մը մէջ, ո՞րը որ ալ գտնուին, ազգային կը խոսեն իրենց առօրեային, Հէլենը ահանցմէ է:

Պատմարան է Ետեւան, հեղինակ, ու պէտք էր տեսնել Հէլենը տաք տարի առաջ, Հայաստանը հարուածող երկրաշարժի օրերուն:

Հիմա, նոյն Հէլենը զէպի համակարգիչի պատարք կ'առաջնորդէ իրեն եւ իրարու անծանօթ, գրասէր երեք կիներ՝ Վերջին Գորգիկեան, Զարուհի Տէմիրեան, Սրբուհի Տիւլմէնեան, կիներ՝ զորս միացնողը այստեղ 73-ամեայ նոյն օրս թերթին բաժանորդ ըլլալու հանդամանքն է:

Սիրունիկ դրայտ մը Սան Սէպասիանը, քաղաքագիւղ մը իւրիւր ըլլան կողմի, բերքաբարձը՝ զիմացած զինք նըրաճելու բոլոր տխրութիւններուն, վերածնած անթիւ հրեզնեան, քաղաք ձեւը՝ նորաներու եւ նախահանգիտ գինիի առեւտուրի, Այա Սանի վայել շքեղ պանդոկներ, հորիզոնական եւ ուղղաձիգ փողոցներ, քաղաք ամարանոցային, կեղծորչարժանկարի տօնահանգէպի, կը վերադառնամ Փարիզ, 1998, ամանոր, հետաձայնային շնորհաւորանք կարոյն, օր մը ետք մարթնցներու հատմանիւրով սի-

րուն բացիկ մը Փաթիմայէն, շնորհակալութիւն յայտնելու համար երբ հեռաձայնով կը հասնիմ անոր, ան կը յայտնէ, ի՞նչ, ինչպէ՞ս, ան կը յայտնէ, թէ Կարուն իր մօտն է:

— Բայց, բայց չէ՞ որ...

Հագիւց ցոյց տուած ապշանքիս ծայրը, կը քաշեմ ետ:

Վերաբացուած է միս եւ հողի իրերահարգող երակը: Բայց ըսած չէի՞ արդէն, թէ ոչինչ կը նշանակէ սիրողին «Վերջացաւ», մինչդեռ ես կը պիտարակեմ ես զիս՝ ինչո՞ւ մտայ սա անկին մէջ, ինչո՞ւ՞ կ'աչիւնդելով երեսփոխանութիւն՝ վերածունցայ զէպը տեղեկագրող աժդոյն լրագրողի:

Մեկնում, կեցութիւն, վերադարձ, քանի մը տարի առաջ, Երեւանէն դարձիս, այս սիւնակներուն մէջ կ'արձանագրէի:

«Երեւանէն դէպի Փարիզ դէպի Լոս Անճելըս, դէպի Պէրաք, դէպի Պալմա — Այրէս, դէպի այլազան, յայտարարեմ երկիրներ, բայց այդ բոլոր քաղաքներէն, բոլոր երկիրներէն վերադարձի միակ հասցե՝ Երեւան»:

Նոյնպէս, քանի մը տարի առաջ, Երեւան կեցութեանս ընթացքին, կ'ըսէի:

«Երբ եմ եմ, եմ եմ, երբ եմ եմ, եմ եմ եմ»:

Առաջին «Տոն»ը Փարիզն էր, «Տոն»ը՝ Երեւանը, երկրորդ «Տոն»ը կրկին Երեւանն էր, իսկ վերջին «Տոն»ը՝ կրկին Փարիզը:

Վերադարձ Փարիզ, գործակցելու համար ահա ինչպիսիք կ'ընէմ Փրանսայի Հանրապետութեան նախագահն ու վարչապետը հանդիպում կ'ունենան Սպանիոյ վարչապետին հետ, իսկ Եթովպիայի քանոնքը ղեկավարները, որոնք նկարները վերածնունդը կ'ընեն իրար մէջ կատարուած ցոյցերու տեսարաններ: Ահաբեկիչ Գառլուան ալ գտնուած է Պրիլաօ: Ահաբեկի կ'ըմբոստանան Փրանսայի գործադրութիւնը, իսկ Պրիլաօն կը գտնուի զէպի Սէն Ժան օր Լիւզ մը Գոմիւնալի ուղղութեամբ ծամբուն վրայ: Եթովպիայի նոր ոճի մը կը գործէ Սէպիլիայի մէջ, հարիւր հազարաւոր բողոքարարներ, նոյնքան Պրիլաօյի մէջ, ահաբեկչութիւնը ահաբեկի կը հարուածէ Գորսիքան, դատապարտում, նոր ցոյցեր, հարցը կը մնայ:

Ողջոյն Արցախի ազատագրական պայքարի աստիճանակներ, գրողական ներշնչումի բեկում, խանդարում երեսակալութեան, ո՞չ մէկ մտավարկութեան մատուցելու կամ հետադարձին համար: Երկրաշարժները, ահաբեկումները, սեռային գայթակղութիւնները, նախագահներու հրաժարականները, ցոյցերը, նոյնիսկ կլիմայի փոփոխութիւնները անոնց համար են, կը ծառայեն անոնց, ես՝ մեկուսի՜ կը շարունակեմ մտածել այն երկրորդ հարցադրոյցին մասին զոր չորս տարի առաջ կատարած եմ Լեւոն Տէր-Պետրոսեանին հետ եւ որ 1994-ի Օգոստոսին ի վեր կը մնայ ծայրերիցին վրայ: Հիմա հրաժարում, հիմա նոր ընտրութիւններ, հիմա ի՞նչ ընել գայի: Գործածե՛լ, շահագործե՛լ, թէ՞ պարզապէս շարաշահե՛լ: Պարկեզութեան փուշտութիւն ոչ իսկ մէկը քայլ:

ՍՈՎԵՏՍ ՊԶԱՔՃԵԱՆ

Հին էջեր

ՀԱՅ ԼԵԶՈՒԻ ԽՆԴԻՐԸ

ԳԱՆՆԵԼ ՎԱՐՈՒԺԱՆ

ԽՍԲ. —

Այս հիմ էջերը, որոնք չեն հինգար, լայն տեսած են 1911 Մայիս 22-ի «Ազատամարտ»ի գրական յառելուածին մէջ, ի պատասխան քերթին կազմակերպած մէկ հետախուզութեան հայ լեզուի մասին: Այլապէս շահեկան կը մնան ցայսօր:

Ձեռ գրաւոր թէ պիտի կրնամ համապատասխան յայտնել կարծիքս շարժաթերթի «Ազատամարտ»ի կազմակերպած անբեկին: Կը բորձեմ ըսել: Բայց մեծ բազմանքս է սեւ անոնց տեսութիւնները, որոնք կրցած են մարտել նախնեցիներու ստուար հատորներէն մինչեւ այսօրուան մեր վիժած մատենիկները:

Պատասխան առաջին հարցումին. — Մենք ազգի մը լեզուն ճոխ ու կատարեալ կը համարենք այն ատեն միայն՝ երբ այն ընդունակ է յաջող կերպով պատկերելու այդ ազգին մեծամասնութեան հոգեբանութիւնը իր բոլոր երանդներով, երբ միւս մասամբ կը պահէ իր մէջ նկարագիրը այն նախնիներուն՝ որոնց բերին մէջ կազմաւորուած է իր նախնական ձեւը: Այս յատկութիւնները ունի՞ թրքական լեզուի արդի կացութիւնը, կամ իր մշակումը կը ձգտի՞ զգայի այդ յատկութիւնները. ահա այն տեսակէտները՝ որոնց համեմատ միայն ճիշդ է դատել մեր լեզուն արդի կացութիւնը:

Յորովհետեւ արդի աշխարհաբարը անընդհատ բարեշրջումով մը անշատուցաւ իր արդիւնքին: Միջնաշխարհի լեզուն՝ սկսաւ նախ կամայ կամաց միտիլ զգայի գրաբարը՝ ժամանակ մը նոյնիսկ կարծել տալով թէ յամբ վերադարձ մըն է, որ կը կատարուի Եդիզէի եւ Բագրատունի բարբառին: Բայց վերադարձ համարուածը չափաւոր եւ բարեբար մը շահում մըն էր, վասն զի մէկ կողմէն բաներու եւ ոճերու պաշար մըն էր՝ զոր փոխ կ'առնէր, եւ միւս կողմէ քերականական ձեւերն ու այդ ձեւերով կազմապարտած գրաբարը ասացումները կը թօթափէր իրմէ:

Աշխարհաբարը կը հետանար Միջնաշխարհի լեզուին: Ի՞նչ էր ատոր շարժաթերթը. — Մենք այդ կը գտնենք գաւառի մէջ կատարուող գրական շարժումի մը պակասը, քաղաքական բռնակալ սեփական մը հետեւանքը՝ որ անշատեց գաւառը մտաւարական ու գրական շարժումէն՝ որ տեղի կ'ունենար Պոլսոյ մէջ: Գաւառացիներէ վրէժ, ցաւեր ունէր պատմելու, ինչ որ արդիւրած էր սեւ գրաքննութեան մը կողմէ: Այսպէս՝ ժամանակ մը լեզուն Պոլսոյ մէջ մշակուեցաւ, եւ Պոլսոյ մաքրելով մանկերէն լեզուն գրաբարի մէջ յիշուած ձեւերէն՝ գտնի խաթարեց Քրիստոսաբանութիւններով, կրօնական ձայն գրելով Քրիստոսական գրականութեան ամենէն սինթետիկ վէպերու եւ Փանթէզիլներու ազդեցութեամբ:

Լեզուն սկսաւ օտարանալ եւ ստրկանալ կարգ մը գրիչներու տակ, որոնք ջունքէին պահանջում տարանջը՝ գոնէ զայն պահպանելու համար այն ձեւին մէջ՝ զոր իրենց յանձնէր էին Պ. Գուրեանի, Գ. Օտեանի եւ Յ. Պարոնեանի նման շքեղ գրագէտներ: Ուրիշներ աւելի տաղանդաւոր, ինչպէս Գ. Զօհրայ, Միլիլ, Մ. Մեծարեան, Ինտրա եւ այլն փորձ մը ըրին (թերեւս անգիտակցաբար) դարձաբանութիւնները եւ զննելու գայն այն մակարդակին վրայ՝ որ կարող ըլլայ պատկերել Քրիստոսական իրապաշտ մտքի նրբութիւնները եւ խորհրդապաշտ դարձի երանդներն ու խաղերը: Այդ մշակո՞ւթիւն ալ ուրիշ ուղղութիւն ունէր. կը գիտէին գրաբարին եւ օտարաբանութիւններու, եւ է. Տէմիրճիպաշեան անոնց ձեռքէն մէջ կը դարձնէր վահակը նորանոր բաներ մանուշակ, խախտամտով թերեւս բաւական տարօրինակութեամբ:

Բայց ո՞ւր էր Գաւառը՝ ուր ժողովուրդի հոգեւոյն ամբողջականութիւնը կ'ապրի, ո՞ւր էր գաւառը հոգի, գունագեղ, իրապաշտ իր աշուղներու հոյակերով: Այն

լեզուն որ իր ծոցէն հեռու կը սարմաւորէր, անշուշտ պիտի չկրնար արտայայտել այն մեծ խռատները, այն վսեմ պատկերներու դիւցազներգութիւնները՝ որոնք իր մարդուն եւ իր հողին կը պատկանին: Այդ լեզուն իսկապէս չունեցաւ ժողովուրդի մը մեծ սրբին տիեզերական բարասիւնները: Թէպէտեւ, խոստովանինք, այն շատ յաջող, շատ մանրազնին ուրուագծեց ջրայնութիւնը եւթակայական յոյգերուն:

Բայց լեզուն հոն չմնաց. սա վերջին տարիներուն մէջ նոր կերպաւորումներ սկսաւ ցոյց տալ, երբ Սահմանադրութիւնը մէկ կողմէն արտասահման գոնուող հայ գրողներու հոսանք մը բերաւ Պոլիս, եւ միւս կողմէ գաւառը հետաքրքրուեցաւ այն տեսակ գրական շարժումով մը՝ որ իր ցաւն ու խռատները կը պատմէր այն վերջին երեւոյթէն ծնունդ առին այն մեծ ու փոքր քերթողները՝ որոնք մայր հողին գաւառներն են եւ որոնց մեծամասնութիւնը թէպէտեւ զեւ գաւառներէն զիւր ցաղնեղակ՝ բայց անշուշտ պիտի տան այնպիսիներ՝ որոնք առակ ըլլան կանցնելու անմահութեան կոթողներ:

Արտասահմանի մէջ մշակուած հայ լեզուն կորովի էր եւ դասականորէն իրապաշտ, նոյնիսկ այն պահուելու գրիչները՝ որոնք խորհրդապաշտ դարձան մշակելով տարբեր եղանակով խորհրդապաշտներն իրենց ուժգին եւ բարբարոս շեշտով՝ որ արդիւնք էր ազատ միջավայրին: Արտասահմանի այդ գրողները թէպէտեւ ունեցան տոհմու աշխարհաբար մը՝ բայց դարձեալ չենք կրնար ըսել թէ մոլորակին դերձ են օտարաբանութիւններէ:

Անոնց նոյնիսկ տաղանդաւորներուն գրչին տակ ստեղծ ստեղծ սպրդած են ինչ ինչ բացատրութիւններ, որոնք բացարձակապէս անհաշտ են Հայուն արտաստեղծութեան կերպին եւ հայ լեզուի ոգուն: Որեւէ ուժ իրապաշտ մեր ընդունակութիւնը՝ շատ անգամ խաթարած է մեր ստեղծելու ոգին. ուստի, այս իսկ պատճառով, մենք պիտի դատարարուենք իւրացումի այն գիւրութիւնները ցեղի մը համար՝ որ այլեւս հասած է քաղաքաւորութեան որոշ մակարդակի մը, այլապէս մենք վրայ կ'ուստանք ու միայն հայ լեզուին սոսմիկ դրոշմը, այլ ցեղային նկարագրին անբաժանելի ամբողջականութիւնը: Ես կը սիրեմ չփնտրելու հարկէն իմ լեզուիս ու իմ ինքնութիւնս թեման:

Այժմ մեր աշխարհաբարը արագ կ'ազատում մը մէջ կը տեսնեմ: Իր մշակման հարցին մէջ տակաւին խայտարեցող է անիկա: Ամէն գրական եւ գիտական սեռերը իրենց յատուկ լեզուները կը գործածեն՝ զոր ի մէջ հաւաքելով՝ դեռ չենք կրնար ունենալ իր ձեւերուն, իր յատկանիշին եւ իր քերականութեան մէջ ամբողջացած լեզու մը: Ամէնէն աւելի ուռածացած կը գտնեմ քերթողական լեզուն՝ որ ուղղակի դարձապաշտ հայ ժողովուրդին շունչին տակ՝ ջանալով պատկերել հայ բնիկերի ցաւերը, ըմբոստացումները եւ հետանկար իր բովանդակ լուսատուներով:

Ժողովուրդին ջրադրելու, քերազայինի եւ արիւնայնեց ծոցին մէջ սարմաւորուեցաւ այդ լեզուն, եւ ան ամէնէն աւելի հարգաւոր կերպարանքը կը ներկայացնէ Եդիզէի բարբառին: Վարդանանց քերական եզան՝ այնքան ալ հերոսական են: Այդ երկու դարերն ալ տուին իրենց մեծ ու պզտիկ դիւցազներգութիւնները: Եւ դիւցազներգութիւններն են՝ որ լեզուին ապահոված են վերջնական յաղթանակը: Այդպէս եղած է գրեթէ բոլոր ազգերու լեզուական պատմութեան մէջ:

Ռուսական լեզուն ծայրայեղորէն ժողովուրդական եղաւ այն օրէն ի վեր՝ երբ ուսանայ վիպագիրներն միշտ մարմալն ունեցան ժողովուրդը նկարելու անկէ՛ հակացելով: Թրքական վիպագիրութիւնը ընդհակառակն անմատչելի բունց ինքնիւք ժողովուրդին մեծամասնութեան, հե-

տեւաբար գաւառներէն: Թիւատիցիլի եւ Ռ. Չարգարեանի նման բացատրութիւնները մէկ ձեւով մը մատնեցին վրայ կըրնան համարել, թէպէտեւ անոնք ալ տակաւին չեն կրցած ամբարել եւ գործածել ամէն ինչ որ ժողովուրդի ներշնչման կը պատկանի:

Եթէ մեր աշխարհաբարին այժմեան ձեւով գաւառի կեանքին վէպ մը փորձենք գրել՝ պէտք է վտառ հալլալ թէ պիտի չյաջողինք, անոր միայն մանրանկարը պիտի կրնանք տալ: Պատճառը բացորոշ է. մեր աշխարհաբարը թէպէտեւ այդ կեանքին ծնունդ առաւ, բայց իր դարձապատմը անկէ հեռու, եւ անոր հակոտնեայ ուղղութեամբ տեղի ունեցաւ: Ան չունի իր մէջ՝ ո՛չ հարկ եղած բառեր, ո՛չ ասացումներն ու երանդները, Գաւառի հոգեբանութիւնը նկարագրելու համար ճշգրտէն: Վէպը եւ թատերաբանութիւնը բանաստեղծութիւնն են: Անոնք պէտք է վերաբարձրեն ու նկարեն ժողովուրդին հարազատ սովորութիւններն ու հոգեբանութիւնը: Բայց մենք ի՞նչ ունինք մեր երանդանակին վրայ. ի հարկէ՞ ո՛չ Վասպուրականի սրբան կարծիքը, եւ ո՛չ Կարիւրայի կաւն անուշարոյս:

Գալով մեր այն աշխարհաբարին՝ զոր գիտական սեռերուն մէջ կը կիրարկեն ունի ուրիշ այլակերպութիւններ: Գրաբարի ձեւերը՝ թէպէտեւ թօթափուած գրական աշխարհաբարէն՝ կը յամենան ետ մնալ գիտական ճիւղերու լեզուին մէջ: Մեզի կը պակաս նաեւ գիտական քառերու պաշարը — ի՞նչ կ'ըսեմ — մանաւանդ թէ չափազանց առատ է այդ պաշարը՝ երբ զանազան գրողներ՝ իրենց նախնեցիներէն համեմատ կը կիրարկեն միեւնոյն առարկան յատկանշող գանձանք բառեր՝ այլեւայլ ձաշակներու կողմէ յօրինուած. եւ ստեղծ կը կերտուին այնպիսի բառեր՝ զորս մենք արդէն ունինք Հայկազեաններուն մէջ, որոնց իմաստը կրնայ կամ ճշգրտորէն նշանակել առարկան, եւ կամ կը պահանջէ անուշի աննշան փոփոխութիւն մը:

Մէկ խօսքով, ինչ պիտի ըլլայ մեր խոնարհ կարծիքը արդի աշխարհաբարի մը շահման մասին: Այդ մշակումը երկու ուղղութեամբ կրնայ արդիւնաւորուիլ. — Պայմանաւորապէս ու բարեշրջումով: Քերականներու եւ կարող գրագէտներու գիտակից եւ լուրջ գործակցութեան շնորհիւ, պէտք է վերջնականապէս մաքրել լեզուն գրաբարի եւ գաւառաբարբառի քերականական ձեւերէն, ձգտել հաստատել հոյովումի, հոյովի, խոնարհման, եւ այլն անփոփոխ օրէնքներ. լեզու մը պարտական է ունենալ անյղի, անխաթար կանոններ՝ զերծ ամէն գրողի քաճահոգիէն: Այս կէտին մէջ անհրաժեշտ է առաջնորդ առնել ձաշակաւոր գրագէտներու ուղղութիւնը, եւ վերջապէս ունենալ քերականութիւն մը՝ որ օրինապէս ծառայէ հրապարակաբար եւ բանաստեղծին, վիպագրին եւ գիտունին հաւասարապէս:

Ի՞նչ որ կը վերաբերի լեզուի ներքին արժէքին, բառերուն, ոճերուն, ասացումներուն եւ դարձուածքներուն՝ այդ գործին է բարեշրջման: Լեզուն այդ կէտին մէջ՝ իր առջեւ ունի երկու ասպարէզներ՝ որոնց մէջ միայն կրնայ ուռնալ, գերազանցապէս հայտնալ եւ դառնալ կաւուածը ամբողջ հայութեան, հայելին ժողովուրդին անպարփակ հոգեբանութեան:

Նախ՝ ան իր մէջ պիտի ուղղորդէ գաւառին բառերը, ոճերը, լեզուական երանդները. բայց այդ բոլորը գերծ պիտի ըլլայ թրքաբանութեան եւ պիտի հպատակի իր ձեւերուն մէջ միակ քերականութեան մը. պայմանադրապէս հաստատուած քերականութեան, ինչ որ դժուարին չենք գտնել, եւ ինչ որ Ռուսահայերը նկատի չեն առած, ու լեզուն ժողովուրդականացնել ջանալով, օտարացուցած են կայն այլապարտ բառերով:

Ուրիշ ասպարէզ մը՝ ուր աշխարհաբարը գեւե շատ տեղ ունի աշխարհապաշտու, է գրաբարը: Ինչպէս արդի սերունդի ուղի ու ծուծը պէտք է կազմէ մեր նախնիներուն նկարագիրը, այդպէս ալ արդի լեզուին մէջ հարկ է որ կանգնի գրաբարի միջնասինը: Ձեռք ընդունել որ մեր Փէնս ու ասփատը մեր մէջ բան մը փոխած ըլլան այն Հայերէն՝ որոնք ստղաւարտ եւ պարեգօտ կը հազնէին. չենք ընդունիլ նմանապէս որ վերտ պահպանակներով վառուածը նշանակեց մը իսկ գեղջէ վառեայ վերտ պահպանակները քերականութեան:

(Մնացեալը յաջորդով)

ՄԱՐՄԱՐԱ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԱՐՆԻԻԴ ՄԱՏԱՂ

1948-էն մինչեւ 1962 մեծ բան էր փոխուած բանաստեղծ Հայկազ Գալուստեանին համար: 1948-ին հրատարակած էր «Քուրդի Լամարը», իսկ 1962-ին հրատարակեց իր երկրորդ գիրքը՝ «Գործիս ձայն»-ը: Տասնչորս տարիներ անցած էին մէկէն միւսը, գացած էր «Իկլիկ Լոյս» մատենաշարը, եկած էր «Թօ» մատենաշարը: Բայց Հայկազ Գալուստեանին բանաստեղծութիւններէն դարձեալ կարելի էր անել զարիւղ լամարի կամ աշխատուն մարդու քրտինքի հոտը: Չէ՞ որ այն ալ գրեթէ նոյնը կ'ըսէր իր երկրորդ գիրքին մէջ, կամ այն վայրկեաններուն երբ ան կը քայլէր իր «գործին ձայն» վրայ:

«Քարիւղի լամարին մասին շատ անգամներ խօսած եմ մեզի՝ Նորէն ալ չեմ հարտած ըսելիքներս...

Քանի որ ես ու ան տակաւին կ'ապրինք միասին»:

Հայկազ Գալուստեանի գործի ձայնը չարքաւ աշխատանքի ձայնայ էր, ըսելի որ ան իր ձախտագիրը կը նոյնացնէր գործարաններու բանտներուն ձայնաուղիին հետ: Պերձ Չարքեանի կողմէ զըմաւ կողքի նկարին մէջ ալ արդէն կը տեսնուէր ձայնայ մը որ կ'երթար զգայի երկու ծխնեղջիկերով հակա գործարան մը: Ես չեմ գիտեր կամ չեմ ինչեր թէ Հայկազ Գալուստեան ի՞նչ լրաւ այդ տանը հոյ տարիներու ընթացքին, կամ ի՞նչ ըրաւ մինչեւ որ մըն ալ անհետացաւ: Իսթանպուլի հրապարակէն ու դնաց Երեւան, հոն բնակութիւն հաստատելու: Այս տեղափոխութիւնը արդէն կը վերջացնէր անոր բանաստեղծի կոշտը: Ի՞նչ հեղանակը, եթէ կը սպասուէր որ Երեւանի մէջ Հայկազ Գալուստեան նոր ներշնչանքներով թրթուանէր իր բանաստեղծի ընթացքը, վերանորոգուած թափով նոր խոսքներ ընէր մարդասիրութեան գաղտնիներս քանաստեղծութեան գծով, ընդհակառակն, ան լուց ու նուիրուեցաւ ուսուցիչի ու դիտաշխատողի լուս աշխատանքի մը, որ այդ ընդարձակ հրապարակի վրայ գինքը հրեց զգայի լուսացը:

Բայց Հայկազ Գալուստեանը իսկապէս գացած էր Երեւան: Ինծի այնպէս կը թուի որ ան հոս է միշտ, միշտ իմ աշխատանքանակիս մէջ, աշխատանքանակիս մէջ: Ան ամէնէն համեմատ անկիւնը, բայց հոս է միշտ: Եւ ամէն անգամ որ կը մեռնի գինքը, տխուր բան կը խլտի հոյուս խորը: Եւ ես հարց կուտամ թէ ո՞ր բանն է որ արդէն կ'ըլլայ որ այսպիսի օծուած մարդիկ, կամ՝ այսպիսի օծուած մարդիկ իրենց երիտասարդութեան շրջանին չկարենան լրիւ արժեւորել ու ծաղկեցնել իրենց կարողութիւնները մանաւանդ որ հաւաքականութիւն այնքան պէտք ունի իրենց:

Այո՛, զեւ հոս է Հայկազ Գալուստեանը, իմ աշխատանքանակիս մէջ, ինչպէս որ ան մօտ է նաեւ իրեն սիրելի ու անսիրելի բոլոր մարդոց, որովհետեւ ան կը սիրէր մարդիկը հաւասարապէս: Կը սիրէր մարդիկը առանց զգացնելու իր ներկայութիւնն ու սէրը:

«Լուր անգամ չունիս ուրեմն միկեղեր մի ում Հայկազ քու բերելուդ տակ կը բնակի այսօր արեւիկ մատաղ»:

Իրականութեան մէջ ինք այս ստղղը գրած էր իր խօսքը ուղղելով իր հոգեւորութեան: Ողջապահութեան երկրպագուն էլ ան, եւ կանխէր պատերազմը որուն գոհ գացած էին իր բոլոր ազգականները իր ծնունդէն իսկ առաջ: Հայկազը իր օղբերկան արեւին մատաղ էր, բայց վերջ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԾ Է «ԱՆԻ» ՄԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

Իմիստի տղարանն էլ լայն տեսած է պատմական գիտությունները թեկնա- ճու կարեն Մաթևոսյանի «Անի» մենա- ճրութիւնը: Հատորը երկու մասէ կը բաղկանայ: Առաջին մասին մէջ ներկա- յացուած է Անիի հողատիր - եկեղեցական կենտրոնը, Բ. Բ. մէջ ձեռագրական ժառանգ- րութիւնը:

սա տողերը որքան կը պատշաճէին նաեւ մարդոց նկատմամբ իր զգացումներուն: Նոյնը պիտի չըսէ՞ր ան՝ մարդոց նայե- լով: Այս տողերը չէին կրնար գրուած ըլլալ տասնեակ հարաւուր մարդոց հաս- ցէին եւ ես ալ ինձի բաժին մը չէի՞ կըր- նար հանել այդ տողերէն, շատերէ սա տարբերութեամբ միայն, որ ես յստակ կերպով լուր ունէի թէ մի ոմն Հայկազ մեր թեկնուին տակ կը բնակէր՝ մեր ա- ղիկն մատաղ:

Կանքը ժլատ եղաւ Հայկազ Գալուստ- եանին նկատմամբ, ինչպէս ժլատ եղած էր անոր բազմաթիւ գաղափարակից ըն- կերներուն նկատմամբ, որոնք հրապարակ ինքն ինքն ազնիւ գաղափարախօսու- թեամբ, մարդասիրական անխաղախ ըզ- դացումներով, որոնք սակայն յարմար դեմին չգտան իրենց առջեւ եւ միայն յու- սանաբարութիւններն սպրեկեցան: Անոնք ի- իրենց աչքերը յաւած էին համեմատ մար- րոց վրայ, այն մարդոց՝ որոնք վերի ստողներուն չէին նմաներ, որոնք կը պը- տըտէին վարը, մարդոց միջեւ: Բայց այդ համեմատ մարդիկը ի՞նչով կրնային փոխադրուիլ Հայկազ Գալուստեանի եր- գերուն: Հայկազ Գալուստեան որքան կրնար զիմանալ, երբ կը գրէր:

«Իսկ աստղերուն չես նմանիր կը պարտի մարդոց մէջ քեզ որ չերգիմ ի՞նչ երգիմ ես»:

«Գործիս ձամբուն վրայ» գիրքը հրա- տարակելէ հաւանաբար մէկ երկու տարի վերջ Հայկազ Գալուստեան զնայ Երեւան: Երբեք չգիտցայ որ քարտէզի լամբարը իրեն հետ հոն ալ տարած էր:

Ռ. Հ.

ԻՆՉԻ ԿԸ ԾԱՌԱՅԻՆ ՅԻՐԱՆՍԱՅԻ ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՆՊԱՍՏՆԵՐԸ

Ճրանասյի ընտանեկան նպաստները մեծ բեռ են պետական պիւտոճէին. սակայն անոնց ուղղուած նորոգի կարգաւորման ամէն փորձ կը բախի քաղաքական շահարկումներու ու զանգուածներու հաս- կընալի դժգոհութեան: Ծնունդները խը- րախուսելու ու ճրանասյի բնակչութեան թիւը աւելցնելու միտումով անուած այս նախաձեռնութիւնը ներկայիս անտը- րամարանական կողմ մըն ալ ունի շատե- ռու համար: Այդ նպատակը կը տրուի նաեւ ոչ Ֆրանսացի բազմազանակներու այ- նոյնիսկ իրենց ծննդավայր երկրին մէջ ապրող գաւազներն ալ նկատի ունենալով: Կարգադրութիւն որ դիւրին չէ բացատրել թէ ինչով կը նպաստէ ճրանասյի բնակ- լովութեան աճին. մասնաւոր երբ նկատի առնուի որ ներգաղթը քաղաքներու քա- ղաքականութիւն մը չի վարեր այսօր ճրանաս:

Ընտանեկան նպաստներու պարագան ուշադրութիւնը դրուած է անգլիացի լը- րարգողի մը որ Փարիզի իր պաշտօնա- վարութեան ընթացքին ծնած երրորդ գաւազին շնորհիւ ինք ալ օգտուած է Ֆը- րանսական այդ նուէրէն: Այսուհանդերձ, չի կրնար որոշ զարմանք մը չյայտնել խնդրոյ առարկայ կարգադրութեան նը- կատմամբ. Իր թերթին «Ինտելիգենտներ»- ի մէջ լայն տեսած գրութեամբ մը ան անդ- րադարձած է նիւթին:

Այսօր ճրանասյի պահաղ 60 միլիոնի բնակչութեան մը պատճառը ան կը նկա- տէ ԺԼ. դարու Բ. կէսէն կիրարկուած ծնունդներու ընդհանուր հակալիւրը: Ան է պատասխանատու, որ բարեբեր ու բա- րեխաուն կլիմայի տէր այս երկիրը արեւ- մրտեան Եւրոպայի ճարտարարտեսութի մեծ երկիրներուն մէջ բնակչութեան ա- մէնէն նոսր մակարդակը ունի: Եթէ ու- նենար Մեծն Բրիտանիոյ խտութիւնը, տէր պիտի ըլլար 120 միլիոն բնակչութեան: Այս կացութիւնն է որ յատկապէս վերջին յիսնամեակին յաջողական կառավարու- թիւնները մղած է խրախուսելու ծնունդ- ները ու գրեթէ պետական հերոսի վերա- ծելու բազմազան ծնունդներ:

Գտնուելով անոնց կարգին, անգլիացի լրագրողը կը թուէ վայելած մենաշնորհ- ները. մեթրոյին մէջ կէս դիւրով, իսկ ցամաքի ու օդային ներքին դիմերու վը- րայ 30% զեղչով ձեռքբերելու իրա- ւունք, եկամտի տուրքի նուազում, ըն- տանեկան աւելի նպատակ: Այս բաները գոհունակութիւն պատճառելով հանդերձ,

«ՅԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ» ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՂ ԱՌԱՋԻՆ ԳԻՏԱՀԵՏԱԶՕՏԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՄԷՋ

«Ալէտ» եւ «ցեղասպանութիւն» նոր ու խորթ բառեր չեն Գերմանիոյ մէջ: Գեր- մանական պատմութեան վերջին ողբեր- գական եւ անկրկնադարձային դրուադը սերտորէն կապուած է Ալէտի հետ, որ Համաշխարհային երկրորդ Պատերազմէն յետոյ մինչեւ մեր օրերը դարձած է գեր- մանական հանրային միտքը յուզող առանցքային հարցերէն մէկը: Այդուս- մենայնիւ Գերմանիոյ մէջ մինչեւ այսօր գոյութիւն չէ ունեցած «աղէտի» եւ

կը շարժեն իր հետաքրքրութիւնը. այդ բոլոր միջոցները ճրանասյիները կը խը- թանե՞ն աւելի մեծ թիւով գաւազ ունե- նալու: Եւ նաեւ հարց կուտայ թէ ի՞նչ է իսկական պատճառը ճրանասյի ամայու- թեան: Կ'ըսէ թէ յաճախ Ա. Ս. Սիլարհան- մարտին մեծ թիւով երիտասարդ զոհն- րուն կը վերագրուի երեւոյթը. սակայն, աւելի հին արմատներ ունի ան: ԺԼ. դա- րու աւարտին ու ԺԹ. դարու սկիզբը եւ- ըտպական երկիրները բնակչութեան մեծ յաւելում արձանագրեցին: Ճրանասյի միակ բացառութիւնը կարգեց: Որովհե- տեւ ուրիշ աղբիւրէ ստալը անոնք սկսած էին բնական ճամբով կիրարկել ծնունդ- ներու հակալիւրը: Ատոր պատճառներուն մասին որոշ պատմաբաններ տնտեսական բացատրութիւններ կուտան, ուրիշներ Ժ. - Ժ. Ռուսոյին կը վերագրեն մեղ- քը: Ան է որ երախաներու դաստիարա- կութեան իր սկզբունքներով, անուղղա- կի կերպով թերադրած է սահմանափակել ծնունդներու թիւը, կարենալ լաւագոյն ձեւով դաստիարակելու համար զանոնք: Ու աղբաւ ընտանիքներ իսկ նախընտրած են քիչ թիւով գաւազ ունենալ ու կարելի ամէն ձեւերով փայտայել զանոնք, քան իրենց վիճակին լքել 4 - 5 կամ աւելի երախաներ:

Անգլիացի լրագրողին յօդուածը կը փակուի համեմատական տուեալով մը. ԺԹ. դարուն ճրանաս 27,6 միլիոն բնա- կիչ ունէր, իսկ Մեծն Բրիտանիա շուրջ 10: 5 միլիոն: Այսօր երկու երկիրներն ալ բնակչութեան շուրջ 60 միլիոնի թիւը ունին:

ՔԱՂԱՆ

ՎԱՋՐԻԿ ԲԱՋՐԻ

ԵՐ ՈՒ ԱՆ Դ Օ Տ Ե Ա Ն

ԹԱՂԱԿԱՆԻՆ ԿՆԻԿԸ

ՎԵՊ ՊՈՂՍԱՀԱՅ ԿԵԱՆՔԷ

ԺԹ.

- Իօյլէ ես, հաստատեց Ակորճան ա- զա, նիգամ էօյլէ տիր:
- Հիմա ճիշդ ատոր համար եկած եմ հոս, շարունակեց ուսուցիչը, աղէկ որ մեր բարեկամ Ակորճան աղան ալ հոս գտնուեցաւ:
- Ի՞նչ բանի համար հարցուց Մարտիկ աղա կասկածոտ դէմքով մը:
- Որպէսզի դուք ալ ստորագրէք:
- Ուրիշ ո՞վ ստորագրեց:
- Դեռ մէկը չէ ստորագրած, ամէնէն ստալ ձեզի եկայ:
- Կերպասավաճառը անմիջապէս չզա- տասխանեց, օղիի վաւախը լեցուց, եւ յետոյ բաւ:
- Օղլում, ինչ ստալ դեռ թաղին մէջ ի՞նչ մարդիկ կան... ես ամէնէն վերջը կուգամ:
- Առաջինի վերջինի խնդիր չկայ, դի- տել ատու թորգոմ, ամէնուն ալ պիտի երթամ:
- Թող մէկ մը ուրիշները ստորագրեն, հաջորդական մը կ'ընենք:
- Ուրեմն ստալ դուք ստորագրե- ցէք, Ակորճան աղա, առարկայ ուսու-

ցիչը ոսկերիչին:

- Պէնիմ աղլըմ էօյլէ չէյլէնէ եէթիւ- մէկ, պատասխանեց այս վերջինը:
- Ճանր՛մ, խելք չհասնելիք բան մը չկայ, գրուածքին համամի՞տ էք...
- Համամիտ եմ:
- Ուրեմն ստորագրեցէ՛ք:
- Համամիտ ըլլալովս անպատճառ ըս- տորագրելու՞ եմ:
- Ինչո՞ւ չէք ուզեր ստորագրել:
- Ճանր՛մ, թող մէկ մը ուրիշները ստո- րագրեն... ինչո՞ւ համար ամէնէն առաջ ես իմքա դնեմ ատոր տակը:
- Դուսն ալ ծնողք չե՞ս, դուն ալ երկու դաւակ չունի՞ր՝ վարժարան:
- Ունիմ ամմա, ես այդ տեսակ դոր- ծերու չեմ ուզեր խառնուիլ, պանա նէ... հացին փարան հանելու նայինք:
- Բայց ի՞նչ նկատումով չէք ուզեր ըս- տորագրել, դուք թորգոմ յուզուած, ասոր ներքեւ ստորագրութիւն դնելով ի՞նչ վնաս կը կրէք: Դուք կ'ըսէք որ եւ- ղածը անիրաւութիւն է, թէ պէտք է որ բողոքեմ, թէ՛ թաղեցիները ինձի հետ են, եւ այլն, եւ երբ ձեզի կը դիմեմ, կըր- նակ կը դարձնէք, Մարգար էֆէնտիէն կը փայնաք կոր...
- Վախնալու այս անհարկութիւնը բար- կացուց երկու քարեկամները:
- Վախնալը ի՞նչ պիտի ըլլայ, պոռաց Ակորճան աղա, ինչո՞ւ պիտի վախնամ եզեր Մարգար էֆէնտիէն. ա՞նի է զիս ապ- րեցողը, աղաքս ա՞ն կը նայի կոր... թո՛հա՞՞ քան, ինչո՞ւ սասնիկ ծանր խօս- քեր կ'ընես միւսին, ես իմ քրտինքովս անպող մարդ մըն եմ, իմ գրաս մէկը չիլիսեր, եւ ես ալ մէկէ մը բան չեմ ըս- պատեր... հասկցա՞ր:
- Ճիշդ այդպէս ըլլալը գիտնալուս հա- մար էր որ, ձեր հիմակուան ընթացքին

կը դարմանամ, պատասխանեց ուսու-

- ցիչը:
- Մենք չենք ստորագրեր չըսինք, դի- տել տուաւ Մարտիկ աղա, մենք ըսինք որ, թող մէկ մը ուրիշները ստորագրեն, ետք բան մը կ'ընենք:
- Ուրեմն կը խոստանա՞ք որ միւսները ստորագրելէ ետք դուք ալ պիտի ստո- րագրէք:
- Մէկ մը թո՛ղ ուրիշները ստորագր- րեն...
- Իրիկս իրաւունք ունի, միջամտեց Հոռոպիկ, նախ ուրիշներուն ստորագր- րել տուէր, եթէ Մարտիկ աղան ստորա- գրէ ամէնէն առաջ, աղէկ չի փայլիմ...
- Ի՞նչ կ'ըլլայ որ, հարցուց ուսուցիչը:
- Բան մը չըլլար, բայց վերջապէս բնած խանութը ժամուն ախարէթն է...
- Է՛յ, Ակորճան աղան ալ ժամուն կալ- ուածք վարձած չէ՞ ես գոչեց թորգոմ:
- Ես ալ ինձի համար հարկաւ հաչիւ- մը ունիմ, պատասխանեց ոսկերիչը:
- Ուսուցիչը տեսաւ որ անկարելի էր հա- մողել այդ երկու մարդիկը. թողթը պլլեց, գրպանին մէջ տեղաւորեց եւ ոտքի ելաւ:
- Նստեցէ՛ք կերակուրը միասին ու- տենք, առաջարկեց տիկինը:
- Ձէ, շնորհակալ եմ, պատասխանեց ուսուցիչը արտնդութեամբ, ուրիշ եր- թալիք տեղեր ունիմ:
- Կարծեմ մեր միւսին բարկացաւ, ը- սաւ տանտէրը:
- Ի՞նչ իրաւունք ունի բարկանալու, գոչեց Ակորճան աղա, ասանկ բանը գորով չըլլալ:
- Բարկանալու բան չկայ, ըսաւ թոր- գոմ, եւ ներկաները բարեկեղով դուրս ելաւ:
- Այս առաջին ճախողանքը թէեւ կատար-

«սփիւռքի» համեմատական գիտահետա- զոտական կեդրոն մը:

Այս տեսակի առաջին հաստատութիւնը Պոլսուի Բուր համալսարանի «Սփիւռք եւ ցեղասպանութիւնը ուսումնասիրող հաստատութիւն»ն է, որ այս տարուան Փետրուար 5-ին սոյն համալսարանի ծե- լակոյտի որոշումով պաշտօնապէս ճանչցուեցաւ իբրեւ համալսարանին կից 7-րդ գիտահետազոտական հաստա- տութիւնը: Գերմանական մամուլը եւ հեռատեսիլը լայն կերպով արձագանգե- ցին այս իրադարձութեան:

1994-ին Տոքթոր Միհրան Տապաղի տնօրէնութեամբ հիմնուած «Սփիւռք եւ ցեղասպանութիւնը ուսումնասիրող հաս- տատութիւն»ը կը սերի 1989-ին, կրկին իր տնօրէնութեամբ հիմնադրուած, «Հայ- կական ուսմանց հաստատութիւն», որ Յուլի 85-ը - Յարութիւնեանի տարինը - մէջ օժանդակութեամբ կրցաւ տարիներ շարունակ համալսարանի ընկերաբանա- կան եւ պատմաբանական ճիւղերուն մաս կազմելով ուսումնասիրել հայկական Ալէտի ու Սփիւռքի փորձառութիւնները: Հիմնարկի գիտական խորհուրդին կը շա- րունակեն մաս կազմել հանրաձայնօթ գիտնականներ ինչպէս փրոֆ. տոքթոր Ալէյտա եւ Ժան Ամաս, Ռաֆֆ ձոր- տանօ, փրոֆ. տոքթոր Գրիգոր Պըլտեան, Փրոֆ. տոքթոր Վոլֆկանկ Մոման, փը- րոֆ. տոքթոր Մարկ Նախեան, փրոֆ. տոքթոր Հեթում Նոյրէ, փրոֆ. տոք- թոր Օթթո Ղուկասեանի եւ ուրիշներ:

«Հայկական ուսմանց հաստատութիւ- ն»ը, որ այժմ «Սփիւռք եւ ցեղասպանու- քիւն ուսումնասիրող հաստատութիւն» կը կոչուի, հիմնուելով իր տարիներու հե- տազօտական նիւթին վրայ՝ հայկական Ալէտն եւ Սփիւռքը, նոր մեթոդներով մը կը փորձէ քննարկել եւ մեկնաբանել մարդկային ընկերութեան այս երկու ե- րեւոյթները՝ սփիւռք եւ ցեղասպանու- թիւն: Հաստատութեան ուսումնասիրու- թիւններու սեւեռակէտերն են՝ աղէտը իր- րեւ երեւոյթ, պատերազմի գաղափարա- րանութիւն ու աղէտածին հողմոյթներ, անհատական փորձառութիւն եւ համայն- քային մղձաւանջ, հայկական Սփիւռք, աղէտի փորձառութիւնը արուեստի մէջ եւ այլն: Հրատարակութիւններ, ինչպէս «Սերունդ եւ յիշողութիւն» կամ «Միջնու- թիւն օտարութեան մէջ», եւ բազմաթիւ յօդուածներն աղղած եւ նպատած են գերմանական սփիւռքագիտութեան եւ ա- ղէտագիտութեան:

Այս հաստատութիւնը նաեւ առաջինն է, որ հայկական իրականութեան մէջ զուտ գիտական մեթոտաբանութեամբ կ'ուսումնասիրէ նաեւ հայկական Ալէտի եւ Սփիւռքի փորձառութիւնները, տալով ասոնց համաձայնակցի տարազում:

- Յաճախ ըսած էր Պր. Թորգոմին.
- Եթէ բանի մը պէտք ունենաս, մի քաշուի, բացուի ինձի, ես քեզի շատ կը սիրեմ գիտես ա:
- Ուսուցիչը վատհօրէն զարկաւ սարա- Փին տան դուրը, կլինը եկաւ բանալու:
- Իֆէնտիէն հո՞ւ է, հարցուց թորգոմ:
- Հրամայեցէ՛ք, հոս է:
- Վայ, դո՞ւն ես, միւսին թորգոմ, աղէկ որ եկար, ես ալ քեզ տեսնել կ'ու- գէի, գոչեց սանդուխին գլխէն Սիմոն աղա:

(Շաբ. Ա. էջ 15)

կուրսերը կը շարունակէ իր այցելութիւնները մեր զարգացող երկրները: Փետր. 22, 23, 24-ին պատուիրակութիւնը կարգ մը հանդիպումներ ունեցած է Լիտուանիա, Լատվիա: Խոսակցութեանց նիւթերը եղած են երկկողմ յարաբերութիւնները տնտեսական կապերու վերականգնումը, դիւանագիտական յարաբերութեանց զարգացումը:

«ՀԱՅՔ»Ը՝ ԵԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

Փետրուար 24-ին, «Հայք» լրագրի տեղադրութիւնը դարձած է «Տիգրան մեծ» տպարանին ունեցած պարտքերուն պատճառով: Հաւանական է որ դեռ այս շաբթու լրագրի տեղադրութիւնը պահպանուի, ապա ՀՀԾ-ի պաշտօնակիցները վերածուի շարժականութիւնի:

ԱՐՄԱԻՐԻ ԲՈՂՈՔԻ 8ՈՅՑԸ

Փետրուար 24-ին, Արմաւիրի մարզպետարանի առջեւ ցոյց մը տեղի ունեցած է որու մասնակցողները պահանջած են մարզպետ Սեդրակ Յովհաննիսեանի հրաժարականը (անդամ ՀՀԾ վարչութեան):

Ս. Յովհաննիսեան յայտնած է որ ցուցարանները առաջնորդուած են զանազան պատճառներով աշխատանքէ հեռացուած եւ ներկայիս կոմկուսի եւ ԱԺԲ-ի կողմնակիցներէ: Ինք չի հրաժարիր քանի նշանակուած է կառավարութեան կողմէ եւ ենթակայ կը մնայ կառավարութեան որոշումներուն:

ՀԱՅ ԸՄԲԻՇՆԵՐԸ ԶՈՐՍ ՅԱՂՈՒՆԱԿ ՏԱՐԱԾ ԵՆ ԹԵՀՐԱՆ

Յունահոլմիտեան ոճի ըմբշամարտի Հայաստանի հաւաքականի 11 անդամներէն չորսը յաղթանակ տարած են Թեհրան «Արեւածագի 10 օր» միջազգային մրցաշարքին: Յաղթողներն են Արթուր Սարգսեան (58 քիլո) եւ Վաղինակ Գալստեան (89 քիլո), Վահան Զուհարեան (45 քիլո) եւ Լեւոն Գեղամեան (85 քիլո): Ընդհանուր դասաւորման մէջ, Հայաստանի հաւաքականը 3-րդ տեղը զբաղած է Իրանէն եւ Վրաստանէն ետք:

ԱԶԱՏ ՈՃԻ ԸՄԲԻՇՆԵՐԸ ՅԱՂՈՒԹԻՒՆ ԶԵՆ ՈՒՆԵՑԱԾ ԹԵՀՐԱՆ

Ի տարբերութիւն յունահոլմիտեան ոճի ըմբշներու, ազատ ոճի ըմբշները յաջող ելոյթ չեն ունեցած Թեհրան: Քսան երկիրներու 200 մարտիկներէն, Հայաստանի 13 մասնակցողներէն միայն երկուքը՝ Վարդան Մարգարեան եւ Լեւոն Վարդանեան կրցած են պրոնոզէ մետալի արժանանալ:

Ք Ա Ն Ի Մ Ը Տ Ո Ղ Ո Վ

ԱՄԵՐԻԿԱ այնքան ալ գոհ չէ Իրաքի հետ գոյացած համաձայնութենէն եւ Տիգրան Օրլոյանի չի ծածկեր իր դառնութիւնը: Հարկ է բնագիրը աւելի յստակ ըլլայ, հարցը լուծուած չէ դո՛ւս: Ի՞նչ կ'ըսէ համաձայնագիրը: Իրաք կ'ընդունի Ապա-Տոյութեան Խորհուրդի բոլոր պատշաճ բանաձեւերը, պատրաստ է գործակցելու ՄԱԿ-ի Յատուկ Յանձնախումբին եւ Հիւլէական Ուժի Միջազգային Գործակալութեան հետ, քննիչներուն անմիջական, առանց պայմանի մուտք կ'արձանէ ինքրոյ առարկայ վայրերը եւ այլն: ՄԱԿ-ի քարտուղարը շատ լաւ տարւորուած է Սատամ Հիւլէանէ որու հետ կարելի է խօսել կ'ըսէ: Ք. Անան յայտարարած է որ այս կարգադրութիւնը եղած է նախ շնորհի Գլխիթընի, ապա նաեւ Շիրաքի, Ելչիլի, Մարտի թագաւորին, Եգիպտոսի նախագահին եւ այլն, եւ այլն: Ներկայիս, ջանք կը թափուի որ վերջ տրուի Իրաքի եօթնամեայ շրջափակումին:

1997-ին ՖՐԱՆՍԱ արտաքին առեւտուրի պատմական յաւելում մը արձանագրած է 173,4 միլիարտ ֆրանքով: Դէպքը աննախընթաց է:

ԻՐԱՆԻ ԳԱՂՏՆԻ պատարկութեան Մոսաւի պետը Տանին Եաթիմ հրաժարած է: Յարց կաշած կը մնար իր աթոռին, բայց իր մեկնումը կը պահանջուէր իր իսկ գործակիցներուն կողմէ: Միջոցառումը սպառնաւ իր Սեպտեմբերէն ի

ՅԱՌԱՋԻ ԲԱՐԳԱՒԱՅՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ԵՆՈՐՀԱԿԱՆՈՒԹԵԱՍՐ ՍՏԱՅԱՆՔ

ՓԱՐԻՉ. - Տէր եւ Տիկին Արմէն Պուտաբեան 750 Յր.:

ՄԱՐՍԷՅԼ. - Պր. Պերճ Վարժապետեան 500 Յր. Կրոնք. Սերժ Գրգեաշարեանի «Պրանսայի դեղագործութեան Ազգ. Ակադեմիայի ազգ. թղթակից» ընտրութեան առթիւ:

ՊԱՇԿԻ ԱՒԱՆԴԱԿԱՆ ՃԱՇ

Փարիզի Ս. Յովհաննէս - Մկրտիչ Մայր Տաճարին Տիկնանց Յանձնախումբին կողմակցութեամբ, Պաեի Սիրոյ Աւանդակն ձաշը տեղի կ'ունենայ Կիրակի, Մարտ 15-ին, յաւարտ պատարագի, Նուրհան Փրէնկեան սրահին մէջ, 15, rue Jean-Goujon, 75008 PARIS Խօսք՝ Պահեցողութեան աւանդութեան մասին եւ պատշաճ՝ գեղարուեստական յայտագիր:

Մարտի մասնակցութիւն՝ Տոմսերը ապահովել հեռաձայնելով հետեւեալ թիւերուն՝ 01-43-59-67-03 01-46-62-01-29 01-43-70-47-31 եւ 01-43-75-78-44

Séjours d'été RECHERCHE

La Croix Bleue des Arméniens de France recherche pour ses séjours des mois de juillet et août 1998 pour son centre de vacances de Bellefontaine et son camp itinérant :

- Directeurs diplômés BAFD;
• Animateurs diplômés BAFA;
• Assistants sanitaires (médecin ou infirmier en 2° année);
• Economes;
• Cuisinières.

Ecrire à : C.B.A.F. - Conseil d'Administration 17, rue Bleue, 75009 PARIS.

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑՈՒՄՆԵՐՈՒ Ե. ԶԱՐՔ
Կազմակերպութեամբ՝ Համազգայինի «Դիմակ» Թատերախումբի
Հայ Թատրոնի ընկերակցութեան
ղեկավար՝ ԱՐՔԻ ՅՈՒՎԱՆԻՍԵԱՆ
Կը ներկայացնեն՝ ԹԼԿԱՏԻՆՑԻՆ ԵՒ ԻՐ ԹԱՏՐՈՆԸ
«Իկայի Արտասահման»
Կալիկն ու Վարժապետը
Կիրակի, Մարտ 1, ժամը 16-ին
Այէք Մանուկեան
Մշակութային Կեդրոնը
118, rue de Courcelles, 75017 PARIS

վեր, Ամմանի մէջ, իրամասպառ Սալէմ Մէշալի դէմ ձախողած մահափորձէն ետք: Ինքնաբերական կերպով գործակալներ յորդանանեան ոստիկանութեան ձեռքը անցած էին եւ Հիւսէյն թագաւորն ալ կը սպառնար խնդրոյ առարկայ ընել Ինքնաբերական իր կնքած խաղաղութիւնը:

ԱՏԱՆԱՅԻՆ ԱՆԳՐԱՍ Կացող օգանու մը որ 63 ճամբորդ կը փոխադրէր պարտաւորուած է շեղել իր ճամբէն օդահանի մը պատճառաւ որ կ'ողջեր Իրան երթալ եւ կը սպանար ուսմբով մը: Փետրուար 24-էն 25-ի լուսնային գիշերը պատահած այս ահաբեկչական արարքը վերջ գտած էր առաւօտեան 2-ին, Տիւրքապարտի օդակայանը ուր օդանաւը պարտաւորուած էր էջը կատարել: Ենթական թուրք կիւրացի մըն էր որ նախ 20 ճամբորդ ազատ արձակած էր եւ ի վերջոյ յանձնուած էր:

Ա. ՅՈՒՎԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻՉ ԱՐԵՒԱԳԱԼ

Մեծ ՊԱՇԿԻ հետեւեալ Կիրակիներուն, պատարագէն անմիջապէս առաջ՝ ժամը 10-ին, Փարիզի Ս. Յովհաննէս - Մկրտիչ Մայր Տաճարին մէջ ԱՐԵՒԱԳԱԼԻ ժամերգութիւն կը կատարուի՝ Կիրակի, Մարտ 1, Արտասահման Կիրակիին Կիրակի, Մարտ 8, Անտակի Կիրակիին Կիրակի, Մարտ 15, Տնտեսի Կիրակիին Կիրակի, Մարտ 22, Դատաւորի Կիրակիին Կիրակի, Մարտ 29, Գալստեան Կիրակիին

ՎԱՐԱԳԱՅ Ա. ՔԱՅ ԱՐՆՈՒԿԱԼ

Ներկայիս Առնուլիլի եւ Շրջանի մեր հողերը գաւակներուն ի տեղեկութիւն կը յայտնենք թէ Առնուլիլ - լէ - Կոնէսի վարազայ Սուրբ Խաչ Եկեղեցւոյ մէջ Պաշտամունք տեղի պիտի չունենայ մինչեւ Մարտ 31:

Շուրջ միամետայ այդ ժամանակաշրջանին՝ Տաճարին անմիջական ստիպողական դարձած հիմնական վերանորոգման աշխատանքները (ներկ, ամրացում, քարեգարգում) պիտի կատարուին:

Կ'սպաւինինք մեր հողերը գաւակներու ողջմտութեան այս առժամեայ անպատեհութեան համար:

Մինչ այդ, մեր ծխականներէն կը խնդրենք, իրենց հողերը կարիքներուն համար զիմեյ հողերը հովիւ՝ Մերոպ Ա. Քահանայ ժամկոչեանին հեռաձայնելով օրուան մէջ՝ 01-43-59-67-03 թիւին, իսկ երեկոները ժամը 18-էն սկսեալ՝ 01-39-85-28-77 թիւին:

ՀՈԳԵՒՈՐ ՀՈՎԻՒ ԵՒ ՀՈԳԱՐԱՐՉՈՒԹԻՒՆ ԱՌՆՈՒՎԻՒԹԻ ՎԱՐԱԳԱՅ Ա. ՔԱՅ ԵԿԵՂԵՑՒՈՅ

ԱՐՈՒԵՍՏԻ ԼՐԱՏՈՒ

Կ. ՕՐԲԵԼԵՍՆ ՓԱՐԻՉԻ ՄԷՉ

Մոսկուայի Սենեկային նուագախումբը շրջապտոյտ մը կը կատարէ Ֆրանսա: Վարիչն է Կոնստանտին Օրբելեան եւ ալթո-սոլո՝ Սերգէյ Գալիլին:

Նուագախումբը ելոյթ կ'ունենայ Մարտ 10-ին Փարիզ, Մալ Փլէյէլ, նախապէս ալ Փետրուար 28-ին Վերսայիլ Թատրոնը: Կ. Օրբելեան ծնած է Սան - Պրանսիսքօ եւ երաժշտական իր ասպարէզը սկսած է 11 տարեկանին որպէս դաշնակահար Սան-Պրանսիսքօյի Սենֆոնիք նուագախումբին հետ: Աւելի քան 500 նուագահանդէսներ տուած է Եւրոպա, Ասիա եւ Աւստրալիա: Սալ Փլէյէլի նուագահանդէսին կը նըւագուին Մոցարթէն, Փականինիէն, Կալֆէրիէն եւ Չայքովսկիէն գործեր:

ԵՆՈՐՀԱԿԱՆԻՔ

Առնուլիլի վարազայ Ս. Խաչ Եկեղեցւոյ հողաբարձութիւնը, շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուիրատուութիւնները եկեղեցւոյ հիմնական նորոգութեան համար:

- Տէր եւ Տիկին Կարպիս Նիկողոսեան 2500 Յր., Տէր եւ Տիկին Եղուարդ Գալստեան 1500 Յր., Տէր եւ Տիկին Անթուան Գօրեան 2000 Յր., Տէր եւ Տիկին Օնիկ Թարբը 1250 Յր., Տէր եւ Տիկին Պօղոս Մահակեան, Տիկին Թագուհի Պրիլեման, Տէր եւ Տիկին Սարգիս Խօզմէրիսյոյ 1000-ական Յր., Օր. Թանիա Եարաբ, Տիկին Մէքէնահեան, Տէր եւ Տիկին Ա. Զուլհադուլու, Պր. Պետրոս Տէմիր 500-ական Յր., Տիկին Ժալիլի Իէլէ, Տէր եւ Տիկին Եղուարդ Բէնէճէ 250-ական Փրանք, Տիկին Ալիս Հանձեան, Պր. Սարգիս Ծահադուլու 200-ական Փրանք, Օր. Եայման 150 Յր., Ստեփան Գիօթէմիր, Զարուհի Խօզբայա, Արփի Արբահամեան, Պր. Սայր 100-ական Փրանք:

(Շաբ.) Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH» 83, rue d'Hauteville, 75010 Paris SIRET : 571 027 317 000 15 Commission paritaire : N° 55935

ՎԱՊՈՅՑ ԽԱՅ

Մեծ-ՄԱՅՐԵՐՈՒ Օր
Կապոյտ Խաչ
Մարտի 1 - Սէն - Ժերոմ -
Զաւօ Շանթ մասնաճիւղ
Փետրուար 28, Շաբաթ, ժամը 12.30
Թաղիս մեծ մայրերն ու մեծ հայրերը կը հիւրասիրուին վարչութեան ընկերու հինբուն կողմէ պատրաստուած համեղ ճաշերով եւ հալիական ջերմ մթնոլորտով
32, av. St. Jérôme C.A.Q.ի սրահին մէջ

Թ Ե Ղ Ո Յ Ք

Կապոյտ Խաչի Պուրջար Օտտոյի Լէօրա Սասունի մասնաճիւղը կազմակերպած է Բարեկեդանի տօնի առթիւ խնջոյք մը՝ Կիրակի Մարտ 1, ժամը 15-ին C. A. Q. - Bd Denis Papin, Marseille 15 օրահին մէջ խաչուհիներու կողմէ պատրաստուած անուշեղէնով հիւրասիրութեամբ:

CROIX BLEUE DES ARMÉNIENS DE FRANCE

Section «Helen Puzant» - Alfortville présente

théâtre arménien

par la troupe de NAREG DOURIAN «RECHERCHONS UN MENTEUR» Vendredi 27 Février à 20 heures 45 Salle des Fêtes, rue Voltaire, Alfortville - Participation aux frais - Pour tous renseignements : Tél. : 01 43 76 55 89 - 01 43 76 50 52

ԵՆՈՐՀԱԿԱՆԻՔ

Սուրբ Ծնունդի առթիւ, Ս. Յովհաննէս - Մկրտիչ Մայր Տաճարի հողաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է իւրաքանչիւ հետեւեալ նուիրները:

- Տիկին Մէլինա Փէյթօ 300, Տէր եւ Տիկին Գեորգ Գեորգեան 300, Տէր եւ Տիկին Շառլ Պօյաճեան 500, Պր. Գլոս Գալստեան 100, Տիկին Մէլի Պապայան 200, Տիկին Գալստեան 500, Պր. Գ. Ժարճեան 500, Տէր եւ Տիկին Միլլայի Գարանֆիլեան 300, Տիկին Կիւմրէլէր-տանեան 150, Տիկին Անթուան Պրիլի 1000, Տիկին Ռոզ Ալէքսանեան 500, Պր. Տալիթա Պօյաճեան 100, Տէր եւ Տիկին Կիւմրէս Ալէքսանեան 100, Տէր եւ Տիկին Ռաֆայէլ Աննապարեան 1000 Յր., Տիկին Եղիարէթ Միլլայեան 100, Տիկին Փրլլանթի Հայթայեան 100, Տիկին Ժանիլի Փիլիթիլու 200, Պր. Փօլ Աւետիսեան 200, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Հրաչեան 500, Տէր եւ Տիկին Ժազ Վարդանեան 100, Տիկին Ստեփան Նազարեան 200, Տիկին Մաարիս Գուլուսեան 100, Պր. Ժիրայի Վարժապետոյլու 150, Վարդիկ Հուրանեան 100, Տէր եւ Տիկին Ծ. Ասլանեան 100, Տիկին Իսկուհի Փամպուլեան 200, Պր. Յիլիկ Գուլուսեան 300, Տէր եւ Տիկին Ի. Ճօզլուսեան 200, Արարիկեան ընտանիք 250, Տիկին Ռոզ Սէֆերեան 500, Պր. Էլի Գուլուրահեան 500, Տիկին Ալիլի Սալիլ 150, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Պէպերեան 250, Տէր եւ Տիկին Սիմոն Գլուսեան 100 Յր., Պր. Դանիէլ Սոթքեան 200 Յր., Տէր եւ Տիկին Սեդրակ Կանայան 100, Տիկին Նորման Գրանանեան 500, «Հազար ծաղիկ» 200, Տիկին Անայի Պաղտոյեան 100, Տիկին Ամէլ Գրեգորեան 50 Յր., Տէր եւ Տիկին Արմէն Պուտաբեան 1500, Տիկին Լիւսի Շերոյեան 300, Պր. Ժազ Պաթմանեան 200, Տիկին Արմենուշ Խոսրովեան 200, Օր. Սիւզան Անդրանիկեան 100, Պր. Տիգրան Հէլիկեան 250, Պր. Սար Գուլուսեան 600, Տէր եւ Տիկին Փաթրիս Տարաղեան 500, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Փէպէթօյլու 100, Տիկին Անն Պէպար 300, Տիկին Զապէլ Թոփալեան 200 Յր.:

(Շաբ.)

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՎՐԻՔՆՓՐԷՍ

(Փետրուար 24 / 26)

ԶՕՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ռ. ԲՈՂԱՐԵԱՆԻ ԹԵԿՆԱԾՈՒԹԵԱՆ
Երևան քաղաքի 13 կազմակերպու-
թյուններու եւ ուսանողական 10 խոր-
հուրդներու կողմէ յայտարարութեամբ
մը զօրակցութիւն յայտնուած է Ռ. Բո-
ղարեանի թեկնածութեան: Հոն կ'ըսուի
թէ Հայաստանի ժողովուրդը Մարտ 16-ին
կործանելու հարգումով մուտքի իր ձեւը
պիտի որոշէ եւ թէ կատարուելիք ընտ-
րութեան կախում ունի զարգացման ու-
ղիկ: Որպէս այդ, «համազգային խրմ-
պիւթերու լուծման ամբողջ ազգային միաս-
նութեան, քաղաքացիական համերաշ-
խութեան ու ներքին քաղաքական կայու-
նութեան վերաբերող նշանակութեան գի-
տակցութեամբ» երիտասարդները կը դե-
մահանան Ռ. Բողարեանի անունը ու կը
յայտարարեն որ կը զօրակցին անոր թեկ-
նածութեան:

Հայաստանի «Ազգայնապաշտպանութեան»
Միութեան խորհուրդը եւ որոշած է պաշտ-
պանել Ռ. Բողարեանի թեկնածութիւնը:
Նոյնիմաստ որոշում մը տուած է «Թու-
մահան» Հայրենակցական Բարեգործա-
կան ընկերութեան նախագահութիւնը:
Փետրուար 25-ի երեկոյան Ռ. Բողարե-
անի համար հաւաքուած էր 165-041 քա-
տարաբնակիչ, իսկ Պ. Հայրենեանի՝
40 հազար: Անհրաժեշտ նուազագոյնը 25
հազար է:

Ի ՆՊԱՍՏ ԿԱՐԷՆ ԴԵՄՈՒՐՅԱՆԻ

«Արդարութիւն» ուսանողական արհ-
միութիւնը եւ «Երիտասարդ ակադեմիա»
հանրային միութիւնը որոշած են պաշտ-
պանել Կարէն Դեմուրյանի թեկնածու-
թիւնը նախագահական յառաջիկայ ընտ-
րութեան: 1996-ին կը պաշտպանէին Վաղ-
դէն Մանուկեանի թեկնածութիւնը: Երի-
տասարդական կեդրոնի ղեկավարը՝ Սու-
րէն Սուրէնեանը կը բացատրէ այս փոփո-
խութիւնը անով որ 1996-ին երիտասար-
դական բազմաթիւ կազմակերպութիւններ
այլընտրանք չունենալով, ընտրած էին
միացեալ թեկնածու Վաղդէն Մանուկեա-
նը: Այս անգամ քաղաքական բոլորովին
տարբեր իրավիճակ է: Ս. Սուրէնեանը
նշած է սակայն որ երիտասարդներու մեծ
թիւ մը պիտի քուէարկէ ի նպաստ Ռ.
Բողարեանի եւ քանի որ երիտասարդա-
կան Ազգ. խորհուրդը որու ինք ալ ան-
դամ է, դեռ համահայտնութեան չէ եկած
թեկնածուներու պաշտպանութեան հար-
ցին մէջ, խորհուրդի կողմէ առ այժմ յայ-
տարարութիւն չըլլար:

Հայաստանի Հայ Յեղափոխական Դաշ-
ակցութիւնը կուսակցութիւնը որ ինքզինք
կը համարի մինչեւ խորհրդային կարգե-
րը Հայաստան, եղած է ՅԳԴ-ի իրական
քաղաքական որոշած է պաշտպանել Կ. Դե-
մուրյանի թեկնածութիւնը:

ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎԻ ՓՈՒՆ — ՆԱԽԱԳԱՀՆԵՐՈՒ ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ազգային ժողովի փոխ — նախագահ
Եւրի Բախչեան Փետրուար 25-ին ըն-
դունած է համահայկական Սոցիալ եւ Դե-
մոկրատական Հնչակեան կուսակցութեան
կեդր. վարչութեան անդամներ Մանուէլ
Ազաւան (Առաջիկայ), Սեդրակ Աճէմեան
(ԱԿՆ), Էրնէսթ Սողոմոնեան (Հայաս-
տան) եւ Ժորժ Կարապետեան (Սուրբիա):
Պատկերասրահն ներքեւ են Հայաս-
տանի վերջին իրազարմութիւնները եւ
խորհրդարանը տեղի ունեցած փոփոխու-
թիւնները: Ե. Բախչեան յայտնած է թէ
կատարուած այդ փոփոխութիւնները կը

նկատէ քաղաքական փոխ դիմումի հետե-
ւանք: Ինչ կը վերաբերի խորհրդարանի
ցրուումին նախագահական ընտրութեան
ետք, Ե. Բախչեան ըսած է որ անկարելի
չէ բայց այս խորհրդարանը դեռ ընելիք
ունի, ուրեմն նպատակադրմար չի նկա-
տեր:

Նոյն օրը, Սոցիալ Դեմոկրատ Հնչակ-
եան կուսակցութեան կեդրոնական վար-
չութեան անդամները հանդիպում ունե-
ցած են նաեւ Ազգային ժողովի փոխ — նա-
խագահ Արշէր Բաղչեանի հետ: Ան, հիւ-
րերուն ներկայացնելով «Երկրապահ»
պատգամաբարական խումբը նշած է որ
պէտք չէ նոյնացնել զայն «Երկրապահ»
կամաւորներու միութեան հետ: Վեր-
ջինիս գլխաւոր պաշտօնը հայրենիքի
սահմաններու պաշտպանութիւնն է, երբ
այդ անհրաժեշտութիւնը ըլլայ: Իսկ
«Երկրապահ» խորհրդարանական խում-
բին գործունէութեան նպատակն է
նպատակը Հայաստանի սահմանադրական
պահպանումը իրագործումին, այսինքն
ինքնիշխան, ժողովրդավար, ընկերային,
իրաւական պետութեան հաստատումը:

ՏԻԳՐԱՆ ՍԱՀԱԿԵԱՆ ԱՅԼԵՒՍ ԹԵԿՆԱԾՈՒ ԶԷ

«Հայաստան» կուսակցութեան կողմէ
թեկնածու առաջարկուած Տիգրան Սա-
հակեան Փետրուար 25-ին քաղած է իր
թեկնածութիւնը: Տալէ ետք կարգ մը
պատճառաբանութիւններ այդ ուղղու-
թեամբ, Տ. Սահակեան կը գտնէ որ մի-
այն Ռ. Բողարեանի է որ առաւելաբար կը
համապատասխանէ «Հայաստան» ծը-
րագրի նկատմամբ եւ բողոքներուն:

ՄԱՔԱՆՆԵՆԳՈՒԹԻՒՆ ՄԵՂՐԻ

Ռուս սահմանապահները մաքսա-
նենդուած մեծաքանակ ապրանք դը-
րաւած են Փետրուար 24-ին Երե-
ւանէն Իրան դաշտը հանրահա-
քի մը մէջ «Արմենիա» անցակէտի «Կար-
ճեան» սահմանապահ բաժնի մէջ: Երե-
ւան հանուած է 10 հազար տոկոս համա-
պատասխան ապրանք: Փետրուար 25-ին
Մեղրի մաքսային կէտէն տեղեկացու-
ցած են որ Մեղրէտէս հանրակրթին մէջ
գտնուած են ելեկտրոնիք սարքաւորում-
ներ, ասեղներ, պահեստամասեր եւ այլն:
Վարորդները Պարսիկներ են:

«ՍԼԱԴՍ» ԸՄԲԵՄԱՐՏԻ 3 ՀԱՅ ԱՆՈՑԵԱՆ

Օրէնդրոշի մէջ (Ռուսաստան) վերջ
դրած է «Սլավա» ոճի (ռուսական Ազգա-
յին բարձրագոյն) աշխարհի 4-րդ արտ-
իւնութիւնը որու մասնակցած են 12 եր-
կիրներու (գլխաւորաբար ՀԱՊ-ի անդամ)
360 ներկայացուցիչներ:

15-էն 17 տարեկան պատանիներու կար-
գին Հայաստանէն Ա. Մարգարեան եւ Գ.
Մենեչեան, իսկ 13 եւ 14 տարեկաններու
կարգին Ա. Յարութիւնեան արտոյտան
դարձած են: Ընդհ. դասաւորման մէջ,
Հայաստան երկրորդ տեղը գրաւած է Ղա-
զարաստանէն ետք:

Գ Ա Ն Ի Մ Ը Տ Ո Ղ Ո Վ

ԱՊՊՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ մինչեւ
Փետրուար 26 դեռ չէր յաջողած բանա-
ձեւի մը շուրջ համաձայնիլ Իրաքի հետ
եղած կարգադրութեան կապակցութեամբ:
Արդարեւ, Միացեալ — Նահանգներն ու
Մեծն — Բրիտանիա կ'ուզեն որ բանաձե-
ւին մէջ տեղ գտնէ անմիջական յարձակ-
ման մը հաւանականութիւնը մինչ Ռու-
սաստան, Ֆրանսա եւ Չինաստան դէմ են:
Այս վերջինները կ'ուզեն նաեւ որ արձա-
նագրուի շրջափակման ջնջումը որու
(Շարք Գ. Ել)

ԱՅՍ ԱՌԱՒՕՏ, ԱՅՍ ԵՐԵԿՈՅ

ՊԻԼՊԱՍ (11 ԵՒ ՎԵՐՁԻՆ Բ.)

Հանտայի գերեզմանատուն, Գլխաւոր
գերեզմանատուն, Հայկ. գերեզմանա-
տուն, ո՞ր «տուն»ը պիտի հիւրընկալէ
նաեւ զիս, կտակեմ որ տապանիս վրայ
արձանագրուի՝ «Լուսաւոր աշխարհ
պահան» կտակեմ, շատ լաւ, սակայն չէ՞
որ գերեզմանները վարձու են այլեւս,
մերն են անոնք միայն սահմանափակ ժա-
մանակով, հիմա՞ կարո՞ եւ Փաթիմա, օր
մը, պատմուածքի մը մէջ չէ՞ յարուցեր
այն հարցը, թէ ի՞նչ պիտի պատահէր
եթէ յանկարծ սէրերն ալ, թաղուելու
համար, կարիքը ունենային հողաչորտի:
Կը յարուցէր հարցը, բայց չէ՞ որ, թաղ-
ուելու համար, սէրերը կը նախընտրէին
անջրպետը:

Գացած եմ միլիոնաւոր բացիկներու
շարունակականութեամբ կազմուած եր-
կիր մը, բնութեան մէկ էջին վրայ ծով,
լեռնաշղթայ, տափաստաններ, ձորեր,
ամէն երանգ կանաչ դոյնի, կը դանդախ-
եղիլի մը իւրայատուկ մարդախաղերու,
հարստութեան, իւրայատուկ լեզուի՝
«Heuskara, jalgi adj kanpora», «քերա-
կանութեան, երկիր մը արմատներու եւ
բանաստեղծներու, կը դգամ անսովոր ա-
ղբնչութիւն մը միջեւ քարի եւ հողի, ծո-
վու եւ երկնքի, համոզուած որ եթէ
մարդկութիւնը կորսնցնէ իր Պատը միա-
ւորը, կորսնցուցած կ'ըլլայ իր արժանա-
պատուութիւնն կենսական մաս մը:

Բնակիչ հողազուրկ Սփիւռքի՝ այդ բա-
ցիկներէն կ'արձակեմ դէպի այլապան,
իստաբարդեալ երկիրներու ուղղութեամբ,
դէպի Փարիզ, դէպի Հայկա, դէպի Լոս-
Անճելես, դէպի Պէյրութ, դէպի Պեկին-
նոս — Այդէս, հիմա կը յամենամ գերելու
սա շարքին վերջինը, ո՞չ մէկ կապ ժա-
մանակին հետ, իսկ թերթը՝ առաջին
պարբերականէն սկսեալ՝ մէկ կըտոյթն է
ժամանակին: Պիտի վերջացնեմ, բայց
չեմ դիտար թէ ի՞նչ պէտք է, երբ յանկարծ
ընկուշարթի, Յունուար 19-ին, ճաշիս
մէջ կ'իյնայ հեռաձայն մը:

Կարօն է: Երջարարձային նորութիւն:
Ան կը հեռանայ Պիլպատին:

— Բայց չէ՞ որ...
Չային բաղաձայններու առատութենէն
կը հասկնամ որ Փաթիմային անունն իսկ
պէտք չէ անեմ բերանս:

Կարօ կը մեկնի Մոսկուա, հաւանաբար
անցնի Փարիզէն:

Ահաւասիկ անաւարտ սէր մը եւս, նը-
կարիչ մը կրկին պիտի անցնի Փարիզէն,
հանգրուան մըն ալ դրած է վերջ, եւ կը
շարունակեմ փարիզեան անապատային
ատօրեան, կ'անուն կանգ, անձրեւի կա-
թիլներ կառքիս յետահայեաց հայրիկին
միջոց, այդ կաթիլներէն իւրաքանչիւրին
մէջ կը նկատեմ լոյս մը, մէկ լոյս՝ հա-
րիւրաւոր ցորացում, հարիւրաւոր ցորա-
ցում՝ մէկ լոյս, կը շօշափեմ գերհզօրու-
թիւնը Մէկին:

Կը շօշափեմ, մարդ արարածին անկում-
ներն ու թռիչքները վերածած ձայնանի-
չերու, կը շարունակեմ նոյն արարածին
ձօնուած երաժշտութիւն յորինել, դիտել
ետք «La bête sur la lune»ը կը համոզ-
ւիմ, որ ոչ ոք իրաւունք ունի յուսահա-
տելու արուեստէն: Երբ կը կարծուի թէ
ըսուած է ամէն բան, ահաւասիկ կը հաս-
նի կալիփոսիկի մը, որ ցեղապատմութեան
ժամանակաշրջանին հետեւող զոյգի մը
ամուսնեան շուրջ հիւսած դուրս — գոր-
ծոցով մը, տաղանդաբար Արարեանի մը
ընդմէջէն կը հաստատէ, թէ, բացի գե-
ղարուեստէն, ամուսն է ամէն ինչ աշխար-
հի վրայ:
Սկզբունք՝ յուշատետրը իւրաքանչիւր

օրին կը յատկացնէ նոյն միջոցը, կուգայ
Պիլպատ մը եւ կը մերթէ յատկացուած
այդ միջոցը: Ու կը պատահի որ ինը
օրերու համար գործածուի յաջորդ ինը-
սուն օրերու յատկացուած միջոցը, յատ-
կացուի, բայց կրկին չըլլայ բաւարար:
Յատկացուի ամբողջ կեանքը, դարձեալ
չըլլայ բաւարար:

Երիմներէն այս կողմ՝ ժառանգ մը կը
սպասուի «Հազար ծաղիկի» երգիքին տակ,
Օգոստոսէն ցայսօր կենսակեցոյցն էս ալ,
զարմիկ սակայն՝ ծաղկափաճառատունէն
ետք հիմքը դրաւ ընտանիքի մը, արձա-
կեց արդար սերմը, ահաւասիկ, մինչեւ
Յունիս, անոր ձեռնարկը կ'աւարտի պա-
տասխանով մը, մինչդեռ իմ կը մնայ
հարցականներու ծանծաղուտին մէջ թաղ-
ուած:

Չարմիկ՝ դործնապաշտ, դէպի դրա-
մատուն, ես՝ երազապաշտ, դէպի դրա-
տուն՝ կը շարունակեմ սպասել, նման
սպասում մըն ալ ունեցած եմ եօթը տարի
առաջ երբ Ամբրիկան՝ դատաւոր՝ կրկին
կը պատրաստուէր յարձակելու Իրաքի
վրայ, ահաւասիկ, Փետրուար 11-ին, ճիշ-
մը կ'արձակուի հեռաձայնս:

— Ուրի՞չ կը խօսիս, սրիկայի:
— Մոսկուայից:
— Մոսկուայից: Բայց չէ՞ որ... Հապա
«հաւանաբար»ը...
Մանակի երեք քարերէն մէկը ցատկած
է մինչեւ Մոսկուա, կեդրոնականը մնա-
ցած Պիլպատ, երրորդը դըրած մինչեւ
Փարիզ:

Յուս մըն ալ ես՝ երբեմն ցամաքային եմ,
միակ վարդ մը ձեռքիս՝ կը մտնեմ տուն,
կը դնեմ զայն փարիզահայեաց պատու-
հանիս դիմաց, կը դիտեմ Փարիզը:
Մէկ վարդ բաւարար է որ զարդարուի
ամբողջ քաղաքը, զարգարուի անոր
կուրծքը, դառնայ փեսայ կամ կնքահայր:
Կրկին կը յիշեմ «Օտարական»ը, կը կըրկ-
նեմ՝ «Եւրաք պեւոֆ չուկեր աշխարհին»
պետք ունէր մէկու մը որ աշխարհը ու-
նեկար իր մէջ՝ խօսքը:
Միշտ մէկ-ին գերհզօրութիւնը:
Փարիզ եմ, մասնակցելու համար քըն-
նադատներու կուրուիւնը ձաղկող եւ
Տպաւորապաշտներուն աշխատանքին մէկ
երեսակը լուսարձակի տակ ըկրող հան-
դէսին՝ Շարաթ օր կը մտնեմ Օրսէ՝
«Manet, Monet, la Gare Saint-Lazare»
ցուցահանդէսը դիտելու, Կիրակի կուղ-
ղուիմ դէպի Շարաթ տը Կոլ տղակայան:
Մինչ օրանաւ մըն ալ ճամբայ պիտի ելլէ
դէպի Երեւան, ես եկած եմ ո՞չ մէկ տեղ
մեկնելու համար: Այն պահուն երբ անց-
եալ, ներկայ, սպասնի կը յառաջանան
նոյն կարողով, ես կը շարունակեմ ստեղծ-
ծել իմ ժամանակ, կը դրկեմ ներկան
դէպի անցեալ, սպազան կը վերածեմ
ներկայի, ներկան կը թողում կորնչելի:
Տունն եմ, ահա կը ճչայ հեռաձայնս՝
անօթեցած նորածինի մը նման:

— Ինչպէ՞ս ես, — երբ ցայց կուտամ
խօսակիցիս, որ նորածին մը չէ,
— կը սպասեմ «Պիլպատ»ներու վեր-
ջինին, — կը պատասխանէ ան՝ ձայնով մը
տօնական:

Ահաւասիկ: Հիմա պահն է որ քիչ մը
դուրս գամ «պանդոկ»էն, անոր աշխար-
հահայեաց սենեակէն, կրկին վերածուիմ
համակարգիչիս դիմաց նստած կապիկին:
Իսկ այդ «վերջին» եւ «Մանեթ» արձա-
նագրութեանց Տալար՝ վերադառնալէ
առաջ՝ ողջունեմ Շաթ Բէնտէրեանը՝
Պոստոյն, ապա սա ամբողջ շարքը նուի-
րեմ Աղբարեանի Ծառուկեանի յիշատակին:

— Ինչպէ՞ս ես, — երբ ցայց կուտամ
խօսակիցիս, որ նորածին մը չէ,
— կը սպասեմ «Պիլպատ»ներու վեր-
ջինին, — կը պատասխանէ ան՝ ձայնով մը
տօնական:

Ահաւասիկ: Հիմա պահն է որ քիչ մը
դուրս գամ «պանդոկ»էն, անոր աշխար-
հահայեաց սենեակէն, կրկին վերածուիմ
համակարգիչիս դիմաց նստած կապիկին:
Իսկ այդ «վերջին» եւ «Մանեթ» արձա-
նագրութեանց Տալար՝ վերադառնալէ
առաջ՝ ողջունեմ Շաթ Բէնտէրեանը՝
Պոստոյն, ապա սա ամբողջ շարքը նուի-
րեմ Աղբարեանի Ծառուկեանի յիշատակին:

Հին Էջեր

Հ Ա Յ Լ Ե Ջ Ո Ւ Ի Ի Խ Ն Դ Ի Բ Ը

ԳՆՆԻԷԼ ՎԱՐՈՒԺԱՆ

(Բ. Եւ վերջին մաս)

Գրաբարի դեռ շատ մը ասացուածքները ու ոճերը իրենց հնարոյց աղուորութեամբ կրնան վերանորոգուիլ, աշխարհաբարանալ ու մեր արդի լեզուին տալ կենդանութիւն մը: Գրաբարի մէջ ահնայանի կը տեսնուի նկարագիրը այն տոհմին՝ որուն արիւնը սեպուհ էր եւ ազնուական շատուիդ: Ինչպէս արդի սերունդը՝ նոյնպէս արդի լեզուն՝ շատ պէտք ունին այդ վարձիկ անցեալին ազնուականութենէն, խորխորութենէն բան մը իւրացնելու:

Ահաւաստիկ այդ ուղղութիւններով միայն մենք կը կարծենք թէ աշխարհաբարը իրաւունք պիտի ունենայ հոշոտելու իսկական սեպհականութիւնը կայ ժողովուրդին, զանազան այն դոգմաւոր հայերէն, որուն մէջ ամփոփուած ըլլան բոլոր ընտրուած ճաճանչները տոհմիկ անցեալին ու կերպական բայց ըմբոստ ներկային: Եւ որպէսզի լեզուն այս բարեչըրջումներով ընթանայ՝ բացարձակապէս հարկաւոր է որ տաղանդները ձգտին միշտ այդ կրկնակի ուղղութիւններուն:

Այդ մեր նախատեսած հայերէնը միայն՝ պիտի ըլլայ կորովի, ազնիւ, ու դաստակարար աշխարհաբարը՝ որուն հիմք արդէն դրուած կը տեսնուի մեր կարգ մը գրիչներով, եւ մասնաւորապէս այն արձակուրդ գոր կը հիւսեն Ա. Չոպանեան, Ռ. Չարգարեան եւ Թլկապետեան, այն քերթուածներով՝ զորս երգեց Ա. Եարճանեան իր վերջին երկու հրատարակութիւններուն մէջ, եւ այն թարգմանութիւններով զորս Հ. Ա. Դադիկեան բերեցապէս իր Օտիանին, Ենէականին եւ Լէոպարտի երգերուն մէջ:

Պատասխան երկրորդ հարցումին. Մեր հիմնական կարծիքներէն մէկը այն է՝ որ լեզուի մը բոլոր յատկութիւնները ուղիղ կը ձանձմատին միջավայրի ազդեցութեան եւ ժողովուրդի մը քաղաքական շարժումին հետ: Արեւելեան եւ արեւմտեան աշխարհաբարները եւ իրենց գրականութիւնները խորունկ դրոշմը կը կրեն այդ ազդեցութեան եւ այդ շարժումին: Այդ երկու բարբառներուն սրտուկը գերազանցապէս հայ է՝ վասնզի հայ ցեղին հոգիէն եւ նախնիներու լեզուին բունէն ճիւղաւորուած են: Բայց զանազան պատճառներ անոնց վերագրած են զանազան յատկանիշներ: Հայ տարրին երկու հատուածները երկու ո՛չ - նման քաղաքակրթութիւններով խմորուած՝ բռնած են զարեցման եւ մշակութի իրարմէ տարբեր շահիչներ: Արաբատի այս ու այն կողմը ուռճացած զոյգ մը եղէգներու պէս կը ծուծան են այլապէս քամիներէ, ու հետեւաբար եղանակաւորած են այլապէս ազդեցութեանը որոնց շնորհիւ այսօր մեր կայարանոց կը տեսնուին երկու բարբառներուն եւ գրականութիւններուն մէջ հաստատարապէս:

Ահա Արեւմտեան աշխարհաբարը, գրեթէ մաքրուած գրաբարի մզմանքներէն, բայց անոր շատ մօտ իր ներքին արժէքով, բառերով ու ոճերով. իր ձեւերուն մէջ այլազան եւ բազմապատկառ, վէպին մէջ մեղիկ, ստէպ սահուն, հօր՝ քերթողներու եւ հրապարակագիրներու գրչին տակ, եւ ընդհանրապէս ջղուտ:

Իսկ ահա Արեւելեան աշխարհաբարը, միւսին գրեթէ հակոռոտեայ իր մշակութամով: Վէպերուն մէջ ընական, ժողովրդական եւ գերբնական քաղցրահունչուն. իր քերթողութեան եւ լրագրութեան մէջ աւելի հոստորական քան թէ հօր, աւելի վարդապետական քան թէ իտէալական. այս կէտին մէջ թէպէտեւ Յովհ. Թումանեանի եւ Ա. Իսահակեանի նման բացառութիւններ կան, որոնց գրածներէն շատերը աշուղական ընդթ ռենին եւ լեզուն իսկապէս բանաստեղծական ըլլալով հանդերձ՝ պէտք են խոստովանել թէ ամբողջով է:

Արեւելեան բարբառը ընդհանրապէս յարմարուած է ժողովուրդին գրագրաման, կամ աւելի ճիշդը՝ ենթակուած է անոր հասկացողութեանը, վասն զի բայցի

գրագէտներէ եւ քանի մը ցանցաւ դէմքերէ՝ Ռուսաստանի մէջ եղած մտաւորական ու բարձր գտնակարգը՝ որուն կեանքը նրբացած է, աւելի կամ նուազ օտարամոլութեան, ուսացման մը մէջ է ընկղմուած, եւ ի վիճակի չէ երբեք հիմնովին ճանչնալու եւ ճաշակելու շքեղութիւնը հայ լեզուին եւ հայ գրականութեան:

Բացի այս՝ Արեւելեան աշխարհաբարը թրքահայերէնի պէս չէ մշակուած արահանրու մէջ՝ փոփոխելու եւ մեղիկ հասարակութեան մը կենցաղով. այլ միշտ քաղաքական շարժումներով փոթորկուած, եւ նման հերթաձակ ամբողջով մը՝ գարգացած է հրապարակի վրայ, ջղադրդիտ քաղաքացիներու Փորումին մէջ: Կարճն ըսենք. թրքահայ լեզուն իր ներքին արժէքով աւելի մօտ է գրաբարին, իսկ քերականութեամբ անկէ աւելի հետու. ընդհակառակն ուսուսայ լեզուն իր քերականութեամբ գրաբարին մեղծ, իսկ ներքին արժէքով աւելի հետու է անկէ: Եւ աւելի կա երկու բարբառներուն միջեւ եղած անմէջ քիչ մը հեռու, բայց ճակատագրի մէջ իրարու աչքբան մօտիկ, հիմա իմ մտքի մէջ կ'ընկերանան երկու լուսահոգիներու՝ Հայկազ Գալուստեանին եւ Գեղամ Սեւանին: Այս չորս գրողները մէկ բանով յաւերժօրէն կապուած պիտի ըլլան իրարու: Չորան ալ մեր քաղաքին մէջ գրական առաջին քայլեր աննկէ վերջ Հայաստանի մէջ ընկալութիւն հաստատեցին տարբեր ու անկարելի ժամանակներու ընթացքին: Բայց անոնք չկրցան գտնել այն ինչ որ կը ցանկային կամ դատած ըլլալ կը կար-

Նախ հարկ է ըսել թէ լեզուական պատմութիւնները՝ ոչ մէկ օրինակ կ'ընծայեն պայմանադրական որեւէ ձուլումի ա՛յն պիտի բարբառներու միջեւ՝ որոնք իրարմէ այնքան էական գանադանութիւններ ունին, զանազանութիւններ, զորս վերեւ համաօտուակի յիշեցիք: Ի՜նչպէս, Արեւելեան եւ Արեւմտեան հայ բարբառները իրենց սեպհական յատկանիշներով մեղի տուած են ուրոյն գրականութիւններ: Անցեալ մը ունին անոնք իրենց հիմնական շրջագծին մէջ քիչ թէ շատ հաստատուած, նուիրաբորձուած գրչի առարկայաւ արտաբերութիւններով, գէմքերով՝ որոնք երկու կողմէ ջանացին մաքրել եւ մշակել լեզուները, եւ այդ լեզուներով արտաբերել մատենագրարանի մը արժանի հատորներ:

Այդ տեսակ ձուլումի մը դէմ կայ մէկ ուրիշ արդեւք մըն ալ. - ժողովուրդը: Այդ բարբառները ոչ միայն կը գրուին, այլեւ կը խօսուին որոշ զանգուածէ մը պարագայ մը՝ որ բոս ինքեան կ'արգարացնէ այս կամ այն լեզուին գոյութեան եւ կիրառման իրաւունքը իր ներքին յատկութիւններուն եւ քերականական հիմնական ձեւերուն մէջ. եւ այդ յատկութիւնները, այդ հիմնական ձեւերը իրենց զըլլալու պիտեան մէջ ժողովուրդին հետ միայն կրնան բարեչըրջուիլ եւ նոր կերպաւորումներ ստանալ:

Դիցուք թէ վարկեան մը անտեսներ այդպիսի ձուլումի երեք լրջաւոր արգելապարտաձանները, - ժողովուրդը, գրական անցեալը, ու երկու լեզուներուն մէջ եղած խորունկ տարբերութիւնները, եւ Արեւելեան ու Արեւմտեան բարբառները նետենք մէկ հալոցի մէջ. ի՞նչ առաջ պիտի գայ. անկերպարան միզամած մը, լեզուական խոսնակութիւն մը, ալքիմիական թաղարջուութիւն մը՝ ուրկէ ի հարկէ ոսկի պիտի չստանանք: Աւելին մեղմն ըսենք, նոր լեզու մը՝ անսովոր թէ՛ ժողովուրդին, եւ թէ գրագէտներուն, որուն ուսուցումն ու ընդհանրացումը ապահովու ի՞նչ հեղինակութիւն, ի՞նչ երաշխաւորութիւն պիտի տրուի մեզի՝ մենք չլիտենք եւ չենք կրցած նախատեսել սակաւին:

Իսկ զարով ձուլումի մը՝ որ կատարուի բարեչըման օրէնքով, այդ հետաւոր ապագայի մը դրօն է անշուշտ. եւ այժմէն իսկ (անընթացի բառով) պայմաններ առաջարկել ապարդիւն է բոլորովին: Բարեչըման օրէնքը կը հպատակի ժողովրդական ամբողջ գանադաններ ցնցող մերթ կամաւոր եւ ստէպ անգիտակից շարունակական դէպքերու՝ որոնք ուն առ ուն կուտան կերպարանափոխել այնպիսի անզգամայններ եւ ինքիներէ՝ որոնց վերջնական լուծումը առաջուրէն նախա-

ՄԱՐՄԱՐԱ

ՅՈՒՇԱՏԵՏԻՐ

ԵՐԱԽՏԱՊԱՐՏ

Բայց Հայկազ Գալուստեանը առանձին էր: Ան կրնա՞ր ինձի մօտենալ, առանց իրեն հետ բերելու իր իր լեզուները, Գեղամ Սեւանը, Արսէն Ժանեանը: Ահաւաստիկ հոն են չորսն ալ, ինձմէ քայլ մը անդին, քով քովի: Բանաստեղծ Սալահի Ամիրեան ներկայիս կ'ապրի թէ՛ Լոս Անճելըսի մէջ (*), թէ իմ աշխատանքակիս մէջ: Նաեւ սրտիս ամէնէն խորունկ ու տաքուկ մէկ կէտին վրայ: Կ'ըսեմ, Աստուած առողջութիւն ու արեւոտ օրեր թո՛ղ պարգեւէ անոր, որովհետեւ շատ ստուապեցաւ եւ պիտի ուզէր որ կեանքը հիմա գտնէ քիչ մը փայտէր իրեն: Նոյնը պիտի ըսեմ բանաստեղծ Արսէն Ժանեանի մասին: Ան ալ հիմա կ'ապրի թէ՛ Երեւանի մէջ, եւ թէ հոս, իմ քով, աշխատանքանէս հազիւ թէ մէկ քայլ հեռու: Ան ալ շատ ստուապեցաւ, չկրցաւ տեսնել իր երազներուն իրականացումը, աւելին՝ հոգեհատար դաւակ մըն ալ կորսնցուց: Սալահի Ամիրեան ու Արսէն Ժանեան, իսթանպուլի ծոցէն ու Մուսա Լեբան կողերէն ծնունդ առած այս երկու մշակները, ժամանակաշրջանի մէջ իրարմէ քիչ մը հեռու, բայց ճակատագրի մէջ իրարու աչքբան մօտիկ, հիմա իմ մտքի մէջ կ'ընկերանան երկու լուսահոգիներու՝ Հայկազ Գալուստեանին եւ Գեղամ Սեւանին: Այս չորս գրողները մէկ բանով յաւերժօրէն կապուած պիտի ըլլան իրարու: Չորան ալ մեր քաղաքին մէջ գրական առաջին քայլեր աննկէ վերջ Հայաստանի մէջ ընկալութիւն հաստատեցին տարբեր ու անկարելի ժամանակներու ընթացքին: Բայց անոնք չկրցան գտնել այն ինչ որ կը ցանկային կամ դատած ըլլալ կը կար-

տեսել գրեթէ անկարելի է, հետեւաբար այդ մասին պայմաններ առաջարկելն իսկ անհնար է անպատեհ:

Անուրանալի է որ երկու բարբառներուն մէջ ալ գոյութիւն ունին շատ մը մէկընդմէկէ առաւելութիւններ եւ զեղեցկութիւններ: Մեր կարծիքն է՝ որ երկու կողմի գրագէտներն ալ աշխատին փոխ առնել եւ օգտուիլ այդ զեղեցկութիւններէն: Ատիկա միտիայն պարզ մերձեցում մը առաջ կը բերէ երկու լեզուներուն միջեւ, մերձեցում մը, որ ձուլումի մը առաջ զարի խոսնակութիւնէ հետո ըլլալէ զատ՝ շատ բարեբար, շատ օգտակար ազդեցութիւն կրնայ ունենալ երկու գրականութիւններուն միջեւ: Արեւմտեան աշխարհաբարին: Մեր կարծիքը տարբեր է այդ մասին: Ա. Ա. հարոնեան ուրիշ բան չըրաւ՝ բայց եթէ իր ուսուսայինք մաքրել օտարաբանութենէ եւ ժողովրդամոլութենէ: Արեւմտեան աշխարհաբարին ընդհակառակն չինքն բան մը իւրացնել, որչափ որ կըրցան իւրացնել մեր այժմեան կարգ մը գրողները արեւելեան քաղաքներէ: Ա. Ա. հարոնեանի ամէնէն ուշագրաւ գործը բաներու ճաշակաւոր եւ յարմար ընտրութիւնը եղաւ. դասական բառընտրութիւն մը որ աշխարհաբարէն աւելի, մայր լեզուէն, գրաբարին փոխառութիւն մը կը նշանակէ միայն:

Վերջացնելէ առաջ այս պատասխանն ալ ըսենք թէ երկու բարբառներու, Արեւելեան եւ Արեւմտեան, եւ իրենց ուրոյն գրականութիւններուն հաստատարագոր դուրսութիւնը ոչ մէկ անպատեհութիւն չունենալէ զատ՝ ան հայ ցեղին հոգեհատարութեան զանազան երեսները ցոյց կուտայ, ու անոր այլազան կարողութիւններն ու զեղեցկութիւնները կը պիտի ամառէ: Ի՞նչ անպատեհութիւն կ'ընծայէ Փրանսական ուռճացած լեզուն քով՝ փրօյլնախալ բարբառին եւ գրականութեան գոյութիւնը: Երկու բարբառները արգելք մը չեն՝ որ հայ տարրին երկու հաստատեցնելը զգացումով, իտէալով, հոգեբանութեամբ ներդաշնակ ապրին իրարու հետ: Եւ ո՞չ ապաքէն ամէնէն աւելի զեղեցիկ ներդաշնակութիւնը զանազանութեան մէջ կը յօրինուի:

Ընդհին: Չորան ալ կերպով մը զոհուեցան մարդասիրութեան, մարդիկը սերելու իրենց անպակելի մղումին: Չոհուեցան, քանի որ փոխադարձութիւն չգտան, քանի որ ինչպէս հակասականութիւն կը պատահի շատ անգամ, մարդիկ կարծես չեն սիրեր այն մարդիկը որոնք զիրենք կը սիրեն:

Ասոնցմէ Սալահի Ամիրեան յատուկ տեղ ունի սրտիս մէջ: Իր ահանջը կը խօսի արդեօք սա պահուն Լոս Անճելըսի մէջ, երբ ես հոս, Թարսպիտոյ տանս իմ աշխատանքանիս մէջ քովի կուս կը հրաւիրեմ զինքը եւ բաներ մը կը փոխադրեմ ականջներէն վար: Կը լսե՞ թէ ես ո՛վ վրտէ կեանքիս մէջ քանիներով անգամ ըլլալով երախտապարտութիւն կը յայտնեմ իրեն պարզապէս անոր համար որ ան զիս մղեց, զիս քաղաքները որպէսզի հայերէն գրեմ, պարզապէս անոր համար որ ան հայերէնով հրատարակեց իմ առաջին գրութիւնը:

Ահաւաստիկ պատկեր մը կը կենդանանայ այժմեանս առջեւ: 1946: Ժիշտ քան տարեկանս եմ: Կարծեմ Մայիս ամիս է: Պէտք ունի կողմերը, կամ թերեւս ուրիշ տեղ, լաւ չեմ յիշեր ուր, թատերական կամ գրական հանդէս մը արթնած է: Վեցերորդ կամ եօթներորդ կարգին վրայ նստած ենք երեքով, բանաստեղծ Սալահի Ամիրեան, արձակագիր Վարուժան Աճեմեան եւ ես, որ տակաւին հայերէնով ոչինչ գրած եմ: Ներկայացումը դեռ չէ սկսած: Տարբերակ ժպիտ մը կայ Սալահի Ամիրեանի դէմքին վրայ: Չարսճի ժպիտ մը: Նոյն շարսճի ժպիտով՝ Վարուժան Աճեմեանին դէմքին վրայ: Երկուքը կարծես մեղաւորուած են չես զեւտեր ինչպիսի արարքի մը մէջ: Յետոյ յանկարծ Սալահի Ամիրեան գրապան կամ թերեւս ալ պալատի մը դուռը կը հանէ ամօպիլը մը: Կը հանէ ու կը ծանօթացնէ: «Անի» ամսագրի առաջին թիւն է այս: Դեռ նոր եկած է տպարանէն: Արգարեւ մեկուն կը հոտի, ինչպէս կը հոտէին այդ շրջանի հրատարակութիւնները: Կուտայ որպէսզի թղթատեմ: Ու կը թղթատեմ: Գանի մը էջեր կը դարձնեմ: Յանկարծ աչքբայ խոշոր կը բացուին: Թերեւս ալ կապալքաբար կը դառնամ յուրումն ու վախէս: Հոն իմ անունս տրպուած է: Պատմուածքի մը տակ: «Բառասխալ»: Սալահի Ամիրեանին կը նայեմ հարցական նայուածքով: Ան կը շարունակէ ժպտիլ: Ու կը հասկնամ թէ ինչ պատահած է: Ինչ այդ պատմուածքը թրքերէնէ հայերէնի թարգմանած է դադանօրէն եւ գրական այս ամսաթերթին մէջ տպելով ինձի ըրած է անանկալ մը, որ տակնուվրայ պիտի ընէ կեանքը, նոր էլ մը պիտի բանայ կեանքիս մէջ, իրախորդ ճամբայ մը պիտի դժէ իմ առջեւ, ճամբայ մը որ պիտի անցնի ուրիշ հաղաբար մարտի կեանքին ու սրտին մէջէն ալ: Ի՞նչ դարձանք ու ինչ երջանակութիւն: Եւ ահա անգամ մըն ալ յատակ կերպով կը տեսնեմ այդ տեսարանը: Թատերասրահի աթոռներուն վրայ նստած, ամուր, չորս ձեռքով բռնած եմ գրական նոր ամսաթերթը, որ տպած է իմ առաջին հայերէն պատմուածքը: Ուրիշ թարգմանութեամբ տպուած իմ առաջին հայերէն պատմուածքը: Կը նայեմ այդ պատմուածքին ու կ'ուխտեմ այնուհետեւ գրել մեր մայրենիով:

1946-էն ապրին ինչ որ պիտի տայի հայ գրականութեան, պիտի ըլլար իմ տուրքը Սալահի Ամիրեանին, այդ բոլորին համար պարտական պիտի մնայի Սալահի Ամիրեանին: Այդ թուականէն ապրին, ընտրելով հայերէնը, թերեւս պիտի դատարարուէի քիչ մարդոց կողմէ կարգացուելու ճակատագրին, բայց ատով իսկ թախտապարտ պիտի մնայի Սալահի Ամիրեանին: Թերեւս յատուկապէս տառապանքներ պիտի ունենայի գրչի մարդու ու մասնուրի մարդու կեանքիս մէջ, բայց ատով իսկ երախտապարտ պիտի մնայի Սալահի Ամիրեանին:

Վերջին տասնամեակներու ընթացքին, ես ալ իմ կարգին հարիւրաւոր մարդիկ քաղաքներէ որպէսզի մեր մայրենիով գրեն, հարեւաւոր մարդոց հարեւաւոր գրութիւններն ու պատմուածքները մեր մեծաքանակին թարգմանեցի ու տպեցի: Ատով իսկ երջանակացայ: Ատով իսկ կարծես երջանակացայ: Բան մը շահեցնել մեր գրականութեան:

Չեմ գիտեր թէ այդ հարիւրաւոր մարդիկ ինձի այնքան երախտապարտ մնացին, որքան ես մնացի Սալահի Ամիրեանին նկատմամբ:

Ռ. Հ.

Յունուար 16

(*) Մահացաւ Յունուար 27-ին

ԻՐԱՅԵԼ ԻՒԼԵԱՎԱՆ ԶԵՆՔ ՈՒՆԻ՞

Հ Ա Յ Ա Ս Տ Ա Ն

«ՄՈՍԿՈՒԱ 850»-ի ՀԱՅ ՄՐՑԱՆԱԿԱՒՈՐՆԵՐԸ

Իսրայելի մեկուսարաններին մէկուն մէկ խցիկին մէջ կատարեալ առանձնութեան պայմաններով կ'ապրէր Մորտէճայ վանուհու, 1986-էն ի վեր: Երկու շաբաթը անգամ մը միայն եղբայրը տեսնելու կրնար ունի: Ատկէ դատ անոր տեսած մարդկային զէմքերը իր բանտապահներուն զէմքերն են:

Մորտէճայ որ ծնած է 1954-ին, հիւսիսային զիտուժեան արհեստագէտ է: Այդ պատիժին արժանի նկատուած է, ուրովհետեւ 1986-ին յայտնած է աշխարհին թէ իր երկիրը արժեքավոր ունի: Յայտարարութիւնը բրած է Լոնտոնի մէջ, յուսանկարներով ալ փաստը տալով իր պնդումին: Նոյն օրերուն ան ինկած է սիրային ծովափ մը որ լարած է երկրասարուհի մը, Մոստաբի թելադրութեամբ: Երկուքը խոյս տուած են Իտալիա որ Մորտէճայ առեւանգուած է ու թնկեցուցիչի ազդեցութեան տակ փոխադրուած Իսրայել:

Այդ երկիրն համար ան դաւաճան մըն է. իսկ հիւսիսային ուժի հակառակորդներուն համար հերոս մը: Իր տեղեկութիւններուն տիրացած է 50-ական թուականներուն Ֆրանսայիներուն կողմէ Իսրայելացիներուն համար կառուցուած հիւսիսային հետազոտութեան Տիմոնայի կենտրոնի մէջ ուր ինք կ'աշխատէր: Ոստիկանները անոր հակամարտութիւնը երեւան եկած են 1982-ին, Լիբանոնի պատերազմի որ շատ մը Իսրայելացիներու համար «անօգուտ», «ծաւալապաշտական» պատերազմ էր: 1986-ին չլիման մէջ կը մտնէ «Մընտէյ թայմզ» թերթին հետ որ զինք Լոնտոն կը հրատարակէ: Իր լսածներէն ու յուսանկարներէն մասնագէտներ կը հետեցնեն որ Իսրայել տէր է աշխարհի հիւսիսային 6-րդ զինամթերքին: Իսկ երբ «Մընտէյ Միրըր» թերթը վարկաբեկելու համար իր պաշտօնակիցը, յօդուածով մը որպէս ստախոս կը ներկայացնէ Մորտէճայը, այս վերջինը խուճապի կը մատնուի ու ընկերուհիին հետ կը թռչի Հոնոլոլուի ընկերուհիին վրէժը կը տանի պանդոկ մը որ Մոստաբի մարդկային զինք կը զբոսնեն առանց դժուարութեան:

Ներկայիս անոր ծնողքը որ զինք որդեգրած է, եւ եղբայրը, կը ջանան ազատ արձակել ալ ու վերադարձնել ԱՄՆ: Անոց ուղղած իր նամակներու մէջ Մորտէճայ շատ խիստ արտայայտութիւններ ունի Իսրայելի հասցէին: Չայն կը կոչէ արհաւիրացի պետութիւն մը, աւելցընելով որ թէ եւ ոչ ոք պիտի ընդունի նրան որակում երբ ամբողջ Ամերիկան ալ երկիրը ժողովրդավար կը նկատէ: Լաւագոյն սահմանումը, իր կարծիքով, այն է թէ Իսրայել կրօնական ցեղապաշտ կամ կրօնական ցեղապաշտ սիրոնական

Մոսկուայի 850-ամեակի մրցումներէն մէկուն որուն նախաձեռնած էր Լրագրողներու Միութեան Դաշնակցութիւնը, 11 մրցանակներէն երկուքը շահած են հայաստանցի լրագրողներ: Մոսկուայի մասին յօդուածներու շարքով «Ուրարտու» շաբաթաթերթը եւ «Մոսկուայէն սիրով» հեռատեսիլի հաղորդաշարով Ռոմիկ Կարիկեան ստացած են մետալներ:

Ռ. ՔՈՉԱՐԵԱՆԻ ԱՅՅԸ «ՄԵՐԳԵԼՆԱՆ» ՀԻՄՆԱՐԿԻՆ

Փետրուար 20-ին այցելելով հաշուիչ մեքենաներու հետազոտական Մեթրոլիան հիմնարկը, վարչապետ Ռ. Քոչարեան զրոյց ունեցած է աշխատակիցներուն եւ քանուորներուն հետ: Ան անհրաժեշտ նըկատած է որ արդիւնաբերութեան դարձուցման համար հարկերու եւ ներդրումներու ճիշդ քաղաքականութիւն տարուի: Պատասխանելով հարցումին թէ կարելի է թոյլ տալ նախկին ղեկավարութեան որուն գործն է անտեսութեան ներկայի ծանր վիճակը, հրաժարականներով հանդիս հեռանալ, ստորագրէ Ռ. Քոչարեան ըսած է թէ նոյնիսկ լաւագոյն ղեկավարներ անցքի շրջանին չէին կրնար խնդիրներ չունենալ: «Ուրիշ հարց է որ կարելի էր խնդիրները աւելի մեղմ տարբերակով լուծել եւ տնտեսական կորուստներ քիչ ունենալ»:

Ռ. Քոչարեան ըսած է նաեւ թէ արցախեան շարժումին յաջորդ փուլը Հայաստանի տնտեսական հզորացումն է որ նաեւ Դարարազի հարցին լուծումին լաւագոյն երաշխիքը կ'ըլլայ:

Կաւելցնէ թէ ինք լրտես մը չէ, այլ մէկը որ կ'ուզէ օդն ալ աշխարհին, վերջ տալու հիւսիսային անհակազնելի արշաւին:

Մորտէճայի փաստաբանը կը յուսայ որ 12 տարուան արգելափակումէն ետք ան իր բարի վարքին համար ներումի կ'արժանանայ, ինչ որ սովորութիւն է. թէ եւ ներումը ամբողջովին կախում ունի իշխանութեան արամադրութենէն: Իսկ եղբայրը որ կ'ըսէ թէ բանտարկեալը կորսնցուցած է մտային հաւասարակշռութիւնը, յոյս ունի որ զայն կը փոխանակեն Իսրայելի ի նպաստ գործած լրտեսի մը հետ որ ներկայիս ԱՄՆ բանտարկուած է:

ԳԵՐՄԱՆԱՀԱՅ ՆԱՄԱԿԱՆԻ

Լուսին Մարտիրեան կ'արժանանայ դաշնակի ա. մրցանակին

Յունուար 31-ին Բէօզնի երաժշտական համալսարանի սրահին մէջ տեղի ունեցաւ «Գերմանիոյ պետական երաժշտական մրցոյթը» որուն դաշնակի ճիւղին մէջ առաջին մրցանակին արժանացաւ Բէօզնի Հայ երիտասարդուհի մը՝ Լուսին Մարտիրեան: Այս մրցոյթին կը մասնակցէին եօթանասուն դաշնակահարներ արժանահարուհիներ: Գնահատական յանձնարարները կազմուած էր երաժշտական համալսարաններու եօթը փրոֆէսորներէ, գլխավորութեամբ՝ փրոֆ. Հանս Էլմար Պախի, փրոֆ. Փէթէր Զիթի: Լուսինի յայտագրերը բաղկացած էր երկու կտորներէ. Ռոպէրթ Մուշինսկիի «Ֆանթազի օփ. 26», Ալեկսի Էնէրթիքո, Անտանթէ գոն Էպիլեֆանի, Մաքս Պրոպի Նախիկեղանկ աուս 8 Շիլլերըն, օփ. 83, Անտանթէ գոն մոթօ:

Այս արդիւնքը պէտք է չափազանց բարձր գնահատել, նկատել ունենալով Գերմանիոյ այսպիսի մրցոյթներու բարձր մակարդակը: Մրցանակարարախումբին տեղի պիտի ունենայ Մարտին, ձեռամբ Բէօզնի քաղաքացեալ Նորայր Պարկըրի: Լուսին ծնած է Բէօզնի, աղջիկն է Բէօզնի համալսարանի ճանաչուած արդարաբան Դաշնակի եւ Հայկ Մարտիրեանի: Վեց տարի է ի վեր կը հետեւի Բէօզնի երաժշտանոցի դասընթացներուն, ուսուցչուհի է Ներկայիս կը յաճախէ երկրորդական վարժարան եւ աւարտելէ ետք կը ծրագրէ երաժշտութեան կողմէն՝ ստամբարութեան հետեւիլ:

Լուսին երկու տարի առաջ արժանացաւ նաեւ Գլաշիլի փլիւս մրցոյթի երկրորդ մրցանակին:

Դասական երաժշտութեան կողմէն Լուսին կը մասնակցի նաեւ ազգային կեանքի, անգամ է «Նոր Զայն» նուագախումբին:

Մեր սիրելի Լուսինին կը մաղթենք նորանոր յաջողութիւններ:

ՐԱՖՖԻ ՊԵՏԻԿԵԱՆ

ՍՏԱՅԱՆՔ

ԲՈՒՆ ԱՂՈՒԱՆՔԻ ՀԱՅՆԵՐԷՆ ՎԻՄԱԳՐԵՐԸ ԳԻՐՔ Ա. ՍՍՄՈՒԷԼ ԿՍՐԱՊԵՏԵԱՆ Հ. Հ. Գ. Ա. Ա. «Գիտութիւն» հրատարակչութիւն, Երեւան, 1997

Ե Ր Ո Ւ Ա Ն Դ Օ Տ Ե Ա Ն

ԹԱՂԱԿԱՆԻՆ ԿՆԻԿԸ

ՎԵՊ ՊՈԼՍԱՀԱՅ ԿԵԱՆՔԷ

ԺԹ.

- Յուսակը, Թորոնթ միւր ելաւ:
- Ախպար, աս ի՞նչ խայտառակ մարդիկ են եղեր ա մեր թաղեցիները, պոռոց սարաֆը իր հիւրը սենեակ առաջնորդելով, ա՛լ ուրիշ քան չղտան ընելիք, է՛ն առաջ քեզ ճամբեցին . . . վա՛յ անպիտաններ . . . խաչ որ, երբ լսեցի, խաֆախ թարգմանեալ, կարծես թէ ուղղակի ինձի դէմ բան մը ըրած էին: Ասիկա պարզապէս Մարգար էֆէնտիին կերած խալին է:
- Անպէս է, հաստատեց ուսուցիչը:
- Որովհետեւ իրեն դէմ էիր, վրէժ կը լուծէ կոր:
- Ասանկ խայտառակութիւն կ'ըլլա՞յ:
- Կ'ընեն կոր, ի՞նչ պիտի ընես:
- Ինչ պիտի ընե՞սը ի՞նչ է, անոնց հախէն դալու է: Գիտե՞ս եթէ ես ըսւ տեղը ըլլամ նէ ի՞նչ կ'ընեմ:
- Ի՞նչ կ'ընես, Սիմոն աղա:
- Հիմա պիտի ըսեմ, շատ աղէկ ըրիր

որ եկար, եթէ չզայիր, լուր պիտի զըրկէի եւ կանչել տայի, որովհետեւ ժամանակ կորանցնելու չէ, անմիջապէս գործերու է: Հիմա զիս մտիկ քրէ՛ . . .

— Խօսեցէ՛ք Սիմոն աղա մտիկ կ'ընեմ կոր:

— Անմիջապէս բողբոջալի մը կը գրես, սանկ, հանրապետութեան պէս բան մը, ամա գտուլ:

— Է՛յ, ըսաւ ուսուցիչը, թեթեւ մը ժպտելով:

— Անոր մէջ եղածը չեղածը կը պատմես, կ'ըսես որ թաղեցիներ իր տեսուչէն գոհ է, թէ բոլոր եղածը անձնական թըշնամութեան արդիւնք է, թէ բոլոր թաղը կը բողբոջէ, թէ խնդիրը չուտով կարգադրելու է, որպէս զի թաղին մէջ խոսուած են, եւ թէ հին տեսուչը իր պաշտօնին վրայ չմնայ, իրենց տղաքը օտար դպրոց պիտի զըրկեն, եւ այն: Մոռցայ ընելու որ այդ հանրապետութիւնը թաղեցիներուն բերնէն գրուելու է, եւ զիրը քու զիրը ըլլալու չէ:

— Ի հարկէ այդպէս պէտք է, պատասխանեց թորոնթ ժպտելով:

— Ինձի նայէ՛, ես փորձառու մարդ եմ, իմ խօսքս մտիկ քրէ՛, շուտով այդ հանրապետութիւնը պատրաստ եւ թաղեցիներուն ստորագրելի տուր, հաւատա՛ որ ամէնքն ալ կը ստորագրեն . . . Քեզի ա մէնքն ալ կը սիրեն, ես աղէկ զիտեմ: Այսօրյ ո՛վ որ տեսայ, ցաւ յայտնեց եւ դածին համար:

— Գիտեմ որ այդպէս է:

— Քանի մը հարիւր ստորագրութիւն

հաւաքեցի՞ր մի, գործը եղաւ ըսել է . . . այն ատեն, հանրապետութիւնը ուրիշ ձեւերով կը զրկես Ուսումնական Պորտուգալի . . . Չէ՛, չէ՛, ուղղակի վարչութեան, աւելի աղէկ կ'ըլլայ . . . աս ըսածս ընես ամմա, ես ըսւ աղէկութեանը համար կ'ընեմ կոր . . . մտածեցի մտածեցի, այս միջոցը գտայ . . .

— Արդէն ըրի, պատասխանեց ուսուցիչը:

— Ի՞նչ ըրիր, հարցուց Սիմոն աղա դարմացած:

— Վարչութեան ուղղուած հանրազրուութիւնը պատրաստեցի:

— Ճիշդ իմ բա՞ծ ձեռովս:

— Ճիշդ այնպէս:

— Վա՛յ . . .

— Այս «վա՛յ»ը տեսակ մը սրտմտութիւն կը յայտնէր, Սիմոն աղա կը կարծէր այդ դադափարին մենաշնորհ ունենալ ու զայն մեծանձնութեամբ նուիրել Պարոն Թորոնթի: Իր արժանապատուութիւնը վերաւորուած զգաց քիչ մը, բայց յայտնի չըրաւ:

— Դո՛ւն մտածեցիր, հարցուց:

— Ե՛ս ալ մտածեցի, ուրիշներն ալ այդ խորհուրդը տուին . . . Ինչ որ է, հանրապետութիւնը պատրաստ գրպանս է, կարգա՞մ մտիկ քրէ՛ք:

— Կարգա՞ նայինք:

Ուսուցիչը երկրորդ անգամ ըլլալով հանրապետութեան քաջաւ թողութիւն կարգաց:

— Աղէկ է, ըսա՞ք սարաֆը, երբ ընթերցումը աւարտեց:

— Միայն թէ անակաւին ստորագրուած

ՍԱՆՖՐԱՆՍԻՍԻՐՈ

ՏԵՑՎԻՏՈՐՆ ԼԵՐԱՆ ԽԱԶԸ ՊԱՇՏՈՆԱՊԷՍ ՀԱՅՈՒԹԵԱՆ ՍԵՓԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ԴԱՐՁԱԻ

1998 Յունուար 21-ին, ամերիկահայ 32 քանադակահայ, կրօնական, մշակութային, մարզական եւ քաղաքական կազմակերպութիւններու «Պորհուրդ» իրաւական տէրը դարձաւ ՍանՖրանսիսքոյի Տէյլիտայն Լեբան խաչին, պաշտօնականացնելով 1997 Նոյեմբեր 4-ի ըուէարկութեամբ հաստատուած սեփականութիւնը:

32 կազմակերպութիւնները ներկայացնող «Պորհուրդ»ը ոչ-շահաբեր ընկերակցութիւն մըն է, ստեղծուած Հիւսիսային Կալիֆորնիոյ մէջ, գլխավոր առաջադրանք ունենալով 1915-ի Յեղափոխութեան գոհերուն յուշակոթողի մը կառուցումը:

1990 Յունիս 27-ին, ACLU-ն, Հրեայ-Ամերիկեան Գոնիլէթը, Եկեղեցիին Պետութեան Բաժանումին դորակից Միացեալ Ամերիկացիներու կազմակերպութիւնը դատ բացին ՍանՖրանսիսքոյի քաղաքապետութեան դէմ, առարկելով որ հանրային վայրի մը մէջ խաչ մը հաստատուելու եւ զայն խնամելու արարքը ինքնին հակասահմանադրական է: 1996 Օգոստոս 26-ին ԱՄՆ-ու Զրդ Երջանային Վերաքննիչ Ատեանը հաստատեց, որ ՍանՖրանսիսքոյի Քաղաքապետութեան կողմէ յիշուած խաչի սեփականութիւնը որ չանձնուած մեղանշում կը համարուի Գալիֆորնիոյ Սահմանադրութեան «ոչ-նախընտրական» արամադրութիւններուն: Այլ խօսքով՝ իրաւունք տուաւ դատ բացող կազմակերպութիւններուն, ինչ որ իր կարգին մղեց Քաղաքապետութիւնը, որ 0,38 էջըը տարածութիւն ունեցող խնդրոյ ատրկայ հողամասը ծախու հանէ աճուրդի ճամբով: 1997 Յունիս 21-ին «Պորհուրդ»ը աճուրդը շահեցաւ 26.000 տոլար վճարելով: Առուծարը յետագային հաստատուեցաւ ՍանՖրանսիսքոյի քաղաքացիներուն կողմէ, 1997 Նոյեմբեր 4-ի ըուէարկութեամբ եւ 68,38% համեմատութեամբ:

103 ոտք բարձրութիւն ունեցող Տէյլիտայն Լեբան խաչը կառուցուած է 1934-ին, 1000 ոտք բարձրութեամբ լեբան վրայ, շրջապատուած՝ 40 էջըը տարածութեամբ դրօսադիւղով: Միացեալ Նահանգներու ամէնէն բարձր խաչն է: Քաղաքի պատկան իշխանութեան կողմէ պատմաբար վայր հռչակուած խաչը ազգային թէ տեղական մակարդակներու վրայ մեծ նշանակութիւն ունեցող կոթող մըն է, որուն բացումին աւելի քան յիսուն հազար հողի ներկայ դատուած է:

«Պիտի պահպանեց այս խաչը, ոչ միայն իբրեւ ՍանՖրանսիսքոյ քաղաքի պատմաբար կոթող, այլ նաեւ իբրեւ յուշակոթող Հայ Նահատակներու յիշատակին», յայտարարած է Արիս Եպիսկոպոս Երիվանեան, կալուածագրերու փոխանցման աւարտին, «Պորհուրդ»ի անհամարներու եւ պաշտօնատարներու ներկայութեան: Ան աւելցուցած է, որ «ՍանՖրանսիսքոյիցիներու կամը կորստուած է. իսկ կանգուն պիտի մնայ իբրեւ խորհրդանիշ քաղաքի հանդուրժողութեան, ինչպէս նաեւ յիշեցումի աղբիւր Հայոց պատմութեան»:

Պորհուրդի անդամներն են՝ Արիս Եպիսկոպոս Երիվանեան (նախագահ), տեքսթոր Գրիգոր Սողիկեան, Կորին Հայրապետեան, Տիլին Ռուպի Սանոյեան - Քուէֆըր, Էտուրտ Աւանեան, Արչի Ալիկեան, Գէորգ Կարապետեան, վեր-Սիլի Մունչերեան եւ Երուարդ Մարքը-Լեան: «Պորհուրդ»ի փաստաբանն է Փօլ Թորսարգիսեան:

Չէ՛, դիտել տուաւ ուսուցիչը:

— Ի՞նչ ես կեցիք ուրեմն, գուցէ Սիմոն աղա, ստորագրել ըստ՞ս . . . Ժամանակ մի անցրեր աղա, շուտ գործը տես:

— Այսօր պատրաստեցի եւ անմիջապէս գործի սկսայ, արդէն ճիշդ ատոր համար հոս եկած եմ:

— Ի՞նչ բանի համար:

ՀՐԱՒԷՐ ԱՌՆՈՒՎԻԼ ԼԷՎՈՆԷՍԻ ԵՒ ՓԱՐԻԶԵԱՆ ՇՐՋԱՆԻ ՀՈԳԵՒՈՐ ՄԵՐ ԶԱՒԱԿՆԵՐՈՒՆ

Սերբերի մեր, Սրբի պարտք կը զգանք ձեր բարեացակամ ուշադրությունը հրահրել՝ դէպի Փարիզեան Շրջանի մեր Տաճարներէն՝ Առնուվիլ - 15 - Կոնէսի վարազայ Սուրբ Խաչ Հայաստանեայց Եկեղեցին:

Կարգալով Փարիզեան Շրջանին մեր Եկեղեցւոյ Պատմութեան էջերէն՝ կը նըկատենք. -

«... Եռյեմբեր 3, 1932-ին, Փարիզահայերն ամբողջ տոնական հանդերձ գգնեցան, բացառիկ խնդրեալով, բազմութեամբ հաւաքուած՝ Առնուվիլ - 15 - Կոնէսի 31/33 Սէն Ժիւսք փողոցը, շրջապատած են վառարանային Արքեպիսկոպոսիտան մ. Երկրպագութեամբ կը հետեւին իրենց՝ ժողովուրդի բարեպաշտական նախաձեռնումով ու Արմենակ Համբարձումեանի գլխաւոր բարերարութեամբ իրագործուած՝ նորակառոյց՝ վարազայ Սուրբ Խաչ Եկեղեցւոյն Օծման: Յնձուրթուն է: Ամէնքն ալ, ի խորաց սրտի, «Գոհութեամբ Փառատութիւն կը նուագեն»... «Թագաւոր Երկնաւոր, զԵկեղեցի Բո անշարժ պահեալ...»:

Արգարեւ, աւելի քան 65 տարիներու ներկայութիւն է եւ ԿԵԱՆԻՎՎ ԿԵԱՆՈՒՎԻԼ շրջանին մէջ՝ վարազայ Սուրբ Խաչ Եկեղեցին: Ան եղած է ու կը մնայ՝ բոլորապէս հողատիրութեան եւ խնամքին առարկան՝ մեր ժողովուրդի հոգեւոր զաւակներուն, հոգեւոր հովիւներուն, Հոգաբարձութեան, հոգեւոր սպասաւորներուն եւ բարեպաշտ հաւատացեալներուն, որոնք իրենց ծառայական մատուցմամբ՝ վառ կը պահեն Եկեղեցին, Երախտագիտական ապրումներովն զանոնք կանխողներու գործին:

Արդ, իր կառուցման օրէն ցայսօր՝ Եկեղեցւոյ Շէնքը պարբերական մասնակի նորոգութիւններ կրած է, իսկ ներկայիս, անմիջական ներքին վերանորոգութիւն մը զարձած է կենսական:

Նորոգութեան եւ ներքին բարեկարգման այլ աշխատանքները սահմանաւորուած են Եկեղեցւոյ պատասխանատուներուն կողմէ եւ նախատեսուած է շուրջ 270.000 Փրանքի ծախք մը:

Ինչպէս միշտ, այս անգամ եւս կը վըստահինք մեր ժողովուրդի բարի կամեցողութեան ու սրտագին կողմնակցութեան, որպէս զի բարեպաշտական ապրումներով եւ բացառիկ նուէրներով օժտուածներն այս ծախքին արգարացման:

Շրջանի Հոգեւոր Հովիւը՝ Արժանապատիւ Տ. Մեսրոպ Ա. Քհնյ. Ժամկոչեանն ու վարազայ Ս. Խաչ Եկեղեցւոյն Հոգաբարձութիւնն լիազօրուած են, մեր անունով, ի հարկին անձամբ զիմել Ձեզ այլ նպատակաւ՝ հանգանակելով նուէրները:

«Եկեղեցւոյ շինարարութեան» լիազօրութեամբ եւ փութով, որպէս զի «Եկեղեցին անշարժ մնայ»՝ ըստ օրինակին Օծման օրուան յանձնառու աշխատանքին:

Սպասելով Ձեզ՝ ծառայակից դառնալու, Մնաճ Ողջոյնիւ սիրոյ օրհնութեամբ՝ Աղօթարար՝ ԳԻՏ ԱՐԳ. ՆԱԳՎԱՇԵԱՆ Կարգալիսական Պատուիրակ Երպայի Առաջնորդ Հայագ Փարիզի

(Շար. Ա. Էջէն)

զէմ են Անդրիա եւ Ամբրիկա: Խորքին մէջ նման բանակէ մը անհրաժեշտ ալ է՝ որպէս վաւերացում եղած կարգադրութեան, բայց քաղաքական դեմքի վրայ փոփոխութիւն կը նկատուի:

Յիճէլ ԳԱՍԹՐՈ վերնորոգեցաւ հինգ տարուան համար: Խորհրդարանի աշխատանքներու եւ իր վերնորոգութեան աւարտին, ըստ սովորութեան Գասթրո 7 Ժամ 15 վայրկեան տեսող ճառ մը խօսած է: 71 տարեկան, Լիտոր Մաքսիմօն 39 տարի է Գուպան կը վարէ եւ 1976-էն ի վեր պաշտօնակալն նախագահն է: Երկրին մէջ, ըսած է որ անորոշութիւն օրէնք մը կը պարտադրէ որ մերկայց փոփոխութիւն ըլլայ, քանի մարդիկ դատապարտուած են անհետանալու, բայց, շեշտած է ծիծաղելի պիտի ըլլար կարծել որ իր վախճանը ընկերակցութեան վախճանը պիտի նշանակէր Գուպայի մէջ:

ՎՐԱՍՏԱՆ առեւտրուած ՄԱԿ-ի 4 դէ-

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑՈՒՄՆԵՐՈՒ Ե. ՇԱՐՔ

կարգադրութեամբ՝ Համազգային «Դիմակ» Թատերախումբի

Հայ Թատրոնի ընկերակցութեան ղեկավար՝ ԱՐԲԻ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ

կը ներկայացնեն՝ ԹԻԿԱՏԻՆՅԻՆ

ԻՐ ԹԱՏՐՈՆԸ

«Դէպի Արտասահման»

«Կուրիկն ու վարժապետը»

Կիրակի, Մարտ 1, Ժամը 16-ին Ալէք Մանուկեան Մշակութային Կեդրոնը

118, rue de Courcelles, 75017 PARIS

ՎԱՊՈՅ ԽԱԶ

ԽՆՉՈՅՔ

Կապույտ Խաչի Պուրվար Օտտոյի Լէօլա Սատուի մասնաճիւղը կարգադրած է Բարեկենդանի տօնի առթիւ խնջոյք մը՝ Կիրակի Մարտ 1, Ժամը 15-ին C. A. Q. - Bd Denis Papin, Marseille 15^e սրահին մէջ խաչուհիներու կողմէ պատրաստուած անուշեղէնով հիւրասիրութեամբ:

ՄԵՍ-ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐ

Կապույտ Խաչ Մարտի 1 - Մէն - Ժերոմ - Զաւօ Շանթ մասնաճիւղ Փետրուար 28, Շաբաթ, Ժամը 12-30 Թաղիս մեծ մայրերն ու մեծ հայրերը կը հիւրասիրուին վարչութեանն ընկերուհիներուն կողմէ պատրաստուած համեղ ճաշերով եւ հայկական ջերմ մթնոլորտով 32, av. St. Jérôme C.A.Q.ի սրահին մէջ

Séjours d'été

RECHERCHE

La Croix Bleue des Arméniens de France recherche pour ses séjours des mois de juillet et août 1998 pour son centre de vacances de Bellefontaine et son camp itinérant :

- Directeurs diplômés BAFD;
• Animateurs diplômés BAFA;
• Assistants sanitaires (médecin ou infirmier en 2e année);
• Economes;
• Cuisinières.
Ecrire à : C.B.A.F. - Conseil d'Administration 17, rue Bleue, 75009 PARIS.

ՎԱՐԱԳԱՅ Ս. ԽԱԶ ԱՐՆՈՒՎԻԼ

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ներկայիս Առնուվիլի եւ Շրջանի մեր հողերը զաւակներուն ի տեղեկութիւն կը յայտնենք թէ Առնուվիլ - 15 - Կոնէսի վարազայ Սուրբ Խաչ Եկեղեցւոյ մէջ Պաշտամունք տեղի պիտի չունենայ մինչեւ Մարտ 31:

Շուրջ միամսեայ այլ ժամանակաշրջանին՝ Տաճարին անմիջական ստիպողական դարձած հիմնական վերանորոգման աշխատանքները (նեղի, ամրացում, բարեկարգում) պիտի կատարուին:

Կապույտ Խաչի հողերը զաւակներու ողջմտութեան այս առժամեայ անպատեհութեան համար:

Մինչ այլ, մեր ծխակահներէն կը խնդրենք, իրենց հողերը կարիքներուն համար զիմել հողերը հովիւ՝ Մեսրոպ Ա. Քահանայ Ժամկոչեանին հեռաձայնով օրուան մէջ՝ 01-43-59-67-03 թիւին, իսկ երեկոնները Ժամը 18-էն սկսեալ՝ 01-39-85-28-77 թիւին:

ՀՈԳԵՒՈՐ ՀՈՎԻԻ ԵՒ ՀՈԳԱԲԱՐՉՈՒԹԻՒՆ ԱՌՆՈՒՎԻԼՎԱՐԱԳԱՅ Ս. ԽԱԶ ԵԿԵՂԵՑՈՒՅՑ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապույտ Խաչի Շրջ. վարչութիւնը շրջանակաւորութեամբ ստացած է 2500 Ֆր. Տէր եւ Տիկին Անանիկ Անանեանէ եւ 8000 Ֆրանք Հայտընէն - Ֆրանս ՍԱՐԼԷՆ (Պ. Պաղարիկեան)

A L'OCCASION DE SON 10EME ANNIVERSAIRE L'ASSOCIATION CULTURELLE « N A R E G » organise son GRAND BAL ANNUEL au Casino d'Enghien-les-Bains «Espace et Prestige» - Salon La Pergola LE 7 MARS DINER DANSANT animé par l'Orchestre «ANI» Avec l'aimable participation de Nareg DOURIAN Attractions • Surprises • Rencontres jeunes • Cocktail à partir de 20 heures 30 Musique et danse jusqu'à l'aube! - Participation aux frais: 300 F. - Entrée jeunes à partir de 23h. Réservations au : 01. 34. 12. 84. 45 & 01. 39. 89. 63. 06 - P a r k i n g -

ՊՍՆՔԻ ԱՒԱՆԻՍԿԱՆ ՃԱՇ

Փարիզի Ս. Յովհաննէս - Մկրտիչ Մայր Տաճարին Տիկնանց Յանձնախումբին կողմակերպութեամբ, Պախի Սիրոյ Աւանդակաւ ճաշը տեղի կ'ունենայ Կիրակի, Մարտ 15-ին, յաւարտ պատարագի, Նուրհան Ֆրէնկեան սրահին մէջ,

15, rue Jean-Goujon, 75008 PARIS Խօսք՝ Պահպանութեան աւանդութեան մասին եւ պատշաճ զեղարուեստական յայտադիր:

Ծախքերու մասնակցութիւն՝ Տոմսերը ապահովել հեռաձայնով հետեւալ թիւերուն՝ 01-43-59-67-03 01-46-62-01-29 01-43-70-47-31 եւ 01-43-75-78-44

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Սուրբ Ծնունդի առթիւ, Ս. Յովհաննէս - Մկրտիչ Մայր Տաճարի հողաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է իւրազինի հետեւեալ նուէրները:-

- Տէր եւ Տիկին Ժան Տաղէսեան 200, Տէր եւ Տիկին Հէրպէ Նալպան 120, Պր. Արամազը Դանիէլեան, Տէր եւ Տիկին Շառլ Թաճեան 200-ական Ֆր., Պր. Ժազ Զուհանեան 100, Տէր եւ Տիկին Ալպէր Ծահինեան 200, Տէր եւ Տիկին Արթիւր Արեան 300, Տիկին Ազնիւ Պաղարիկեան 200, Տիկին Անն Փաստրմանեան 100, Տէր եւ Տիկին Պետրոս Տէր - Մոլսէսեան 200, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Ճուրճեան 30, Տիկին Մարի Պողոսեան 100, Տէր եւ Տիկին Կրէկուար Տիրեան 300, Պր. Յակոբ Սահեան 200, Տէր եւ Տիկին Երէմեան 100, Տիկին Աղանի Ճուրճեան 50, Տէր եւ Տիկին Վ. Փախազեան 500, Պր. Ժան Պըչաքեան, Պր. Փաթրիկ վարդանեան 50-ական Ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Բաուլ Գաղանեան 300, Տէր եւ Տիկին Պետրոս Արզապեան 100, Պր. Ալեքսանդր Ակորոֆ 150, Տիկին Վերդին Պողոսեան 300, Պր. Գէորգ Մօրուքեան 150, Տէր եւ Տիկին Ալէն Համբարձումեան 200, Տիկին Մարիամ վարդան 50, Խօզէրպէրեան ընտանիք 50, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Համբարձումեան, Տիկին Մարի Բիւրքեան 500-ական Ֆր., Սարգիս Քէչիեան 100, Արփան Ընկերութիւն 2500, Տէր եւ Տիկին Խանթէմուրեան 300, Տիկին Ժազ Գանթարեան 250, Բժիշկ Հրաչիկ Մարգարեան 200, Տէր եւ Տիկին Ժազ Գաղազեան, Պր. Եղուարդ Պիւքիւճեան 100-ական Ֆր., Պր. Կարապետ Խաչատուրեան 150, Պր. Կարո Փասթրմանեան 500, Պր. Օնիկ Գրիգորեան 50, Պր. Մեսրոպ Մարթայեան, Տէր եւ Տիկին Գամէր Գոչեան 200-ական Ֆրանք, Տիկին Մարի Կերակեան 500 Ֆրանք:

(Շար.) Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH» 83, rue d'Hauteville, 75010 Paris SIRET : 571 027 317 000 15 Commission paritaire : N° 55935

SABERATOYAGES EVANVOYAGES PARIS-EREVAN-PARIS VOLS HEBDOMADAIRES ASSISTANCE A L'AÉROPORT ORGANISATION D'ACCUEIL ET DE TRANSFERT RÉSERVATION D'HÔTEL LOCATION DE VOITURE AVEC CHAUFFEUR EXCURSIONS GUIDÉES VOYAGES ORGANISÉS EN GROUPE PRIX PARIS-EREVAN-PARIS À PARTIR DE 3950 F RENSEIGNEMENTS ET RÉSERVATIONS SUR SIMPLE APPEL SERVICE FRET PARIS-EREVAN SABERATOYAGES 19, RUE ST. ROCH - 75001 PARIS TEL 01 42 96 10 10 - FAX 01 42 96 18 77 SEVAN VOYAGES 48, COURS DE LA LIBERTÉ - 69003 LYON TEL 04 78 60 13 66 - FAX 04 78 60 92 26 EREVAN 37, RUE HANRABEDOUTIAN - EREVAN 10 EN COLLABORATION AVEC ARMENIAN AIRLINES A votre service pour toutes destinations dans le monde!

ԵՐԵՒԱՆ

ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆ

ՆԱԽՕՐԵԱԿԻՆ

ՀԱՂԲԵՐ ԶԱՆ, ՑԱՆԻՎ ՏԱՆԵՄ ՈՐ ԿՈՂՄԵՆ ԵՍ ԳԵՐԱԴԱՍՈՒՄ»

ԵՐԵՒԱՆ — («Յառաջ», Փետր. 27). — Վերջին ձիերը եկած է շաբաթ մը առաջ, եւ կարծես թէ այլեւս պիտի չկրկնուի, բացառելով «պատախ ուշերուն» ներկայացուցիչը — ինչպէս ժողովուրդը կը կոչէ — Մարտի վերջերուն: Մասինք անընդհատ ամպերու ետեւն է գոլորշացումի հետեւնը, մինչ սառույցը սկսած է հալել ու օրուան ընթացքին գերոյն վար ջերմաստիճաններ տիրել: Հետաքրքրական է տեսնել, որ գարնանային շունչ մը կը թեւածէ փողոցներու մէջ, յատկապէս երեւոտ աստղերուն ներկայութեամբ: Բարձրաբար կը շարունակէ մտալ հսկայ խանութ մը: Գետնուղի բոլոր կայանները լեցուն են տարբեր տեսակի վաճառատեղաններով, ուր կարելի է գտնել «Թիթանիք»ի սուսերէն ամբողջական տեսերիզէն (որ արդէն լոյս տեսած է նախքան ժայռէն — նին առաջին ցուցադրութիւնը... Ամերիկայի մէջ) մինչեւ... Ընդ որում: Միայն թէ դրամ ունենաք: Պատկերը կը կրկնուի ամէն փողոցի մէջ, զբոս չհաշուած շաբաթավերջի անշրջանցելի վերին-ստի-ի (Շուկայ) հմայքը:

Ամէն տեղ, նրեւը բնականաբար յառաջիկայ ընտրութիւններն են: Ամէն օր կարելի է հանդիպել ամէնէն տարբեր, յաճախ իրերամերթ տեսութիւններու եւ վերլուծումներու: Մինչ զրուցողները չեն համաձայնիր Լեւոն Տէր — Պետրոսեանի հրատարականի հանդամանքներուն վրայ (էս տէրք, թաւշայ յեղափոխութիւն, սահմանադրական քայլ...): Հանրահասարակութիւնը կը շարունակուի, եւ խոստումներ կը բաժնուին ալ ու ձախ:

Իրահակեան եւ Տէրեան փողոցներու անկիւնը, հետեւեալ խօսակցութիւնը: — Աղբեր ջան, ցաւը տանեմ, ո՞ր կողմն ես գերազանցում:

— Բա այն սառ, թէ, ի՞նչ ես նախընտրում: Սոցիալիզմ, թէ ներկայ վիճակը: — Չէ, սոցիալիզմ չէ:

— Մենք այլեւս զոյգ ենք «պարոն» ներք: Թող էլի գան ընկերները, որոնք մեզ տարան դէպի ոսկեգար: Ո՞վ կերտեց Ակադեմիան, ո՞վ թոյլ տուց մեզ լաւ ապրել: Վերջը Սերգէյ Բաղդասարի նախընտրական պաշտօնի այս թուրքիկը եւ մի հատ կարգալ:

Ազգայնացում սեփականացած մեծ ընկերութիւններու, աշխատավարձերու յաւելում երկու նուազով, պետական ուսման ձրի կիրարկում, անվճար նախնիութի մատակարարում գիւղացիութեան... ցանկը չորս էլ ունի, եւ միայն նշուած է ընկերա — անտեսական բաժինը: Ու թէ եւ կառավարչի պահպանել սեփականը պետական կողմին, Հայաստանի կացութեան թիկուղ եւ հետեւի ծանօթ անձը գիտէ, որ կը պակսին նրեւորները նման արմատական վերափոխումի: Սակայն, շատեր հակամէտ են հաստատուն նման առաջարկներու գիտաց: Նաեւ պիտի վարանին դէմ յանդիման գալով երեք այլընտրանքներու: — Կ. Դեմիրճեան, Ս. Բաղդասար, Ա. Սարգսեան:

Ինչպէս կը բացատրուի «կարօտախոր» Շուրջ վեց տարի առաջ, 1992 — 93 սարսափելի ձմեռն սկիզբը, բանաստեղծ Համօ Մահեան յայտարարած էր հարցազրույցի մը ընթացքին, ակնարկելով Լեւոն Տէր — Պետրոսեանին. — «Ասիլ եմ նաեւ, որ ցաւակցում եմ իրեն ընտրուելու դէպքում, որովհետեւ երաշտն ու կարկուտն էլ լինեն

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՎՐԹԷՆՓՐԷՍ

(Փետրուար 26 / 27)

ԵՐԿՈՒ ՄԱՐԶՊԵՏՆԵՐՈՒ ՊԱՇՏՕՆԻՆ ՎԵՐՋ ՏՐՈՒԱԾ

Կառավարութեան Փետրուար 26-ի նիստին որոշն նախադասած է Ռ. Գոչարեան, որոշուած է Արմաւիրի եւ Արագածոտնի մարզպետներ՝ Մեղրակ Յովհաննիսեանի ու Հրաչեայ Գրիգորեանի պաշտօններուն վերջ տալ:

**

Կ. ԶԱՏՈՒԼԻՆ՝

«ՄԻԱՅՆ Ռ. ԳՈՉԱՐԵԱՆ ԿԸ ՄԻԱՌՈՐԷ ՀԱՅ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆԸ»

ՀԱՊ — Երկիրներու հիմնարկի անօրէն Կ. Զատուլին Փետրուար 25-ին լրագրողներուն հետ հանդիպումի մը իրենցով Հայաստան ու Դարբասը կատարած այցելի մասին, ըսած է թէ առաւել բարձր է Ռ. Գոչարեանի ընտրուելու հաւանականութիւնը, որովհետեւ ան այն դէպքն է որ կրնայ միաւորել հայ հասարակութիւնը: Զատուլին ըսած է թէ Կ. Դեմիրճեանի թեկնածութիւնը ամէնէն աւելի կը վնասէ Մ. Բաղդասարի ու Վ. Մանուկեանի ջոկաներուն, իսկ ամէնէն քիչը՝ Ռ. Գոչարեանին: Ինչ կը վերաբերի այս վերջինին, ան շատերուն հաճելի չէ, կ'ըսէ որս զիւսուսողէս, այն պատճառով որ կոչու զեկավար է ու անոր կը կապուի պատերազմէն ետք Դարբասը համեմատական բարգաւաճումը: Ասոնցմէ զատ, Զատուլին ըսած է. «Ինչպէս Ռ. Գոչարեան, Հայաստանի ալրոզը դեկալարութիւնն ալ չի փափաքի միջազգային համարութեան հետ յարաբերութիւններ տկարացնել ու հասկարելու է Ռուսաստանի դէքը: Մեծ պէտք է միշտ երկխօսութեան մէջ գտնուիմք Հայաստանի դեկալարութեան հետ, որպէսզի մեր բնական եւ միակ դաշնակիցը՝ Հայաստանի շահերը չտուժեն Ղալաբաղի հարցին լուծումին ընթացքին»:

Ան ըսած է նաեւ թէ Ռուսաստանի որոշ ուժեր «նախագահի շրջանակէն չլինողները» սկսած են կապել հաստատել Կ. Դեմիրճեանի հետ, մինչդեռ ընտրութեան նախորդող այս շրջանին աւելի ուղղամիտ

մեր դժբախտութեան պատճառը իրեն եմք մեղադրելու» (Հայաստանի Հանրապետութիւն, 1992, Դեկտեմբեր 24): Եւ այդպէս ալ կը պատահի այսօր. — «Լեւոնը սաղ երկիրը բանդեց» խօսքը յաճախելի կը լսուի հոս ու հոն: Ու թէ եւ պատմութեան անհաւո զատաւաններն կը սպասէ 1991 — 1997 ժամանակաշրջանը, փաստացի իրողութիւն է որ մտաբաններու կարելի է հանդիպել բաւական թիւով, եւ որ մտաւորականներ ստիպուած են մինչեւ չորս տեղ աշխատել, պարզապէս վերադրելու համար: Եւ եթէ վերջին օրերուն կը հանդիպելը բացառապէս հակապատմական յայտարարութեան մը, Սերգէյ Բաղդասարի կողմէ, թէ «կամուխիզմն ու Հայրենիքը կոչու են», արդէն կարելի է տեսնել պատկերին ամբողջութիւնը:

Հարցախոյզները երբեք ամբողջական պատկեր մը չեն տար, մասնաւոր Հայաստանի իրականութեան մը, Սերգէյ Բաղդասարի վերջին օրերուն կատարուած «սոցիոլոգիական հարցում»ի մը համաձայն, Ռ. Գոչարեան ունի ջոկաներու 37%-ը, Կարէն Դեմիրճեան 20%, իսկ Վազգէն Մանուկեան 15%:

Տեսնենք յաջորդ շաբաթներու իրազարուածութիւնները:

ՔՂԹԱԿԻՑ

ԹՈՒՐԲ ՄԱՄՈՒԼ

ԹՈՒՐԳԻՈՅ ՅԱՆՑԱՆՔԻ ԲԱԺԻՆԸ

Լ. ՏԵՐ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ ՀՐԱԺԱՐԱԿԱՆԻՆ ՄԷՋ

«Այսօր» Փետրուարի 20-ի թիւով քաղաք մը կ'ընէ թուրք մամուլի անուններէն որոնք Անդարայի կը վերադրեն յանցանքի բաժին մը, Հայաստանի նախագահին հրատարականին մէջ: Յանցանքը կը կայանայ Թուրքիոյ ուղղութեամբ Լեւոն Տէր — Պետրոսեանի վարած մեղմ քաղաքականութեան շնորհաւերու յամառութեան մէջ որ Անդարայի հետապնդած գիծը եղաւ Հայաստանի անկախութենէն ի վեր:

Այսպէս, Թուրք լրագրողներ զանազան թերթերու մէջ շեշտած են թէ Լ. Տէր — Պետրոսեանի հաշտարար քաղաքականութիւնը անպատասխան ճակատ Անդարայի ընդհանգր կը ջննդատեն, աւելցնելով որ պատասխանատուութեան բաժին մը ունի ան երբ ներկայիս Հայաստանի իշխանութիւնը շատ հաւանաբար պիտի անցնի «Թուրքի քլամի Դաշնակցութեան» եւ «քաղկեդոն խումբէն» մէկուց որ տարբեր չէ ԱՍԱԼ-ի շարքայիններէն: Լըրագրողներէն Հ. Ուլուէնկին («Հիւրքի-յէք», Փետրուար 14) մինչեւ իսկ գրած է թէ Թուրքիա Հայաստան — Թուրքիա սահմանային անցքը չբանալու եւ Հայաստանի հետ առեւտրական յարաբերութիւնները

պէտք է վարուիլ եւ հոս խնդիրը Ռ. Գոչարեանի բացայայտ գորակցութիւնը չէ:

**

ՀՀՇ ՈՉ ՄԷՋ ԹԵԿՆԱԾՈՒԹԻ ԶՕՐԱՎԻԳ Է

Վարչութեան Փետրուար 26-ի նիստին ՀՀՇ որոշած է թեկնածուներէն ոչ մէկը պաշտպանել: Վարչութեան նախագահ Վ. Սիրադեղեան շեշտած է խորհրդարանին «Հանրապետութիւն» խմբակցութեան աշխատանքը աշխուժացնելու անհրաժեշտութիւնը: Ըսուած է նաեւ թէ «Հայք» պաշտպանութիւնը աւելի ազատական — ժողովրդավարական գիծ մը պէտք է ունենայ:

**

ԲՆՈՒՐ ՓԱՇՏՅԱՆ ՆԵՐՈՒՄԻ ԱՐՃԱՆԱՑՄԾ

Փետրուար 24-ին Ռ. Գոչարեանի հրամանագրով ներում շնորհուած է ըմբռնող աշխարհի եւ Եւրոպայի բազմիցս ախոյեան Բ. Փաշայեանի: Ներումի խնդրանքով դիմած էին մարզական բազմաթիւ կազմակերպութիւններ: Ըմբռնող երկու տարի առաջ խմբակով մը մեղադրուած էր յանցագործութեամբ ու վեց տարի բանտարկութեան պատասպարուած:

**

ՌԱԿ-Ը ԶՕՐԱՎԻԳ Է Ռ. ԳՈՉԱՐԵԱՆԻՆ

Ռամկավար Ազատական Կուսակցութիւնը յայտարարութեամբ մը գորակցութիւն յայտնած է Ռ. Գոչարեանի թեկնածութեան: Ըսուած է որ անոր ընտրութիւնը զբաւան ազդեցութիւն կ'ունենայ Դարբասը հարցին կարգաւորման վրայ:

**

Հ.Յ.Դ.Ի ՀԱՆՐԱՎԱՍԻՐԸ ՓԵՏՐՈՒՄ 26-ԻՆ, ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՀՐԱ- ՊԱՐԱԿԸ ՍԵՂԻ ՈՒՆԵՑԱԾ Է ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ

(Շաբ. ր. Գ. Էջ)

չլարգացնելու իր ընթացքով պատասխանատու է ողջմտութեան խորհրդանիշ Լ. Տէր — Պետրոսեանի հրատարականին ու որպէս այդ պէտք է զիւսուսողներուն լուրջ ինքնաքննադատութեան մը ձեռնարկէ:

Է. Քաղբան (Կիրակիի թերթ) Կովկասի ամէնէն մտաւորական նախագահը նկատուելով Լ. Տէր — Պետրոսեանը, կը գրէ թէ ան աղբասէր վրայով հանդերձ, ոչ մէկ զիջում կատարած էր ցեղապաշտ ազգայնամոլներուն, արդէն էր Սատմանագրութեան մէջ տեղ տալու ցեղապանութեան օրուան, պնդած էր թէ Դարբասը միացումը կարելի չէ, եւ այն: Լըրագրողը կ'ըսէ թէ հակառակ այս բոլորին, Թուրքիա ոչ իսկ ամենափոքր ժեպ մը ըրաւ ու այդ ընթացքով Ռուսերուն եւ Դաշնակցութեան հայցին իւր քանց: Քաղբան կ'աւելցնէ թէ ոչ չէ, այսուհանդերձ, եւ կարելի է առաջին քայլով մը բանալ սահմանային անցքերէն մէկը, ապա Արտաքին նախարարութեան պատուիրակութիւն մը դրկել Երեւան: Երբորը հանգրուանին ալ Տրապիզոնի նաւահանգիստը կարելի է շահարկել որ 1990-ին Իրանի կապուած յոյսերով ընդլայնուած էր ու մինչեւ այսօր կատարեալ անդործութեան մասնըւած կը մնայ:

Նոյնիմաստ գրութեան մը հեղինակ է նախկին դեսպան Ճ. Տունա («Լիպիթալ հայեագէ», Փետրուար 17). Երեւանէն երկարած ձիթէնի ճիւղին միշտ դաւադանով տրուած պատասխանը, դեսպանին համոզումով, կրնայ միայն Թուրքիոյ շուրջ ամբացնել ոչ բարեկամական օգակը:

ՏՆՐՈՒՆԻ

ԱԼԻՍ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆ

Փետրուար 23-ին, Մոսկովայի Հանրապետական Տան մէջ իր մահկանացուն կընթած է զաղութիւն հին դէմքերէն՝ Ալիս Պարթեւեան, այրին ծանօթ երաժիշտ եւ խմբավար Արա Պարթեւեանի:

Ողբացեալը ծնած էր Պոլիս, 1907-ին, աշակերտած է Խասեան վարժարանը, հուսկ Փարիզ փոխադրուած, ուր հետեւած էր Ժազ Թիպոյի ջութակի դասընթացներուն:

1934-ին կ'ամուսնանար Արա Պարթեւեանի հետ եւ տարիներու երկաշունքի ըլլալ անոր դեկալարած նուազախումբերուն թէ Փրանսական նուագախումբերու մէջ, վարած է ջութակահարի ասպարէզ մը: Ծանօթ դէմք մըն էր հայկական գեղարուեստական երբեմնի յայտագրերուն:

Վերջին տարիներուն, տարիքի բերմամբ փոխադրուած էր Հանգստեան Տուն ուր կը կնքէ իր մահկանացուն, քիչ մըն ալ մոռցուած շատերէ:

Յուզարկաւորութեան մանրամասնութիւնները տես՝ 4-րդ էջ:

Վ Ա Ղ Ը՝

«ՅԱՌԱՂ-ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵԱՑ»

Վաղը լոյս կը տեսնէ «Յառաջ միտք եւ արուեստ»ի նոր (235) թիւը ամբողջութեամբ նուիրուած Արթուր Ազատովի աւոր ծննդեան 90-ամեակին առթիւ, հետեւեալ բովանդակութեամբ. —

Եւ ֆրանսացի չեմ Ա. ԱՂԱՄՈՎ
A et sur Armen Lubin A. ADAMOV
Մանուկը, վերելակն ու
ապաւանտեալները Ա. ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ
Հայ բարեպաղի մը Ա. ՍՄՍՈՒԷԼԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ՓԱԿՈՒԱԾ ԷՋԻՆ ՌԻ ՆՈՐԻՆ ՄԻՋԵԻ

ԵՐԲ ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ՇՈՒՆՉԸ Կ՝ՈՐԳԵՒՈՐԷ ՀԱՅ ԱՐՈՒԵՍՏԻ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՆԻՍԻ ՆՈՐԱԿԱԶՄ ՄԻՈՒԹԻԻՆԸ

Հայաստանի ներքին քաղաքական կեանքը վերջին շրջանին զբեղվելով վերածուած էր խուլ — համբերու երկխոսութեան մը. օրէն օր կ'աւելնար դանդաղեցողութեամբ զգոհութիւնը, իսկ իշխանութեան պատասխանատունը այն տպաւորութիւնը կը գործէին որ այդ զգոհութիւնները առօրեային անբաժանելի ու ալեւս սովորական մէկ բաղադրուցիչն էին ու որպէս այդ, ուշադրութիւն դարձնելու չէին արժեք: Յետոյ, տարւոյն սկիզբի օրերէն դէպքերու ընթացքը արագացաւ: Այլևս քացայտայտ էր նախագահ — վարչապետ տարակարծութիւնը ուր առաջին անհարկով նըշմարտածը Հայաստան — Ղարաբաղ հակազդում մըն էր, Ղարաբաղի հարցին լուծման տարբեր նախընտրութիւններուն բախումով: Լեւոն Տէր — Պետրոսեան միշտ կրկնելով հանդերձ թէ իրենք ոչ մէկ փաստաթուղթ կը ստորագրեն առանց հոն տեսնելու ԼՂՀ-ի ստորագրութիւնը, սկիւններէ ճիշդով կը ձգտէր փութալին լուծում մի իր նախընտրութեան շուրջ համախոհութիւն մը ապահովելու:

Այդ ճիշդուն գաղափարակար կողմեց «Պատերազմ թէ խաղաղութիւն» լրջանալու պահին յօդուածը («Հայաստանի Հանրապետութիւն», Նոյեմբեր 1) որ ունեցած էր նոյնիմաստ ասուլիսի մըն ալ նախընտրեց (Սեպտեմբեր 26): Հայաստանի նախագահը իր նախընտրութիւնը գրեթէ պարտադրելու ոճով, պատերազմի հետանկարը կը գետեղէր հոն, մերժումի բոլոր տրամադրութիւններուն դէմ: Ու այդ յօդուածով անդամ մըն ալ փոփոքեցաւ Հայաստանի քաղաքական շրջանակը, յանդերձ համար արագ ու անակնկալ վերջին փոփոխութիւններուն:

Այդ փոփոխութիւնները, այսօր յետագարձ անհարկով մը, սկիզբ առած ըլլալ կը թուին շուրջ տարուան մը հետաւորութեանէ երբ Լ. Տէր — Պետրոսեան այլընտրանք չուտաւ, կամ յարմար դատեց Հայաստանի վարչապետութեան հրախրելու Ռ. Քոչարեանը (Մարտ 1997): Մէկէ մէկի ազդակներ կարելի է նշմարել այդ վարկածները: 1996 Սեպտեմբերի իր Բ. ընտրութեան ծանօթ պարագաներով որոշ չափով վարկազրկուած ու հեղինակութիւն կորսնցուցած Լ. Տէր — Պետրոսեան մը մեծ ժողովրդականութեան տէր Ռ. Քոչարեանը գործակցութեան հրախրելով հետամուտ էր դրական կէտեր շահելու. մասնաւոր, գոյուար չէ մտածել որ նման բան կերտով մը միացումի գործընկերացումի արանցք մըն ալ կըլլար Հայաստանի ու Ղարաբաղի միջև, մասամբ միաւորուած ղեկավարութեան մը փաստը տալով: Սակայն, միւս կողմէ, վիճալարոյց հարցին մասին շատ ծանօթ էին Ռ. Քոչարեանի տեսակէտները որոնք Ղարաբաղին էին: Ու ոչ ոք կրնար մտածել իսկ թէ Հայաստանի վարչապետութեան ափսոսք կրնար կեցուածքի փոփոխութեան առաջնորդել գինը: Այս պարագան կը մղէ մտածելու թէ Լ. Տէր — Պետրոսեան այդ նշանակումով կ'ուզէր Հայաստանը որպէս երկբեւեռ մարդ մը նստեցնել բանակցութիւններու սեղանին, սակարկութեան ընթացքին գործօն մասնակից դարձնելով Ղարաբաղի իշխանութիւնն ու տեսակէտն ալ: Կարելի է բանաձեւել այլ վարկած մըն ալ, թէ հիմնական փոփոխութիւններու այս հոլովով «կը թելադրուէր» Հայաստան — Ղարաբաղին շատ աւելի լայն շրջանակի մը կողմէ որուն համար Երեւան — Ստեփանակերտ տարակարծութիւնը ի հարկին յարմար նկատուած ձեւով օգտագործելի խաղաքար մըն էր:

Ուշադրաւ էր Ռ. Քոչարեանի Հայաստանի վարչապետ նշանակումէն վեց ամիս ետք նախագահի Ա. խորհրդակցութեան Լիպարիտեանի հրատարակած: Ան գլխաւոր ծրագրողը կը նկատուէր Լեւոն Տէր — Պետրոսեանի արտաքին քաղաքականութեան որ կրնայ արեւմտամէկ կեցուածք մը ազդեցութիւնը: Ատիկա՝ յատկապէս Հայաստան — Թուրքիա յարաբե-

րութիւններուն մէջ ու Ղարաբաղի մասին միջազգային հանդիպումներուն: Թէեւ ամբողջովին կարելի չէ այս խորհրդակցութեան ղեկը սահմանափակել արտաքին քաղաքականութեան շրջանակով, քանի որ ինք կարելի մասնակցութիւն ալ ունեցաւ ՀՅԴ-ի, անոր ղեկավարութեան դէմ տարուած աւելորդ պայքարին մէջ: Գրեթէ անբարձր այս պարագաներով, որոնց գումարուեցաւ նախագահական ընտրութեան կասկած ներշնչող արդիւնքին դէմ Լ. Տէր — Պետրոսեանի կատարեալ արհամարհանքը, Ժ. Լիպարիտեան եղաւ քաղաքական այն դէմքը որ նախագահին վարած քաղաքականութեան մէջ ձախողութիւններու ամէնէն լայն ու զգայուն բաժինը պատճառեց: Իսկ իր մեկնումը այդ քաղաքականութեան դէմ մերժումի յստակ գործօն մը կը մասնէ որ առաջին հերթին կը կապուէ Ռ. Քոչարեանի վարչապետութեան:

Այս երկու պարագաներով արձանագրուած փոփոխութեան ետք առաջին ուշադրաւ Լ. Տէր — Պետրոսեանի Սեպտեմբեր 26-ի մամուլի ասուլիսը եղաւ, այսպէս Նոյեմբեր 1-ի ծաւալուն յօդուածը: Երկուքով ալ յայտնուեցաւ նախագահ մը որ խոհուն, պաղարիւն, միշտ փնտրուելէ ետք դուրսդի իր յատկանիշները մէկտէր ղրած, ի գին ամէն ինչի իր տեսակէտը ընդունիլ առաջ կրեթէ խուճապի մը կիրքէն մղուած էր: Նման մեկնակէտներ երբեք յաճողութեան զբաւական չըլլալով, չեղան Լ. Տէր — Պետրոսեանի համար եւս: Ասուլիսին ըստաձեւերուն լուրջ հակադրեցութեան հանդէս եկաւ նախ Պաշտպանութեան նախարար Վաղդէն Սարգսեան, այս յօդուածէն անմիջապէս ետք Ղարաբաղի իշխանութիւնը: Առաջինը յայտարարեց թէ «կարելի չէ պարտուել» («Առաւօտ» Հոկտեմբեր 24), իսկ Ղարաբաղի Արտաքին նախարարութիւնը Նոյեմբեր 6-ի յայտարարութեամբ բացէ ի բաց զգոհութիւն յայտնեց Լ. Տէր — Պետրոսեանի ընթացքին: Ասոնցմէ յատկապէս առաջինն՝ Վ. Սարգսեանի կեցուածքը ամէնէն յայտնի տուեալը եղաւ թէ լուրջ ճակատ մը կը ձեւանայ նախագահին դէմ: Մասնաւոր, որ Վ. Սարգսեան Վ. Սիրադեղեանի հետ ամէնէն ամբողջ հոգեբան մէկը կը նկատուէր Լ. Տէր — Պետրոսեանի իշխանութեան: Ինք էր յայտարարած 1996 Սեպտեմբեր 26-ին թէ ամբողջ Սոցիալիստական վրայ բռնանալու մղելու արարքէն ետք Վ. Մանուկեան նախագահ չէր կրնար դառնալ, Նոյնիսկ եթէ ստացած ըլլար բուժական 100%-ը: Այս երկուքին դուզահետ էր ԼՂՀ նորընտրեալ նախագահ Ա. Ղուկասեանի վճռական յայտարարութիւնը՝ ազդեցունքի լրագրողի մը (Հոկտեմբեր 27) թէ Բաքու ինչի մասին որ ուզէ, ազատ է բանակցելու Երեւանի հետ: «Սակայն Հայաստանի ի վիճակի չի լինի Ղարաբաղի փոխարէն լուծելի հիմնահարցը: Մենք նրան երբեք նրա մաս չի կարողանալ չեմք տուել»:

Անմիջական այս շրջանակէն ետք այլ հակազդեցութիւններ հասան Մոսկուային, Լ. Տէր — Պետրոսեանի դէմ կազմուող ճակատին դոյնը մասնակցով: Այս հակազդեցութիւններն ուշադրաւ էր միջազգային իրաւունքի մասնագէտներ Ե. Բարսեղովի ու Ա. Վարդանեանի նախագահին ուղուած Հոկտեմբեր 14 թուակիր բաց նամակը որ լոյս տեսաւ «ԼՂ Հանրապետութիւն» օրաթերթին մէջ (Հոկտեմբեր 21): Նամակը որ անուսաղ պարունակութեան չափ պերճախօս էր դրկուած վարկին, զրկողներու դիրքին տեսակէտով, կատարեալ անհամաձայնութիւն կը յայտնէր Ղարաբաղը Ազդեցունքի ենթակայութեան ձգելու, միջազգային արդարացիութեան մը երաշխիքներով գոհանալու Լ. Տէր — Պետրոսեանի պատրաստակամութեան: Անոր հեղինակները Արեւմտահայաստանի փորձը օրինակ ցոյց կուտային «միջազգային դատարկ երաշխիքներու: Ռուսական քաղաքականութեան մէջ գործօն դիրքի ու դերերու տէր այս անուններէն ետք, Մոսկուայէն հըն-

Նիսի նորակազմ «Հայ Արուեստի եւ Գրականութեան» Բարեկամներու Միութիւն» աւելի յարմար առիթ էր կրնար գտնել, քան «Վարդանանց» ասոնախորհրդակցութիւնը, իր ծրագրեր ներկայացնելու համար հանրութեան:

Եւ այդ նպատակով էր որ «Վարդանանց» ի երկրունը հանդիսութիւն մը կազմակերպեց Պարսպեան սրահին մէջ, նախ ոգեկոչելու եւ բացատրելու համար Վարդանանց Քաջերուն նահատակութիւնը, եւ յետոյ, պարզելու համար Միութեան նպատակը:

Վարդանանց պատերազմին մասին անհրաժեշտ քացատրութիւնները տուաւ Պր. Ժիրայր Միրիճեան, ոգեկոչող բանասիրութեամբ մը մեկնաբանելով իմամբ Աւարայրի ճակատամարտին (*), որ ըսկիզբը եղաւ Հայոց մեծածախալ լոճրատութեան Պարսից կողմէ պարտադրուած մարզէական կրօնքին դէմ: Հմբոստութիւն, որ վերջնական յաղթութեամբ պարտակուեցաւ երեք տասնեակ տարիներ վերջ, Վարդանի եղբորորդի Վահան Մամիկոնեանի առաջնորդութեամբ: Բանասիրը շեմաթիք քարտէզի մը վրայ ցոյց տուաւ Հայոց եւ Պարսից բանակներուն զիրքը Տղմուտ Գետին երկու կողմերը, Հայերու յարձակումը, ընդհանուր խառնաշփոթութիւնը եւ ճակատամարտին անելի վախճանը, որուն մասին պատմաբանը կ'ըսէ թէ, քաջեր մահէրու դէմ կուռեցան, բայց ոչ ոք յաղթեց:

Ճրանասիրը ներկաներուն եւ մանաւանդ երիտասարդներուն հասկնալի ըլլալու համար, ստեղծոր Արեգ Պաշար Փրանսերէնով կրկնեց Պր. Միրիճեանի խօսքը, եզրակացնելով «սակեծիղիկ» Եղիշէն փոխառութեամբ թէ «Ո՛չ հրեշտակներ

ըլ, ո՛չ մարդիկ, ո՛չ սուրբ, ո՛չ հուրը պիտի կրնան հեռացնել Հայերը իրենց ինքնութենէն եւ հաւատքէն» որովհետեւ «այսօր, ինչպէս վաղը, կուրծք ենք պաշտպանելու մեր հայու նկարագիրն ու մշակոյթը, ամէն տեսակի նոր Յաղկերտներու դէմ»:

Երեկոյթը շարունակուեցաւ յաւուր պատշաճի երգերով եւ արտասանութիւններով: Տիկին Տիգրիս Կոկէ երգեց Ներսէս Ծնորածնի կողմէ Վարդանի ձօնուած «Նորահաջ Պատկաւոր եւ Զօրազուրի Առաքելաց» շարականը, Մեծծոյ իր զեղեցիկ ձայնով եւ յստակ առօրանութեամբ: Տիկին Նորա Սարսաճեան, ապրույով արտասանեց ժող. Յանդիպանի «Վարդանանց» քերթուածը: Իսկ Օր. Անուշ Մարտիրոսեան սփրախոյ իր մեղանոյ ձայնով մեկնաբանեց Պարսից magnificent-ը, ասոնուած՝ «Քրիստոսի Զարչարանաց Օռաթորիւյէն, ըստ Մատթէոսի Աւետարանին»:

Ըլլայ երկերուն, ըլլայ արտասանութեան դաշնակով ընկերացաւ Օր. Մարտիրոս Կոխմա, որ անսակարկ կը մասնակցի հայկական ամէն հանդէսի, եւ որուն մեղմաձայն ընկերակցութիւնը, իր բարձրակարգ խորքը, Տիկին Նորա Սարսաճեանի արտասանութեան, զմայլեցուց եւ զարմացուց բոլորը, որովհետեւ յանպատրաստից ընտրած էր Գլուտ Պոլլինկի «Ռոմանթիք» զործէն մաս մը: Նորութիւն, որ կրնայ օգտագործուել այլ առիթներով ալ, արտասանութիւններուն տալու համար երաժշտական խորք մը:

Վերջին արտասանողն էր ստեղծոր Արեգ Պաշար, որ ընտրած էր Վահան Թէքեանի «Սոցիալիստ Վարդանանց» խորհրդածու ներշնչեալ քերթուածը, որուն մէջ

չեցին այլ ձայներ ալ, այս անգամ Ղարաբաղեան շարժումի տանամետակի օրերուն: Նախ Ռուսաստանի Նախագահական Սոցիալիստական անդամ, ծանօթ քաղաքագէտ Ա. Միհրանեան ամենայն յստակութեամբ ըսաւ թէ Մոսկուայի ձեռնառու է որ Հայաստանի նախագահի թեկնածուն «շրջանակին մէջ չհակառակի որսական շահերուն»: Այսպէս աւելցուց որ անկարելի չէ Մոսկուայի կողմէ ազդեցութեան լծակներու օգտագործումը, իրեն յարմար թեկնածուն հօրացնելու համար, Անոր համոզումով, վերջին անցքերով բաւական բարձրացած է Հայաստանի վարկը որ լուրջ անկում կրած էր 1996 Սեպտեմբերի պատահարներէն ետք:

Իսկ շատ աւելի բացայայտ պարագայ մը թէ Ռուսաստան տրամադիր չէ բնաւ կրաւորական դիրքով սպասելու Ղարաբաղի հարցին լուծումին, ոտու քաղաքական ու մտաւորական դէմքերու խմբական ներկայութիւնը էր Ստեփանակերտ, Շարժումի տանամետակի նշումներուն: Ու այդ ներկայութիւնը ի գուր չէ որ զգոհութեան, բողոքի մղեց Բաքուն: Մոսկուայի հիւրերուն ամէնէն ուշադրաւ էր գործարար Ալ. Լեւեղը որ չբաւականաւ իր ներկայութեամբ տրուած քաղաքական ազդանշանէն, յայտարարեց. «Ղարաբաղը երբեք Ազրբեյջանի տարածք չէ եղած. անմեք երկուքն ալ միասին մաս կազմած են խորհրդային Միութեան, իսկակալի պատճառներով, ապա երկուքն ալ՝ իւրաքանչիւրը իր անկողնով, դուրս եկած են: Այնպէս որ ետվրեւի ուժեր իրարմեք չունին խանգարելու: ... Ղարաբաղը տասը տարուան մէջ իր պետութիւնը ստեղծած է. սակայն բացառիկ երեւոյթ է: Եւ իր բնակարգը ունի այնքան արժանապատիւ բանակ որուն կը նախաձեռն շատ հանրապետութիւններ»:

Ներկայութեամբ ու արտայայտութիւններով Արցախին զօրակցելու այս երեւոյթը զօրուար չէ որ շատերու յիշեցնէ պատերազմին առաջին տարիներուն սուսական զօրքերու կողմէ Արցախցիին պարտադրուած զօրախտութիւնները: Ու անտիկա թերահաւատութեան ազդակ մը

ըլլայ: Անկարելի չէ որ նման մտածում հերքելու նպատակը կը հետապնդէին ուրիշ մոսկուացի մը՝ Ի. Բուրկովայի խօսքերը որոնք յստակ զանազանութիւն կը դնեն Սոցիալիստական Միութեան ու Ռուսաստանի միջեւ: Ան կ'ըսէ. — «Ես կը նկզվեմ Գորբաչովը որ փորձեց շրջափակումով ներքին Արցախը: Փորձեց ներքին գիւտարական բռնադատութեամբ, բանտարկութիւններով: Ան կազմակերպեց Սոււզայիթի քարտը. նախ Գետաշէնի, Մարտունաշէնի: Վերջապէս, այն անձագործեց պատերազմը Ազրբեյջանի ու Հայաստանի միջեւ: Բայց Արցախը դիմացալ»:

Պաղաքաբերու այս վերադասարարումն մէջ, հետաքրքրութեան առաջին բաժին մը նախագահական ընտրութեան արդիւնքին կ'ուղղուէ: Պարզ է որ լայն չափով մը անկարելի է Ռ. Նախագահին անձէն, քաղաքական դիրքորոշումէն կատարած կ'ունենան Հայաստանի արտաքին, յետագայ քաղաքականութիւնը եւ մասնաւորապէս՝ արցախեանը: Այսուհանդերձ, գրեթէ որոշ է որ այդ հետանկարին մէջ տեղ չի գտնել աստիճանական լուծումի տարբերակ մը: Այն պատճառով որ ըստ թեկնածու չունի. որքան ալ Ա. Բլեկեան մը թեկնածութիւնը այլ մասին մտածել տայ, երկրին ամէնէն զին սիրուած դէմքը ըլլալու անոր յատկանիշը լուրջ նկատառումի տեղ չի ձգել արտասանին մասին: Այսպէս, ամէնէն հաւանական յաղաքականութեան երրորդութեան մը մէջ — Ռ. Քոչարեան, Կ. Գեմիլիճեան, Վ. Մանուկեան — ոչ մէկը կրնայ տրամադիր յայտնուել շարունակելու Լ. Տէր — Պետրոսեանի վարած քաղաքականութիւնը: Այս տուեալէն մեկնելով, ճատրակի նոր խաղ մը ինդրոյ առարկայ է Հայաստանի ու Ղարաբաղի համար որուն վերջը ելքը կարծում ունի խաղացողներուն վարկապետութեան, կողմնորոշումէն ու մեծ ու փոքր խաղաքարերու տեղին գործածութեան:

բանաստեղծը քանի մը տողով կը պարզէ վարդանանց Պատերազմին ներքին խոր-հուրը, մանաւանդ երբ կ'եզրակացնէ .

Վարդանի հոգին, հրապո'ւնտ անշէջ, կը մտնէ՝ ամէն էայու հոգւոյն մէջ :

Հոգիներուն մէջ, ան կ'երթա՛յ ստաց, Հոգիներէն դուրս ցըցած սուր ու խաչ :

Դարերը կ'անցնին՝ Բայց Վարդա՛նը Բայց, Բայց Վարդա՛նը Սուրբ կ'երթա՛յ միշտ յառաջ . . . :

Վատհարար այդ իրիկուն, Վարդանի հոգին մասնիկ մը փոխանցուեցաւ հոգի-ներուն մէջ ներկաներուն, որոնք խու-նեցած փութացած էին լսելու այս բոլորը, և որոնք մէջ էր իտասարդները մեծամաս-նութիւն կը կազմէին : Յուսադրիչ պա-րագայ, մանաւանդ որ երզող, արտասա-նող, նուազող բոլորն ալ երկտասարդներ էին, գրասկանը՝ սպազայի :

Հարա՞ բացակաները, որոնք կամովին չէին ուզած զայլ : Ի՞նչ մեղք, որ անմասն մնացին այդ հաղորդութենէն :

Հանդիսութեան սկիզբը Միութեան նա-խագահ Պր. Օղսէն Կիլիկեան հայերէն և ֆրանսերէն խանդավառ ճառով մը բացատրեց նպատակը նորակազմ այս Միութեան, ճշգրտով որ արուեստի, գր-ականութեան և մշակութի գեանին վը-րայ պահպան մը լրացնելու անհրաժեշտու-թենէն ծնած է ան, ձեռով մը շարունա-կելու և ընդլայնելու համար գործու-նելութիւնը երբեմնի Նիսասայ Մշակութա-յին Յանձնախումբին, որ տասնեակ մը տարիներ կազմակերպեց գրական - դե-զարուեստական հաւաքովները :

Եւ հրաւիրեց որ ներկաները իրենց բա-րեկամներուն հետ դան անգամ արձանա-գրուել այս Միութեան, որպէսզի կարելի ըլլայ աշխատանքը արդիւնաւորել բոլո-րին մասնակցութեամբ :

Հանդիսութեան խօսնակի պաշտօնը լուսաբոյն կատարեց Միութեան - քար-տուղարուհին՝ Օր. Պերթա Պասթաճը :

Երեկոյթը վերջացաւ քոթէ՛յլի սեղանի մը շուրջ կարծիքներու փոխանակու-թեամբ և յաջողութեան մտղթանքներով :

Առաւօտուն, Նիսի Հայ Եկեղեցիին մէջ կատարուած արարողութեան նախագահ-նութեամբ հոգեւոր հովիւ Նարեկ Եպիս-կոպոս Չաքարեանի, ներկայ գտնուեցան նաև քաղաքի քոյր եկեղեցիներուն էջիւ-մէնիովի կազմակերպութեան անդամնե-րը, որոնց հերթական ժողովը գումարու-եցաւ Պարսամեան Համալիրին մէջ, և որոնք կը ներկայացնէին հետեւեալ եկե-ղեցիները . - Կաթողիկէ, Բողոքական

ՄԱՄՈՒԼ

«L'INDIPENDENTE DELLA DOMENICA»

ARMENI, UN POPOLO DI APOSTOLI

«Հայեր, առաքելներու ժողովուրդ մը» խորագրին տակ, իտալական թերթը (Փետրուար 8) ամբողջ էջ մը նուիրած է Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ, հարցազը-րոյց մըն ալ հրատարակելով Սարգիս Քա-հանայ Սարգիսեանի հետ :

Նախ յօդուած մը ստորագրած է Սթե-ֆանօ ձիարեթթա որ պատմական կ'ընէ Հայերու քրիստոնէացման, կ'անդրադառ-նայ Գրիգոր Լուսաւորչի, Հայաստանի պատմութեան, աշխարհագրական դեր-քին, Աւարայրի ճակատամարտին, յետա-զային 1915-ի ցեղասպանութեան եւայլն, եւայլն :

Կարճ գրութեամբ կը խօսուի Իտալիոյ 2000 Հայերու մասին, ապա Միլանոյի Հայացատանէյ Եկեղեցւոյ հոգեւոր հո-վիւր՝ Սարգիս Քահնայ Սարգիսեան մասն-րամանորէն կը բացատրէ թէ ինչպէս 1700 տարիներու երկայնքին Հայերը կրցած են պահել իրենց ինքնութիւնը : Վերջաւորութեան Սարգիս Քահնայ կը շեշտէ որ ոչ ոք պէտք է մոռնայ որ Հա-յերը նահատակներու ժողովուրդ մըն են, 70 տարի ալ կրած են խորհրդային լուծը, կորսնցնել է ետք հայերնիք մը Թուրքիոյ մէջ : Առանձին գրութիւն մըն ալ կը նկա-րագրէ Հայկական Սփիւռքը, Անիի կո-րուստէն սկսեալ :

(Ռեֆորմէն, Լուտերական, Լուտերական Ազգային Դանիական, Մկրտչական, Աւե-տարանական), Անկլիկան, Օրթոդոքս (Յոյն և Ռուս) և անշուշտ՝ Հայ Առա-քելական Եկեղեցին :

Կաթողիկէ Եկեղեցիէն Հայր Պրանքի, իբր ներկայացուցիչը Նիսի Եպիսկոպո-սութեան, կը վարէ այս կազմակերպու-թիւնը, որուն նպատակն է քրիստոնէա-կան հասարակաց հաւատալիքներուն հի-ման վրայ միութիւն և մերձեցում ստեղ-ծել քաղաքի բոլոր եկեղեցիներուն մի-ջև, յարգելով ու պահելով հանդերձ իւ-րաքանչիւրին մասնախաղութիւնները :

ՏԻԳՐԱՆ ՀԱՃԵԱՆ

Ն ի ս
(*) Ինչո՞ւ արդեօք Հայեկեղեցին վար-դանակը կը տօնէ Բաւն Բարեկեցեալնե-րեք օր առաջ, Հինգշաբթի օր, առ հա-սարակ Փետրուարին, երբ Աւարայրի Հայապատմաբար ըստ պատմագիրներուն տեղի ունեցած է Հոգեգալուստէն օր մը առաջ, Մայիս կամ Յունիս ամսուն :

ՇԱԲԱԹԱԿԱՆ ԱԿՆԱՐԿ

ՀԱՅԿ. ԿԵԱՆՔԸ ԼՈՍ-ԱՆՃԸԼԸՍԻ ՄԷՋ

ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԵՇԱՐԱՆՔԸ

Կլէնտէյլի «Պրէնտիլիու Գորեղչըն» սը-րահին մէջ, Փետրուար 8-ին, տեղի ու-նեցած է դաստիարակներ Լիլի Մրիկեանի և Վերթին ձարաքեանի մեծարանքի ձեռ-նարկը, կազմակերպութեամբ Հայ Կըր-թական Հիմնարկութեան : Լիլի Մրիկեան ստորջնի պաշտօն, վարած է «Ռոյ և Ալեք Փրիլպոս», «Արի Կիրակոս Մինասեան» և Սան - Ֆրանսիսքոյի «Գոուլեան - Չա-քարեան - Վասպուրական» ազգային վարժարաններուն մէջ և մասնակցութիւն ընդած ազգային կեանքին : Վերթին ձա-րաքեան դաստիարակ - խորհրդատու է Լոս - Անճըլլէսի Միացեալ Դպրոցական Ծրլանին պատկանող իրազականի ա-սիական և այլ լեզուներու դաստեղծակի երկեղեցուէն լատինականին : Գարբիէլ Ինճէճիկեան և Օննիլ Գէշիլեան ներկա-յացուցած են մեծարանքներ որոնց յու-շատակախոսներ յանձնած է յանուն հիմ-նարկութեան Նորա Սահակեան :

ԱՐՅԱՆԻ ՆՈՒԻՐՈՒԾՈՒ ԱՇԱԿԵՐՏԱԿԱՆ ՀԱՆԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

Մոնթեպելլի «Բազումեան» սրահին մէջ, Փետրուար 15-ին, տեղի ունեցած է Արցախի ազատարարական պայքարի 10-ամեակին նուիրուած հանդիսութիւն մը, մասնակցութեամբ Հ.Օ.Մ. -ի Ծառաթօր-եայ վարժարաններու աշակերտութեան : Յայտարարեց վարած է Լիլիթ Բարեկե-ան : Ցուցադրուած են աշակերտներու դժարութիւնները, որոնց նիւթը եղած է Արցախը : Սօք առած է Հ.Օ.Մ. -ի Ծրլա-վարչութեան առեւտրապետուհի Ալիս Մա-տէլեան : Գեղարուեստական յայտարարին մաս կազմած են երգեր, պարեր, արտա-սանութիւններ :

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳԼԽԱՒՈՐ ՀԻՊՈՏՈՍԻՆ ԱՅՅԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ԱԶԳ. ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆ

Հայաստանի Լոս - Անճըլլէսի դիվանոր հիպատոս Արմէն Մեղրեան, Փետր. 18-ին պաշտօնական այցելութիւն մը տը-լած է Արցախի Առաջնորդարան և հան-դիպում ունեցած առաջնորդ Մուշեղ Ե-պիսկոպոս Մարտիրոսեանի հետ : Չորոցի ընթացքին շնորհած է Հայ դպրութի կեանքին մէջ ներդաշնակ գործակցութեան և ազգային միասնականութեան ամրա-պնդման կարեւորութիւնը :

ԼՐԱՏՈՒ

պնդեալ . . . ամէն բան չափ մը ունի :
- Կը ներէք, Սիմոն ազա :
- Ներելու բան չկայ, միայն թէ քիչ մը խօսք հասկնանք . . . Ես ըու բարեկամդ եմ, քեզ կը սիրեմ, ձեռքէս եկածին չափ կը պաշտպանեմ, ասոր համար յանցա՞նք կը գործեմ :
- Չէ՛, ընդհակառակն, չնորհակալ եմ :
- Այն ատեն կարճ կապէ այլեւս, և խօսք մի՛ երկնցներ :
Ուսուցիչը թուղթը պլորեց, գրպանը դրաւ և ոտքի ելաւ :
- Մնաք բարո՛ւյ, ըսաւ, կը ներէք որ ձեզ ներգացուցի :
- Բարկացա՞ր, կ'երթա՞ս կոր . . .
- Չէ՛, բարկանալու իրաւունք չունիմ, միայն թէ քանի մը տեղ պիտի հանդի-պիմ :
- Հանդիպէ՛, ես՛, ամէնուն ալ գնա՛, ստորագրել տուր, ևս վստահ եմ որ ամէնքն ալ ուզելով կը ստորագրեն : Ինչո՞ւ պիտի չստորագրեն . . . փարա չես ուզեր կոր ա՛, պարզ ստորագրութիւն մը . . .
Պարոն թորգոմ ա՛լ չպատասխանեց, բարեկեց, և մեկնեցա :
Այս երկու ապարդիւն դիմումները զին-քը քիչ մը վճատեցուցած էին, որոշեց տուն երթալ և հետեւեալ առտու սկսիլ նոր դիմումներու :
Շուկայէն անցած ատեն, սրճարանէ մը ծանօթ ձայն մը դռնէց .
- Պր. Թորգոմ՛, Պր. Թորգոմ՛ :

Հ Ա Յ Ա Ս Տ Ա Ն

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ ՄՈՒՏՔԻ ԱՐՏՈՆԱԹՈՒՂԹ ԿԸ ՊԱՀԱՆՁԷ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՔԱՂԱՔԱՅԻՆՆԵՐԻՆ

Արտաքին գործերու նախարարութեան տեղեկացուած է որ Ապրիլ 1-էն սկսեալ Լեհաստան մուտքի արտօնաթուղթ կը պահանջէ Հայաստանի քաղաքացինե-րէն : Ասիկա՝ հակառակ որ Լեհաստանի և Սորհրդային Միութեան միջև 1979-ի պայմանագիր մը երկու երկիրներու քա-ղաքացիները զերծ կը պահէր նման պար-տաւորութենէ : Լեհաստանի նոր որոշու-մը կը բացատրուի Եւրոպական Միութեան անդամակցելու հետևողարին պահանջնե-րով :

«ԿՈՏԱՅՔ» ԳԱՐԵՋՈՒՐԻ ԳՈՐԾԱՏԱՆ ԲԱՅՈՒՄ

Փետրուար 23-ին, տեղի ունեցած է Արտօնի հայեֆրանսական «Կոտայք» դարեջուրի գործատան բացումը, ներ-կայութեամբ վարչապետ Ռոպէր Քոչարե-անի, Ֆրանսական «Գասթէլ կըրու» ըն-կերութեան նախագահ Փիէր Գասթէլի, հայկական «Սիլ կըրու» ընկերութեան նա-խագահ Սաչուր Սուքիասեանի, Հայաս-տանի Արդիւնաբերութեան և Առեւտու-րի նախարար՝ Գառնիկ Նանգուլեանի, Ուսանիլի նախարար՝ Գաղիկ Մարտի-րոսեանի, Յրանսայի դեսպան՝ Միշէլ Լըկրայի և այլ անձնաւորութեանց : Փ. Գասթէլ յայտնած է թէ գործատունը կըը-նայ արտադրել այնքան դարեջուր որ անհրաժեշտ է հայկական շուկային : Սօք անենով Ռ. Քոչարեան շեշտած է որ Փ. Գասթէլի այս այցելութիւնը նախատե-լած էր երբ Փարիզ էր Գեղարքերին և ան՝ «մեր ժողովրդներին և երկրներին տնտեսական զարգացման լուսադոյն օր-նակն է» :

Ռ. ՔՈՉԱՐԵԱՆԻ ՀԱՆԳԻՏՈՒՄՆԵՐԸ ԱՐՈՎԵԱՆ

Գարեջուրի գործատան բացման առթիւ Արտօնի կատարած իր այցելութեան ընթացքին, Ռ. Քոչարեան հանդիպում ունեցած է շրջանի ղեկավարութեան և հանրային ներկայացուցիչներուն հետ, այցելած է տեղուի երաժշտական դըպ-րոցը :

Հանդիպումներու ընթացքին վարչա-պետը հետաքրքրուած է տեղական խն-դիրներով և նկատի առնելով որ Արտօ-նի անցեալին եղած է արդիւնաբերու-թեան մեծ կեղծոն, անհրաժեշտ գտած է աշխատավայրերու ստեղծումը և ար-դիւնաբերութեան զարգացումը : Ըսած է նաև թէ Հայաստանի մէջ արդիւնաբե-րութեան յստակ քաղաքականութիւն չէ եղած : Տնտեսութեան մէջ կայ որոշ աչ-խուժութիւն մը որ նոր հետանկարներ կը բանայ ձեռնարկութիւններու համար . - «Մարդկանց չխանգարել : Սա է մանա-կարեւոր խնդիրը : Մեր ժողովուրդն ունի մեծ հնարաւորութիւններ և պէտք է հա-ւատայ իր սպազային» շեշտած է վար-չապետը : Հանդիպումին մասնակցողնե-րու խնդրանքին ընդառաջելով, անդրա-դարձած է օրինակաւորութեան հարցերուն և ըսած . - «Բոլոր յանցագործութիւննե-րը պիտի և քաղաքացիներու և մեղաւոր-ները պատժուեն, սակայն այս խնդիրնե-րը չպիտի է դատան մեր քաղաքականու-թեան նպատակը և կիմքը : Անհրաժեշտ է ամէն ինչ անել օրինակաւորութեան ստե-մաններում և գուսայ : Յեղափոխական մթնոլորտն այս հարցերում ուղղակի ան-թոյլարեցի է» :

L I V R E S R E Ç U S

REMEMBRANCE AND HOPE

Essays of faith and life

by Archbishop MESROB ASHJIAN

Armenian Prelacy

138 East 39th St. New-York, NY 10016

ԵՐՈՒԱՆԻ ՕՏԵԱՆ

ԹԱՂԱԿԱՆԻՆ ԿՆԻԿԸ

ՎԷՊ ՊՈԼՍԱՀԱՅ ԿԵԱՆՔԷ

- Որպէսզի ձեզի ալ ստորագրել տամ :
- Ի՞նչ բան . . . հանրագրութիւնը :
- Բնականաբար :
- Չէ՛, Պր. Թորգոմ, ևս չեմ ստորագրեր, ըսաւ Սիմոն աղա լուրջ դէմքով մը :
- Ինչո՞ւ համար . . .
- Սկզբունքիս հակառակ է :
- Ի՞նչ սկզբունք :
- Ծանրմ ամէն մարդ մէյմէկ սկզբունք կ'ունենայ ևս . . . օր մը օրանց հանրա-գրութեան մը տակ իմ ստորագրութիւնս տեսած ես . . . այդ ձգէ, նոյնիսկ վիճա-կահանութեան մը գրութիւնն է՛, ոմն կը զը-նեմ և անունս չեմ ստորագրեր :
- Բայց կ'աղաչեմ, Սիմոն աղա, իմ յոյսս ձեզի պէս բարեկամներու վրայ է : Եթէ դուք ալ չուզէք ստորագրել ո՞վ պիտի ստորագրէ . . .
- Կը ցաւիմ, բայց անկարելի է, պա-րապ տեղը մի՛ պնդեր . . . սկզբունքիս հա-կառակ է :

- Կը ինդրեմ, կակաղեց ուսուցիչը :
- Մի՛ յոգնիր պարապ տեղը, տե՛ս ես քեզ կը սիրեմ և ձեռքէս եկած պաշտպա-նութիւնն ալ չեմ վրանար, հանրագրու-թեան գաղափարը յղացայ ու քեզի հա-ղորդեցի, բայց դուն արդէն մտածեր ես եղեր, վնաս չունի, միայն թէ տեսար որ քեզմով կը հետաքրքրուիմ կոր . . .
- Այո, սակայն ինձի ձեռ ստորագրու-թիւնը պէտք է, պնդեց Պր. Թորգոմ :
- Մէկ հաս մը էլեւլ, մէկ հաս պակաս, կարենոթիւն չունի, 300 ստորագրու-թեան տեղ, թող 299 ըլլայ : Ի՞նչ կ'ըլլայ, պատասխանեց Սիմոն աղա : Մինչև հիմա քանի՞ ստորագրութիւն հաւաքեցիր :
- Դեռ չեմ հաւաքած :
- Ին անոջ ինձ՞ սկսար . . .
- Այո՛, կակաղեց Պր. Թորգոմ :
- Է՛յ աչք օլուն սանա :
- Ի՞նչ կայ որ . . .
- Ըսել է դուն մասնաւոր դիտարու-թիւն մը ունիիր իմ գլուխ փորձանքի բե-րելու :
- Ինչո՞ւ համար :
- Չե՞ս գիտեր որ ես երբեք ասանկ բա-ներու տակ ստորագրութիւն չեմ գներ :
- Չէի գիտեր :
- Հիմա հասկցա՞ր ա . . . ինչպէս, սակէ ետքը միտքդ կը մնայ :
- Ըսել է որ պիտի չստորագրէք :
- Չէ՛, ըսիք ա . . . մէկու մը վրայ այսչափ չեն բռնանար :
- Բռնանալու բան չկայ, միայն թէ . . .
- Ասկէ աւելի ինչպէ՞ս բռնութիւն կըը-նայ ըլլալ, քեզի կ'ըսեմ կոր թէ սկզբ-բունքիս հակառակ է, դուն դարձեալ կը

COMMUNIQUE DE PRESSE

L'espoir pour l'Ecole Saint Mesrop d'Alfortville

Տէր եւ Տիկին Լէոն Գալա, Տէր եւ Տիկին Լիւսիէն Կալոբը եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Միշլան Գիւրքեան եւ զաւակները, Տիկին Սոնա Գիւրքեան ինչպէս նաեւ Տամբաձեան եւ Փափազովու ընտանիքները (Պոլիս) ցաւով կը ծանուցանեն իրենց հարազատին՝

ԱԼԻՍ ՊԱՐԹԵՒՆՆԻ

ժամը որ պատահեցաւ Փետրուար 23-ին, 90 տարեկանին:

Յուշարկաւորութիւնը կը կատարուի Երեւանի, Մարտ 3, ժամը 15-ին Փարիզի Ս. Յովհաննէս - Մկրտիչ Եկեղեցին 15, rue Jean-Goujon, 75008 PARIS ուրիշ մարմինը կը փոխադրուի Պանիէօ - Փարիզիէնի գերեզմանատունը:

Որեւէ մահազոյ դրկուած չըլլալով կը խնդրուի ներկայս իրբէւ այդ նկատել:

(Շար. Ա. Էջէն)

Հ.Յ.Գ. Գերագոյն մարմնի հրահրած հանրաժողովի, զոր վարած է Հրայր Կարապետեան եւ շնորհ թէ այս հաւաքոյթը կարելու է անով որ վերարտօնուած կուսակցութեան պաշտօնական առաջին ձեռնարկն է: Ելոյթ ունեցած են շարք մը գործիչներ: Խօսք առած են Էդիկ Յովհաննիսեան, Բազրատ Եսայեան, Սիմօն զեկավար Հրանտ Սաչատրեան, ՀԳԿ-ի նախագահ Արամ Սարգսեան, բանուէն նոր ազատ արձակուած Մանուէլ Եղիազարեան: Հանրաժողովին փակման խօսքը արտասանած է վահան Յովհաննիսեան որ շնորհ է թէ Հ.Յ.Գ.-ն ճիշդ որոշում առած է պաշտպանելով Ռ. Գոչարեանի թեկնածութիւնը:

ԱՆԿՐԱՆԻԿԻ 133-ԱՄԵԱԿ

Արարատի ոսկիի վերամշակման գործատան բացման հանդիսութեան մասնակցելու համար Ռ. Գոչարեան Փետրուար 25-ին այցելած է Արարատի մարզը: Մինչեւ բացման արարողութիւնը Ռ. Գոչարեան մասնակցած է Անդրանիկի ծննդեան 133-ամեակին նուիրուած տօնակատարութեան: Հոս աւանդութիւն է ամէն տարի Անդրանիկի ծննդեան օրը, յուշարձանի մօտ յարգանքի տուրք մատուցանել անոր յիշատակին: Պաշտպանութեան նախարար Վ. Սարգսեանի խօսքերով՝ «Մեր նուիրական երազանքն է Անդրանիկի անհիւն կամ մասնակցութեամբ փայլից տեղափոխել Հայաստան: Դա կը լինի մեր ազգային միասնութեան ամենակարեւոր քայլը: Անդրանիկը պիտի բաղուած լինի ետաքրուում մեր նորօրեայ փէզալ յիմների կողմէն»:

Ա. ԲԼԵՍԱՆ ՈՒՆԻ 25 ՀԱԶԱՐ ՍՏՈՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Նախագահական թեկնածուներէն Ա. Բլէսան եւ Փետրուար 26-ին ամբողջացուցած է 25 հազար ստորագրութիւնները: Նոյն օրը, ան հանդիպում կ'ունենար ուսանողութեան հետ:

Ք. Ա. Ն. Մ. Ը. Տ. Ո. Ղ. Ո. Վ.

ԺՈՍՓԷՆ, Փետրուար 26-ին, կարգ մը միջոցներ ձեռք առաւ բարեկամները բերելու համար ընկերային գեանի վրայ, անոնց որոնք ամէնէն աւելի զրկուած են: 1999 Յունուար 1-էն, ընկերային բոլոր նուազագոյնները պիտի որոշուին ըստ սպորտային գիւնընդուն: Զօրակցութեան յատուկ նպաստը 6% յաւելում կը կրէ (1997-էն), 29% յաւելում պիտի կրէ Էմ-սերիանի նպաստը, 55 տարեկանը անցած ստորագրողները որոնք 40 տարի վճարած են ընկերային սակերը եւ որոնք ներկայիս Ա-ԻՍ-ԻՍ կամ ԷՌ-ԻՍ-Ի կը ստանան ամիսը 1750 Ֆրանքի յաւելում մը պիտի ունենան մինչեւ 60 տարեկան: Ժողովին մասնաւոր բան մը չուզեր ընել երիտասարդներուն համար, որովհետեւ անոնք պէտք չէ նպաստը կանխորոշուի ըլլան այլ պէտք է աշխատանք գտնել անոնց: Շեշտեց

A la mi-temps de cette année scolaire 1997-1998, voilà le bilan que nous pouvons faire.

Avec ses 175 élèves, 84 en Maternelle et 91 en Élémentaire, l'Ecole Bilingue Saint-Mesrop d'Alfortville confirme son existence, et ce, malgré les nombreuses difficultés, y compris financières. En effet, cette rentrée, qui devait se faire sereinement, a été bouleversée par l'incendie du Presbytère. Une classe devait y être aménagée. Une solution a dû être trouvée très rapidement. Après entente avec les responsables de la M.C.A., cette classe a été accueillie dans leurs locaux, où elle se trouve encore aujourd'hui. Les enfants y sont bien installés. Mais il est évident pour tous que cette solution ne peut être que provisoire.

L'Ecole confirme son existence mais aussi sa crédibilité sur le plan pédagogique.

Les anciens élèves des deux années précédents ont des résultats tout à fait satisfaisants, si ce n'est excellents, dans les différents collèges où ils se trouvent.

Les résultats aux tests nationaux de 6e et de CE2 confirme le bon niveau. Ainsi pour cette année, la classe de CE2 se situe au premier rang pour le français et au deuxième rang pour les mathématiques dans la cinquième circonscription de l'Education Nationale qui comprend les classes d'Alfortville et quelques classes de Charenton et de Saint Maurice.

L'initiation à l'anglais, donc troisième langue après le français et l'arménien, qui se faisait déjà en CM1 et CM2, a débuté cette année en CE1 et CE2.

L'informatique fait partie de l'emploi du temps des classes de CP et CE1.

Par ailleurs, la Municipalité a intégré l'Ecole dans son planning de natation. La classe de Grande Section est allée régulièrement à la Piscine Municipale et vient de céder sa place, pour le second semestre, au CP.

L'enseignement de l'arménien occupe cinq heures dans l'emploi du temps des élèves des classes élémentaires.

Petit à petit, pas à pas, des activités se mettent en place grâce à la volonté de tous d'amener ces enfants à la maîtrise des outils nécessaires à l'acquisition des connaissances indispensables à l'épanouissement personnel et à l'insertion constructive et équilibrée dans la société.

Cette volonté pourtant se heurte à des difficultés réelles et concrètes que le temps seul solutionne.

Ainsi, en cette période de Vartanantz, symbole de Liberté et d'Indépendance, avec l'achat d'un terrain (*) jouxtant l'Ecole, va naître un projet de construction qui permettra de concrétiser ce désir vieux déjà de plusieurs années de voir se dresser une belle école à Alfortville; ceci avec le désir, l'aide et la volonté de tous.

Et pour paraphraser d'Artagnan ne craignons pas de dire: «Tous pour l'Ecole et l'Ecole pour tous».

Madame Monique Kassarian Directrice

(*) achat d'un terrain par l'Association Cultuelle de l'Eglise Arménienne de Paris et de la Région Parisienne et mis à la disposition de l'Ecole.

պիտեճէի բացը նուազեցնելու անհրաժեշտութիւնը: Գործողութիւնը յուսալար են եւ ցոյց մը պիտի ընեն Մարտ 7-ին:

ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՄԷՋ ոճրափորձ մը եւ գործուած է Փետրուար 26-ին, այս անգամ Մէտէյի շրջանը: Ռուս մը նետուած է հանրակարգի մը վրայ որու հետեւանքով 10 մեռեալ կայ եւ 16 վիրաւոր:

ՊՈՍՈՅ համալսարանին տեսչութիւնը յայտարարած է Փետրուար 26-ին որ լրջակ կրելու արդեւքը կը վերանայ ցնոր տնօրինութիւն:

ՄԵՆ ՊԱՀՈՑ ՀՍԿՈՒՄ ՍԷՆ-ԼՈՒ - Ս. ԳԵՈՐԳ

Զորեկաբար, Մարտ 4, ժամը 17.30-ին կը բարոյէ՝

ՇԱՀԱՆ Ա. ՔՀՆՅ. ՏԷՏԷՍԱՆ Ուրբաթ, Մարտ 13, ժամը 17.30-ին կը բարոյէ՝

ՎԱԶԷ Ծ. ՎՐԴ. ԻԳՆԱՏԻՈՍԵԱՆ Զորեկաբար, Մարտ 18, ժամը 17.30-ին կը բարոյէ՝

ՇԱՀԱՆ Ա. ՔՀՆՅ. ՏԷՏԷՍԱՆ Միջինգի առթիւ յատուկ հիւրասիրութիւն կազմակերպուած է Եկեղեցւոյ Տիկնաց Միութեան կողմէ:

Ուրբաթ Մարտ 27, ժամը 17.30-ին Սէնթ-Մարկրիթի Ս. Աստուածածին Եկեղեցւոյ մէջ

Ս. ՅԱԿՈԲ ԼԻՈՆ

ՄԵՆ ՊԱՀՐԻ ՀՍԿՈՒՄԻ ԵՒ ԱՐԵՒԱԳԱԼԻ ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

Լիոնի Ս. Յակոբ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ Մեծ Պահիքի ամբողջ շրջանին Զորեկաբար երեկոնները ժամը 5-ին, Հսկումի Պաղպղան եւ Հանգստեան ժամերգութիւններ կը կատարուին հետեւեալ ժամանակացոյցով:

Զորեկաբար, Մարտ 4-ին Զորեկաբար, Մարտ 11-ին Զորեկաբար, Մարտ 18-ին,

Միջինգ առաւօտեան ժամը 10.30-ին արեւազալի ժամերգութիւն:

Զորեկաբար, Մարտ 25-ին Զորեկաբար, Ապրիլ 1-ին

Իսկ Արեւազալի ժամերգութիւնները կը կատարուին Մեծ Պահիքի Կերակրիչներու պատարագէն առաջ:

Ժամերգութիւն ժամը 8.45-ին: Արեւազալ ժամը 9.45-ին: Պատարագ ժամը 10.30-ին:

Բարոյ և Հոգեհանգիստ ժամը 11.45-ին:

DI MANCHE 8 MARS A 15H A LA MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE DE VIENNE

PROJECTION VIDEO DU

VOYAGE EN ARMENIE ET AU KARABAGH DU 21 AOUT AU 4 SEPTEMBRE 1997

organisé par la section SEVAN de Vienne à l'occasion du jumelage entre la section de Vienne et la section «HOKH» de Goris

à l'issue de la projection un cocktail sera offert - ENTREE GRATUITE -

ԱՐԲՈՑ ԹԱՐԳՄԱՆՁԱՑ ՄԱՐՏԵՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՆԵՑԻ

Զորեկաբար, Մարտ 4, ժամը 17-ին Զորեկաբար, Մարտ 11, ժամը 17-ին Զորեկաբար, Մարտ 18, ժամը 17-ին Զորեկաբար, Մարտ 25, ժամը 17-ին Զորեկաբար, Ապրիլ 1, ժամը 17-ին

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՓՈՐԻՋ

ԳՐԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

ՌՈՒԲԷՆ ՍԵՒԱԿԻ

Կը բանախօսէ հայրենի գրաքննադատ եւ արձակագիր՝ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ԹՈՓՉԵԱՆ

Կ'արտասանէ հայրենի արուեստագիտուհի՝ ԱՆԱՀԻՏ ԹՈՓՉԵԱՆ

Ուրբաթ, Մարտ 13, ժամը 20.30-ին Փարիզի Հայ Մշակույթի Տան մէջ 17, rue Bleue, 75009 PARIS

A L'OCCASION DE SON 10EME ANNIVERSAIRE L'ASSOCIATION CULTURELLE « N A R E G » organise son

GRAND BAL ANNUEL

au Casino d'Enghien-les-Bains «Espace et Prestige» - Salon La Pergola LE 7 MARS

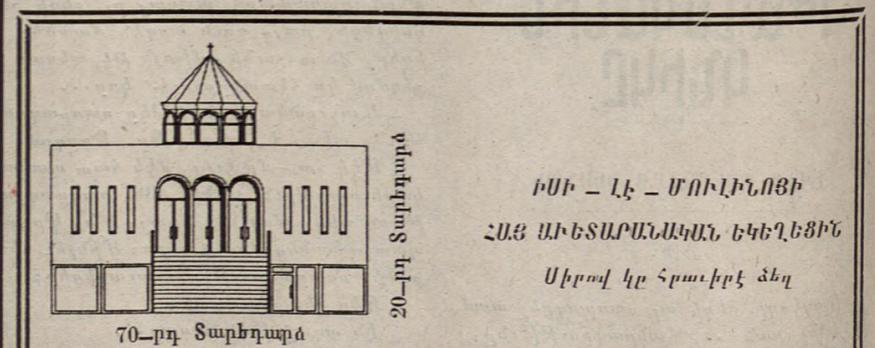
DINER DANSANT animé par l'Orchestre «ANI» Avec l'aimable participation de Nareg DOURIAN

Attractions • Surprises • Rencontres jeunes • Cocktail à partir de 20 heures 30

Musique et danse jusqu'à l'aube! - Participation aux frais: 300 F. - Entrée jeunes à partir de 23h.

Réservations au : 01. 34. 12. 84. 45 & 01. 39. 89. 63. 06 - Parking -

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH» 83, rue d'Hauteville, 75010 Paris SIRET : 571 027 317 000 15 Commission paritaire : N° 55935

«ՀԱՒԱՏՔ, ՅՈՅՍ ԵՒ ՍԷՐ»

Նիւթին չուրջ, առաջնորդութեամբ՝ Աւետարանիչ ԱՐԱՄ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆԻ

Աւագ Սարկիսայ Գոսպրնի Հայ Առաքելական Եկեղեցւոյ եւ Խմբագիր «Հայ Եկեղեցիին Չայնը» պարբերաբարին

Երեւանի 10, Զորեկաբարի 11, Հինգշաբթի Մարտ 12 Երեկոյեան ժամը 8.30-ին ԳԼԳՐՈՒԵՆՈՒՄԻԱԿԱՆ ԲՈՒԹԻՆ - Երգչախումբ, մենեջը, երիտասարդներու երգեր: